



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Ab Anno Christi 1143. Usque Ad Annum 1176

Fleury, Claude

August. Vind. [u.a.], 1762

VD18 90118014

Liber LXXII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-66377](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-66377)

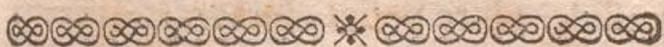
filius,
Digni-
fensu,
juve-
in Fe-
ritu e-
o cen-
tum-
a Mar-
Qua-
na A-
exan-

mox
ce vio-
e pre-
nistro-

STO.



HISTORIA
ECCLESIASTICA.
LIBER LXXII.



ALEXANDER III. PAPA.
FRIDERICUS I. IMPERAT. OCC. MANUEL
COMNENUS IMP. ORIENTIS.

§. I.

*Conventus Regum Franciæ &
Angliæ.*

Ad Festum Natalis Domini anno salu- Sæcul. XII.
tis millesimo centesimo sexagesimo A. C. 1169.
octavo de fœderibus inter Reges
Franciæ & Angliæ agitari cœpit, Viris *Gervas.*
Ecclesiasticis & Religiosis eorum subditis *Dorob. an.*
conditiones, quæ utrinque petebantur, 1168. 1169.
Hist. Eccles. Tom. XVII. S s de-

Sæcul. XII.

A. C. 1169.

deferentibus, atque ad conciliandam pacem Conventus in Festo Epiphaniæ anno sequente indictus. Cum igitur illa die ambo Reges in Arce *Montmirail* ditionis Cenomanensis præsto essent, pace confirmata, Rex Angliæ conversus ad Regem Franciæ, *Domine!* ait, *in hac die, qua tres Reges munera obtulerunt Regum Regi, me ipsum & liberos meos & subiectas mibi Ditiones tuo præsidio commendo.* Tuncque Henricus filius eius natus primus ad Regem Franciæ accedens Dominium utile Britannia, Territorii Andegavensis, atque Cenomanensis accepit, & Homagium præstitit, quod jam ante, ut Ducatum Normanniæ possidere jure posset, juraverat. Fratri vero Henrici Richardo Alexia, filia Regis Franciæ secundo genita, in eodem Conventu desponsata. Et ipse Regi Franciæ ad homagium pro Ducatu Aquitaniæ jurejurando se adstrinxit.

Inter hæc quidam viri Nobilitate & Pietate spectati, ac etiam illi, quos Papa ad reducendam concordiam miserat, Thoma Archiepiscopo Cantuariensi suaserunt, Regis Angliæ animum humilibus precibus, Rege Franciæ & utriusque Regni proceribus præsentibus, mitigare satageret, & antiquæ litis iudicium solius Regis sui prudentiæ simpliciter, nulla addita conditione, committeret, affirmantes,

tes, hanc brevissimam & facillimam esse viam, qua cum Principe in gratiam rediret. In populo enim serpebat rumor, Regem Angliæ animo constituisse, accepta Cruce expeditionem Hierosolymam suscipere, si salvo honore suo pax Ecclesiæ Anglicanæ reddita fuisset. Quamvis vero hoc sibi propositum esse Rex simulasset, quod postea eventus prodidit, Archiepiscopus tamen multis urgentibus moveri se passus est.

Itaque Thomas a conciliatoribus pacis deductus, cum ambo Reges adessent, transactionis finem expectantes, ad Regis Angliæ pedes accidit, qui illico prostratum levavit. Tunc vero Præsul Regis sui clementiam suppliciter obtestari, ut Ecclesiæ Anglicanæ parceret, & confiteri, quod sua peccata Deum ad iracundiam provocassent. Hisque subjecit: *Domine! Rege Franciæ, Episcopis & Principibus audientibus, totum negotium nostrum tuæ voluntati committo, salvo Dei honore.* Ad hæc ultima verba Rex excandescens convicia in Archiepiscopum conjecit, superbiam & ingratum animum exprobravit, qui cum esset Cancellarius sibi coronam tantum non admississet. Æquo animo talia dicentem tulit Præsul, & leniter respondens, cunctis audientibus placebat. Sed interruptus loquentis sermonem Rex Angliæ, &

Sæcul. XII.
A. C. 1169.

vit. quadripart.
II. c. 25.

Sæcul. XII. Regem Franciæ intuitus, *Domine!* inquit, *mibi obsecro aures præbe.* *Quidquid huic non probabitur, dicet, rem salvo Dei honore tolerari non posse, sicque non solum sua sibi jura servabit, sed etiam usurpabit mea.* Ut vero omnibus pateat, quam longe a me absit, ut quidquam Divino honori subtractum velim, hanc Thomæ conditionem offero. *Fuere ante me complures Reges Angliæ plus minusve potentes ac ego sum, fuere ante ipsum alii Archiepiscopi Cantuarienses, magni Viri, & spectatæ sanctitatis, det ipse mibi, quod Antecessorum ejus maximus & sanctissimus Antecessorum meorum minimo concessit, & acquiescam.*

Ad hæc cuncti exclamare: *satis demisse loquitur tantus Rex.* Et Thoma tacente, Rex Franciæ ad eum paulo commotior, *Domine Archiepiscope,* inquit, *an te ipsum Viris sanctis meliorem sanctioremque existimas? Quid pertimescis, cum in potestate tua sit pacem Angliæ reddere?* Cui Archiepiscopus: *Fateor, quod Antecessores mei me multo meliores extiterint. Quilibet eorum sua ætate aliquem ex Ecclesia ab usum abstulit, sed non omnes; non nullos enim a nobis tollendos reliquerunt, ut sic eorum gloriæ participes fiamus. Si quis vero ex iis justo mollius egit, profecto non istud est, quod in ipso imitari studeamus.* Pa-
tres

S. Thomas.

tres nostri Martyrium sibi potius susti- Sæcul. XII.
 nendum esse, quam Jesu Christi Nomen A. C. 1169.
 tacendum, existimarunt, ego vero ejus
 bonorem prostitutam, ut hominem deme-
 rear? Quibus auditis utriusque Regni
 Optimates Thomæ indignantes dicebant,
 unius Popæ arrogantiam paci redituræ
 obstare, subjungentes: *Quia duorum
 Regum desiderium contemnit, utrumque
 offensum sentiat.*

Tandem ingruens nox jurgia dire- vit. c. 26.
 mit, amboque Reges, nec data nec acce-
 pta ab Archiepiscopo salute equos cele-
 riter conscenderunt. Rex Angliæ in re-
 ditu familiaribus dicebat: *Hodie prodi-
 toris istius hypocrisin debito pudore ob-
 rui.* Aulici vero & pacis Conciliatores
 Thomæ in faciem objiciebant, quod nun-
 quam non ambitiosus, fastu tumens &
 suæ opinionis contumaciter tenax depre-
 hensus fuisset, denique grandi Ecclesiæ
 malo Episcopus ordinatus. Thomas si-
 lebat, nisi quod Joanni Episcopo Picta-
 viensi, in Anglia nato, amicorum suorum
 intimo, exprobranti, quod Ecclesiam de-
 strueret, brevissime respondit: *Cave sis,
 Frater mi, ne in te sit culpa, quam in
 alio te videre putas.* Rediit Archiepisco-
 pus ad oppidum*, quo Ludovicus Rex* Montmirail
 quoque noctem transacturus venerat,
 qui, ut prius solebat, neutiquam ad Præ-
 sulem invisit; idque omnibus indicium
 fuit,

Sæcul. XII.
A.C. 1169.

fuit, affectum amicitiae hujus Principis in Thomam non durare; quod multo magis patuit, cum trium dierum itinere usque Senones Rex neminem suorum ad Præsulem misit, neque alimenta ut antea præberi jussit.

§. II.

Ludovicus Rex Thomam Archiepiscopum consolatur.

c. 27.

Die tertia, cum Thomas Senones pervenisset cum suis, iique plurimum angerentur, nescientes, quo se tandem Præsul verteret, ipse facie hilari & tranquilla, solum hoc caput petitur, inquit, & si solus discessero, nemo ultra vos persequetur. Ad Divinae Providentiae brachia confugio, & quia ex Anglia Franciaeque expellor, non tamen expedit, ut me ad Romanos recipiam, fures & prædones, qui ne quidem hominibus miserabilibus parcunt. Alia tentanda est via. Fama ad me pertulit, incolas Regionis ad Ararim amnem usque in Provinciam humaniorem indolem a natura nactos fuisse; illuc pedibus, cum uno non plus socio, me conferam. Forsan eorum viscera commiseratione nostri movebuntur, & panem vitae sustentandae necessarium porrigent, donec Deus aliud de me decreverit.

Archi.

Archiepiscopo hæc loquente, advo- Sæcul. XII.
lat quidam minister a Rege Franciæ A.C. 1169.
missus, dicens, jubere Regem, ut Præsul

in ejus conspectum veniret. Atque aliquis ex circumstantibus pejora ominatus ait: *Jam ex regno hoc migrare compellemur.* Cui Archiepiscopus: *Noli Prophetæ munus occupare.* Ubi Regis conclave intrarunt, sedentem conspiciunt, vultu tristitiam profitente; nec ut adsueverat Archiepiscopo assurrexit, unde malum præsagiebant. At frigide saltem innuit, ut considerent. Tunc diu omnes siluerunt, cum Rex inclinato capite vix lacrymas teneret. Quare credebant, se a Rege etsi dolente expelli. Tandem erumpentibus lacrymis & singultibus surgens Rex ad Archiepiscopi Cantuariensis pedes advolvitur, cunctis stupentibus. Demisit se Præsul erecturus Regem, qui ægrius loquens *Pater mi!* inquit, *tu solus veritatem cognovisti. Tu solus, inquam, nos vero omnes cæcutiebamus, cum tibi suavisimus, in causa tua, quæ etiam Dei causa est, ejus honorem prode, ut homini placeres. Penitet me id suavisisse, Pater mi, & vehementer doleo, petoque a te absolvi. Utere regno meo quod tibi & Deo offero, nam, quoad per Dei gratiam hac luce fruor, nunquam te tuosve destituam.* Præsul igitur absolutionem, quam

Sæcul. XII. A. C. 1169. rogabat, & Benedictionem suam impetratur, ac admodum lætus Senones revertitur, ubi cuncta vitæ subsidia usque ad suum in Angliam reditum a Regia munificentia accepit. Unde apud plerisque ingens ejus virtutis opinio concepta, affirmantes, virum hunc maximum fortitudine & prudentia suo ævo omnes superare.

Gervas.
p. 1406.

Vix exinde pauci dies effluxerant, cum ad Regem Franciæ refertur, Regem Angliæ jam pacta violasse, ipso conciliatore cum Pictaviensibus & Britonibus in ultimo conventu inita. Quare Ludovicus exclamare auditus est: *Praclara profecto prudentia Archiepiscopi Cantuariensis, qui nobis omnibus se se opponens pacem in eum modum, quo volebamus, agere detrectavit! tanti viri consilia nos in cunctis expetere oportebat, quo nemo melius versutum Regis Angliæ ingenium exploravit.* Contra Rex Henricus missis ad Ludovicum Regem nunciis querebatur: *Vebemens admiratio subit, quo jure adversus me hunc Archiepiscopum tuo præsidio fovens, postquam te præsentem dignitatem Regiam, forte plus quam debui, submisi, quod non ignoras, & in me mora nulla fuit, quin pacem ei darem, quam ipse superbe & non sine mea injuria respuit. Hunc ergo in regno tuo alere non debes, tanto Vasalli*
tui

tui probro. Ludovicus vero Henrici Legatis respondit: *Dicite Domino vestro ; cum ipse dimittere nolit consuetudines, a Majoribus suis, ut putat, acceptas, quamvis Legi Divinæ adversari dicantur, multo minus ego antiquissimo Regni mei jure privati me patiar. Nam Francia nullo non tempore miserorum & afflictorum præsidium fuit & asylum, præsertim illorum, qui propter justitiam exulant. Archiepiscopum Cantuariensem recepi de manu Papæ, quem solum in terris Dominum agnosco ; quamobrem nunquam fiet, ut Præsulem, cum paupertate luctantem, vel in gratiam Imperatoris, vel Regis, vel cujuscunque bujus Sæculi potestatis deseram.*

§. III.

Thomas Censuras Ecclesiasticas adhibet.

Thomas autem Archiepiscopus satis intelligens, quod lenibus remediis ad pacem pervenire non posset, severitatem adhibere statuit. Itaque auctoritate Archiepiscopali, & Legati Sacræ Sedis potestate, quam a Pontifice acceperat, missis undique literis, suspendit excommunicavitque omnes illos, qui jura Ecclesiæ lædebant, quemlibet proprio

S s 5 nomi-

Sæcul. XII.
A. C. 1169.

Sæcul. XII. nomine & causam Censuræ indicans,
A.C. 1169. Speciatim illos excommunicavit, qui bona Ecclesiæ Cantuariensis vel rapuerant, vel retinebant. Latam vero jam prius excommunicationis sententiam contra

III. ep. 39. Gilbertum Episcopum Londinensem confirmavit, ei districtè præcipiens, ut se subjiceret. His censuris per totam ferme Angliam sparsis, vix quemquam in Regis

Radulf. de Diceto an. 1169. p. 513. Oratorio invenire erat, cui in Missa osculum pacis eidem dare liceret, quippe propemodum omnes vel proprio nomine vel quod cum excommunicatis communicassent, eidem Censuræ subjacebant. Ceteri Episcopi & Optimates pertimescentes, ne Thomas in ipsos quoque similes censuras intorqueret, arreptum jam ante Appellationis remedium contra Archiepiscopum renovarunt, & Rex impatientissime ferens, quod familiares sui & domestici damnarentur, duobus Archidiaconis Renaldo Saresberienfi & Rudolpho Landavano Romam missis, de hac injuria querelas movit, petens alios mitti Legatos, qui excommunicatos absolverent & pacem reducerent, ne aliam viam, qua præsidium sibi pararet, & salvaret honorem Regium, tentare cogeretur. Thomas quoque Nuncios Romam misit, rogavitque Regem Ludovicum, Episcopos, & Optimates Franciæ, qui Conventui in Arce *Montmirail* inter-

III. ep. 3.

ter-

terfuerant, ut Papæ scriberent, sicque e-
 doceretur, cur concordiam restituere ibi-
 dem non licuisset.

Sæcul. XII.

A.C. 1169.

Sed Regi Henrico satis non fuit cum
 ipso Papa agere; nam, missis ad Italia
 urbes nunciis, tria millia marcarum ar-
 genti ad reparanda eorum mœnia Me-
 diolanensibus pollicitus est, ea conditio-
 ne, ut cum ceteris urbibus, quippe alia-
 rum quoque fidem sollicitabat Henricus,
 juncta opera a Summo Pontifice Tho-
 mam vel deponi vel ad aliam Ecclesiam
 transferri obtinerent. Ceterum eadem
 cura Henricus Cremonensibus duo marca-
 rum millia, Parmensibus mille, totidem-
 que Bononiensibus promiserat. Præ-
 terea ipsi Papæ pecuniam se daturum
 spondebat, qua ipsum ab exactionibus
 Romanorum liberaret, ac se decem mar-
 carum millia adjecturum esse, liberta-
 temque de Ecclesiis in Anglia vacanti-
 bus pro lubitu decernendi. Verum quia
 nimium promittebat, nec postulata æqui-
 tate nitebantur, repulsam tulit. Sed &
 delegati fuere, qui nomine Regis Siciliae,
 nam hujus Principis magna erat Romæ
 auctoritas, causam Henrici agerent. At
 in cassum omnia; nihil enim impetravit,
 quam ut Papa Nuncios mitteret, qui pa-
 cem restitui curarent.

III. ep. 80.

§. IV.

Sæcul. XII.
A. C. 1169.

§. IV.

Thomæ Epistola ad Cardinalem
Ostiensem.

III. ep. 79. Interim Thomas haud ignarus Regem Angliæ nullum non contra se movere lapidem, & Papam instigare, ut se in Italiam advocaret, Humbaldo Cardinali, Episcopo Ostiensi, amico suo, postea Papæ Lucio III. scripsit in hunc modum: *Cum omnibus constet, Regem Angliæ nihil ardentius moliri, quam ut Libertatem Ecclesiæ opprimat, & auctoritatem Sacræ Sedis ex omnibus suis Ditionibus proscribat, omnes sapientes & Deum timentes mirantur Ecclesiæ Romanæ patientiam, qua tamdiu Principis impietatem dissimulat. An in oculis Dei hominumque probrum non sit, pauperes judicare, Potentes autem nullo fræno injecto reprimere, quos vera Justitia potentius quam ceteros torquet? Quis Principum unquam sciente & vidente Summo Pontifice tam enormi fiducia, ac hodie Rex Angliæ, Bonis Ecclesiæ abusus est? Quinque jam anni circumacti sunt, ex quo Episcopatum meum tenet. In usus suos convertit redditus & census Ecclesiarum Lincolniensis, Bathoniensis, Herfordiensis, & Elisiensis, omnes ferme agros Ecclesiæ Landavanæ militibus suis distribuit,*

Sap. 6. 7.

distribuit, Bangoriensi vero Ecclesie an- Sæcul. XII.
 nis jam decem vacanti Episcopum per Δ.C. 1169.
 electionem dari non permittit. Silentio
 prætereo Abbatis, quia earum vacan-
 tium numerus mihi non est cognitus. Hæc
 omnia agere se jactat ex privilegio ac-
 quisito Consuetudinum suarum, quas ab
 Ecclesia Romana in ipsis principiis pub-
 lica damnari oportuisset.

Ergo quia Ecclesiam opprimi non pa-
 tior, Rex Angliæ compellere vos vult,
 ad me ab Episcopatu deponendum? quia Le-
 gem Dei proderere nolo, vult, ut me ad aliam
 Ecclesiam, nulla utilitate id poscente, nulla
 urgente necessitate, transferatis? quia eo-
 rum, quæ per summum nefas peragit, parti-
 ceps esse horreo, vult, ut me in Italiam accer-
 satis, & ipse, dum iter facio, occasionem
 captet, oblati sicariis pretio caput meum li-
 citandi. Quo enim consilio, nisi in meam
 perniciem, animos Mediolanensium, Cre-
 monensium & Parmensium, quos promisso
 auro corruptit, sollicitat? Quid ego unquam
 mali Ticinensibus aut aliis Italiae urbibus
 intuli, ut exilio me damnari tantopere
 cupiant? Et infra: An non etiam Frangi-
 panes, Latrones*, Petri Leonis Familia,
 ceterique Romanorum potentissimi ad
 subjiciendam Ecclesiam Romanam conducti
 sunt? Quin imo pax Ecclesie cum Impera-
 tore & Saxonibus promittitur, Romani
 ad præstandam jurejurando Papæ fidem
 magna

* Hodie
 Ludron.

Sæcul. XII.
A. C. 1169.

magna vi auri permovendi dicuntur, si modo unicum lucrum ad Regem Angliæ redeat, nempe, si Papa me deponat. Capiti, quam tristem, quam periculosam profectio- nem mihi imperari Rex petierit? nec tamen curabat, unde tam longi itineris sumtus acciperem, aut quo creditoribus meis satisfacerem. Tandem nequicquam vocaretis me; nunquam iter, quod sine capitis periculo suscipere nequeo, ingrediar.

§. V.

Gratianus & Vivianus Nuncii ad Regem Angliæ mittuntur.

Nuncii vero, quos ad Regem Angliæ mittendos Papa delegit, erant Gratianus, Eugenii III. Papæ nepos, Subdiaconus & Ecclesiæ Romanæ Notarius, ac Doctor Vivianus, Archidiaconus Urbis veteris *, & in Curia Romana Causidicus. Huic Papa tradidit formulam pacis, de qua agendum erat, coegitque ambos jurejurando promittere, se præscriptos limites neutiquam transgressuros. Prohibuit, ne se sumtibus Regis sustentari paterentur, priusquam pacis sancita fuisset, nec vel diem unum ultra præstitutum terminum, videlicet Festum S. Michaelis ejusdem anni millesimi centesimi sexagesimi noni in Regis ditionibus morarentur. Porro duas epistolas ferebant Nuncii, alteram ad Archiepiscopum

3. ep. 80.

* Orieto.

scopum Cantuariensem datam, in qua Pontifex ei suadebat, præcipiebatque, ne ullius censuræ sententiam contra Regem, vel Regnum, vel primi ordinis Viros pronunciaret, ante reditum Nunciorum suorum, & si aliquam promulgasset, eam usque ad illud tempus suspenderet. In epistola ad Regem, ei in Dei omnipotentis nomine & pro remissione peccatorum suorum injungebat, ut Archiepiscopum Cantuariensem Ecclesiæ suæ redderet, & sincera mente eum secum in gratiam redire pateretur. Hæc epistola Beneventi decima Maji data. Præterea literas habebant Regi Franciæ scriptas, quas huic Principi Subiniaci in Burgundia commoranti, cum illuc divertissent, reddiderunt. Is Nunciis profectionem ad Regem Angliæ, qui in Vasconia cum exercitu versabatur, dissuasit, quo sine gravi periculo pervenire non possent. Ergo Senones se conferunt, ibidem Regis reditum præstolaturi.

§. VI.

Ecclesia Germaniæ.

Inter hæc Fridericus Imperator, Comitibus Bambergæ generalibus in Festo Pentecostes, hoc anno millesimo centesimo sexagesimo nono in diem octavam Junii incidente, celebratis, quibus Cardinales (saltem tales se esse jactabant) Legati Cal-

Sæcul. XII.
A.C. 1169.

3. ep. 1.

3. ep. 2.

Chron. Reich.
an. 1169.

Cal-

Sæcul. XII. A.C. 1169. Callisti III. Antipapæ, interfuerunt, Principibus quotquot aderant consentientibus, Henricum VI. filium suum quinque non plus annos natum, Regem coronari iussit.

Albertus neo-electus Archiepiscopus Salisburgensis, ab Imperatore ad hæc Comitata vocatus, cum patre suo, Rege Bohemiæ advenit; cum vero ad colloquium Imperatoris admitti petiisset, repulsus est. Nam statuerat ille Archiepiscopatum Salisburgensem occupare, quo etiam, mense Augusto ineunte, cum copiis pervenit. Quare Archiepiscopus, Optimatibus & præcipue Duce Austriæ, ejus Avunculo, id suadentibus, ut Ecclesiarum Monasteriorumque ruinam averteret, tempori cedens, totum se Imperatoris arbitrio dedit, eique Archiepiscopatum cum omnibus juribus Regalibus, Principibus præsentibus, resignavit; quare Imperator de omnibus hujus Ecclesiæ Bonis pro lubitu decrevit. Eodem anno vigesima septima Junii *Gerbob* Abbas Reicherspergensis in provincia Salisburgensi animam efflavit, anno ætatis suæ septuagesimo sexto, postquam hoc Monasterium annis prope triginta octo rexisset, Vir Doctrinæ & virtutis fama insignis, & causa Ecclesiæ Sacerdotali vigore contra Hæreticos & Schismaticos sub Innocentio II. ceterisque Pontificibus

ap. Tegna-
gel.

Pontificibus ejus Successoribus usque ad *Sæcul. XII.*
 Alexandrum III. defensa, illustris. *A. C. 1169.*

§. VII.

Conventus cum Nunciis Alexandri III.

Cum Rex Angliæ in Normanniam rediisset, ac Nuncii Gratianus & Vivianus quoque in illam provinciam se contulissent, vigesima quarta Augusti in vigilia S. Bartholomæi Domfrontium pervenerunt, ubi eos hac ipsa Vespera Rex a venatione rediens, ante fores ipsorum hospitii, priusquam ad suum pergeret, ex equo desiliens, reverenter salutavit. *3. ep. 6.*

Ubi altera die illuxit, Rex iterum ad diversorium Nunciorum venit, & secum in conclave Episcopos Sagiensem & Rhedonensem intrare jubet. Post non longam moram Joannes quoque Decanus Saresberiensis & duo Archidiaconi Renaldus Saresberiensis ac Rudolphus Landavanus accersuntur. In illo loco usque ad horam nonam fuerunt, jam mansuete sermonem conferentes, jam magno clamore jurgantes. Nuncii Regi epistolam Papæ reddiderunt, quam cum legisset, in Archiepiscopum Cantuariensem invehit cœpit, sicut antea coram Guilielmo & Ottone Cardinalibus. Ubi deinde ad illam epistolæ partem oculos conjecit, ubi Pontifex ipsi injungebat, cum hoc Præsule in gratiam redire, ali-

ep. 27.

Sup. Lib. LXXL §. 45.

Hist. Eccles. Tom. XVII. Tt qua-

Sæcul. XII.
A.C. 1169.
quatenus consensit, dixitque se suos hac super re ad consilium vocaturos. Petiti autem, ut prius excommunicati absolventur; & Legati responderunt, mandata se accepisse a Pontifice, curandi, ut excommunicati absolventur duabus adjectis conditionibus: Si jurejurando promitterent, se omnia, quæ Archiepiscopo Cantuariensi ejusque fautoribus abstulissent, ante Festum S. Michaelis, nisi secundo excommunicationis censura innodari vellent, esse reddituros, atque etiam si concordia intra eandem præstitutam diem revocata fuisset.

3. ep. 37.

ep. 6.

Henricus Rex
Angliæ.

Offendebatur Rex, quod hujusmodi juramentum ab excommunicatis exigetur; hinc, paulo ante quam sol occideret, fores petiit iratus, & multa de Pontifice conquerens dixit, nunquam se amplius quibuscunque ejus admonitionibus aures daturum. Tumque adjecit: *Quam vere Deus me videt, alio via me ipsum ab his jurgiis & Romanorum fastu liberabo.* Cui Gratianus respondit: *Domine! noli in minas erumpere, quas non pertimescimus, ex Curia enim venimus, quæ Imperatoribus Regibusque imperare solet.* Tunc autem Rex omnes Barones, Monachos candidos, id est Cistercienses, qui aderant, ac ferme cunctos Sacelli sui Clericos advocatos, rogavit, ut suo tempore & loco testes sibi

sibi essent, quanta ad Archiepiscopum restituendum & pacem stabiliendam obtulisset. Tandem aliquantulum mitior, cum abiret, Nunciis promisit, ipsos intra octiduum responsum certum & constans accepturos.

Sæcul. XII.
A. C. 1169.

Ergo ultima die Augusti iterum Conventus Bajocis celebratur, cui Archiepiscopi Rotomagensis & Burdegalensis omnesque Normanniæ Episcopi intererant. Nuncii Papæ epistolam Regi offerunt, in qua rogabat, ut Archiepiscopum restitueret. Tumque Rex, postquam, ut solebat, contra hunc Præsulem multas querelas effudisset, addidit: *Sz viro huic reconcilior, multum mihi profecto debet Papa.* Sed obstinate petebat, ut Nuncii Clericos nullo exacto juramento absolverent; quod cum illi constanter denegarent, ad equum suum, tanquam conscensurus, respexit Rex, & nihil propius fuit, quam ut jam tunc Conventus re infecta solveretur. Tandem id precibus Episcoporum dandum esse Nunciis visum est, Rexque Thomæ, omnibusque, qui ipsius causa e Regno excefferant, reditum concessit. Tum petiit, ut Legati in Angliam navigarent, aut saltem ipsorum alter illo deveheretur, ac excommunicatos ibidem existentes absolveret; idque Legatis recusantibus recessit concitatissimus, dicens:

Tt 2

cens:

Sæcul. XII. cens: *Facite, quidquid lubuerit; ego*
 A.C. 1169. *vos & excommunicationis vestrae fulmina*
nec pili facio. Sed postea sibi iterum
 redditus ait: *Rem magnam concedere*
oportet in gratiam Papæ Domini & Patri
nostri. Quare Archiepiscopatum & pa-
cem meam Thomæ reddo, cunctisque illis,
qui ob ejus causam extra Regnum ver-
santur. His Nunciis cunctique præsentibus
 Gratias Deo dixerunt.

ep. 27.

Altera die, prima Septembris, circa
 meridiem iterum convenitur, & post-
 quam diu de juramento ab excommuni-
 catis præstando disputatum, statuitur,
 tribus, qui præsentibus erant, super Evan-
 gelia jurandum esse, quod Nunciorum
 mandata executuri essent. Tum Epi-
 scopis committitur provincia conscri-
 bendi conditiones pacis, a Rege con-
 cessæ. Postquam vero tres illi excom-
 municati a censura absoluti fuere, Rex
 Transactionis voces mutavit, voluit-
 que ut apponeretur Clausula: *Salva*
Regni sui Dignitate, quam adjici Gra-
 tianus nunquam se passurum respondit.

§. VIII.

Conventus Cadomensis.

Ita tunc hora noctis tertia discessum, &
 alter conventus Cadomi octava die
 post Nativitatem S. Mariæ indictus. Ceterum
 Gratianus illam Clausulam ideo re-
 jiciebat,

jiciebat, quod satis intelligeret, Regem, ^{Sæcul. XII.}
 salva Dignitate Regni sui, Consuetudines ^{A. C. 1169.}
 memoratas, totius litis causam, serva-
 turum esse, & auctoritatem Ecclesiæ Ro- ^{3. ep. 12.}
 manæ ex Anglia ejecturum. Præstituta
 die, Nuncii Cadomi adsunt, comitante
 Archiepiscopo Rotomagensi. Archiepi-
 scopus Burdegalensis quoque, & Epi-
 scopi Lexoviensis, Vigorniensis, Sagien-
 sis, Bajocensis, & Rhedonensis ac et-
 iam quidam Principes advenerunt. Rex
 vero Rotomagum petierat, Comitem
 Flandriæ ad se invisentem excepturus.

In hoc Colloquio Cadomensi, Regis
 Mandatarii Nuncios urgebant ad ad-
 mittendam Clausulam: *Salva Regni*
Dignitate, quibus illi respondebant:
 ergo illud quoque addatur: *Salva liber-*
tate Ecclesiæ. Quod cum Mandatarii ^{3. ep. 13.}
 recusarent, Archiepiscopus Rotomagen-
 sis Regi scripsit in hunc modum: *A Nun-*
ciis Apostolicis impetrare non potuimus,
ut ipsis pacis conditiones, quas nobis de-
disti, probarentur. Quia tamen tibi
non expedit, eos crude & sine ulla futura
concordiæ spe dimitti, mutuo consensu
statuimus, simpliciter scribere, te Archi-
episcopo Cantuariensi licentiam in An-
gliam transfretandi concessurum, eique
Archiepiscopatum, ut antea eo potitus
 fuerat, redditurum. Et omnino Nuncii
 hac industria litem finiri posse sperave-
 rant.

Sæcul. XII. rant. Sed Rex Rotomagum ad se vo
 A C. 1169. catis edixit, se nunquam concessurum
 ut Clausula: *Salva Regni sui Dignitate*
 omitteretur. Ergo Nuncii abeunt, re
 infecta, atque Archiepiscopos per fidem,
 qua Summo Pontifici obligarentur, ex
 communicatis significare jubent, quod
 3. ep. 37. ob juramentum, quod edidissent, Ab
 solutio accepta eis nihil prodesset, nisi
 pax ante Festum S. Michaelis, nempe
 terminum, quem Papa posuerat, con
 cluderetur.

ep. 27.
 Gervas.

Postquam Nuncii Cadomo discessis
 sent, ultimum moturi lapidem, ad Re
 gem Angliæ mittunt Petrum Doctorem,
 Archidiaconum Ticinensem, quem ille
 primo honeste exceptum, probrose de
 inde & indigne expulit. Interim Rex
 3. ep. 20. ad Papam alteram Legationem adornat,
 data etiam epistola, in qua querebatur,
 Nuncios fidem sibi datam fefellisse, id
 que per epistolas Archiepiscopi Roto
 magensis, Bernardi Episcopi Niver
 nensis, totiusque in Normannia Cleri

ep. 21. 22. 23.

ep. 27.

testatum faciebat. Quo comperto Vivianus Nuncius, data ad Papam epistola, rationem reddidit omnium eorum, quæ usque ad illam diem acta fuerant, rogans, ne ulli hominum fidem haberet, contraria referenti. Hæc epistola Gratiano quidem communicata; sed non scripsit, quia reditum accelerabat. Is enim

Gervas.

enim mala fide Regis Angliæ satis ex-
plorata, ubi dies a Papa præfixa præ-
teriiit, Viviano in Francia relicto, iter
Romam capeffivit.

§. IX.

*Guilielmus ex Campania Archiepi-
scopus Senonensis.*

Gratianus ergo Romam contendebat,
cum electo Archiepiscopo Seno-
nensi, nempe Guilielmo *manibus can-
didis*, Regi Ludovico juniore affinitate
juncto, cui anno millesimo centesimo
sexagesimo quinto in Episcopum Carnu-
tensem electo Alexander Papa, concessa
dispensatione, indulserat, ut annis quin-
que, ut superius meminimus, conse-
crationem differret. Intra hoc tempo-
ris spatium, cum Archiepiscopatus Seno-
nensis anno millesimo centesimo sexa-
gesimo octavo per obitum Hugonis va-
casset, ei sufficitur per electionem Gui-
lielmus, retinens nihilominus Episco-
patum Carnutensem, quo ut duobus ad-
huc annis potiretur, Alexander Papa
licentiam dedit. Consecratus est vero
Archiepiscopus Senonensis die Dominica
vigesima secunda Decembris eodem anno
a Mauritio Episcopo Parisiensi, atque ut
sileamus Guilielmi auctoritatem, quam
ei excelsi natales & Sedis suæ Dignitas
conciliabant, nullum etiam ex cunctis

Sæcul. XII.
A.C. 1169.

Sup. Lib.
LXXI.
§. 17.
Rob. de
monte
an. 1165.
idem 1165.
Chro.
S. Petri
vivi. 1163.

Tt 4. Franciæ

Sæcul. XII. Franciæ Clericis ipso prudentiorem aut
 A.C. 1169. eloquentiorem, teste Joanne Sares-
 berienſi, ejuſdem in Sede Carnutenſi
 Succeffore, invenire fuit. Ceterum Gui-
 Epist. 239. lielmus, poſt Regem Franciæ maximum
 Jo. Sarisb. Archiepiſcopi Cantuarienſis Præſidium,
 ap. Lup. 11. colloquiis, inter Gratianum & Vivianum
 65. Nuncios ac Regem Angliæ habitis,
 3. ep. 30. 31. interfuerat,

§. X.

Mandata Regis Angliæ contra Papam.

Cum igitur Rex Angliæ comperiffet,
 quod Archiepiſcopus Senonenſis (ut
 conjectura eſt ad accipiendum Pallium)
 & Gratianus Romam profiſcerentur,
 perterritus timuit, ne Papa huic Archi-
 epiſcopo Legationem in Ditionibus ſuis,
 quas in Continenti tenebat, conferret.
 Neminem enim magis quam Guilielmum
 Præſulem in Eccleſia Gallicana, &
 Gratianum in Eccleſia Romana formi-
 dabat.

3. ep. 65.

Gervas. an.
 1169. vit.
 p. 167.

In Angliam vero Rex Geofridum Ridel
 Archidiaconum Cantuarienſem, Richar-
 dum Archidiaconum Piſtavienſem, alios-
 que Miniſtros miſit, traditis mandatis,
 quibus omnes Epifcopi Londini con-
 venire, novumque Decretum ſe ſerva-
 turos jurejurando promittere jubeban-
 tur. Erat autem illud ferme hujusmodi:
*Si poſt Feſtum S. Dionyſii quisquam in
 Anglia*

Anglia deprebendatur habens literas Papæ aut Thomæ Archiepiscopi Cantuariensis, quæ sententiam Interdicti contineant, comprehendatur, & illico tanquam patriæ proditor pœnas dare cogatur. Si quis Episcopus, Abbas, vel Clericus vel etiam Laicus se se Interdicto subjiciat, ex Anglia cum omnibus suis propinquis relegatur. Proscripti nihil rerum suarum auferant, quæ ex illa die Principis fiant. Omnes Clerici, qui quoscunque census ex Anglia percipiunt, moneantur, & usque ad Festum S. Hilarii, in diem decimam quartam Januarii incidens, in Angliam redeant. Nisi obsequantur, nulla sit ipsis spes patriam videndi, eorumque Bona & census Regis ærario adscribantur. Nemo ad Papam vel ad Archiepiscopum appellare præsumat. Si quis Laicus in Anglia portum appellit, aut si quis ex Anglia navigaturus navem conscendere vult, diligentissime discutiatur, an nihil literarum habeat, quæ honori Regis detrahant, & si habeat carceri & vinculis detur. Nullus Clericus aut Vir Religiosus sine Regis licentia in Angliam transmittat. Denarius S. Petri Papæ non amplius mittatur, sed solícite exigatur, ad Regium ærarium trabatur, & ad Regis nutum expendatur. Omnes Angliæ Vicecomites a subditis suis jusjurandum petant,

Tt 5

eosque

Sæcul. XII. *eosque ad hæc mandata servanda com-*
A.C. 1169. *pellant.*

Sup. Lib.
LXVIII.
 §. 60.

Laici ad juramentum a Rege præscriptum edendum coacti sunt. At vero Episcopi & Abbates ne quidem Conventum a Regiis Præfectis Londini indictum adierunt. Quin imo Episcopus Wintoniensis publice mentem suam aperuit; se quoad viveret mandatis Papæ & Archiepiscopi Cantuariensis, cui fidem & obedientiam promississet, obtemperaturum, ac id ipsum ut facerent, Clericis suis imperavit. Tanta fuit constantia venerabilis Senis & Sacerdotis, qui olim Stephani Regis fratris sui conatibus impigre obstiterat. Hujus fortitudinem imitatus est Episcopus Exoniensis, qui dum tempestas defæviret, in quamdam Virorum Religiosorum domum divertit. Episcopus Norwicensis, etsi Rex prohibuisset, Excommunicationis sententiam, Regiis Præfectis præsentibus, in Hugonem Comitem, ut jussus fuerat, pronunciavit. Mox de suggestu descendens, Baculo suo Episcopali super Altare posito, ait; observaturum se, quis in Bona Ecclesiæ suæ manus extendere aucturus esset; quibus dictis in Claustrum cum Monachis se recepit. Episcopus Cestriensis ad illam Diœcesis suæ regionem, quam Cambri incolebant, tanquam in Asylum, secessit.

Post.

Postquam vero fama in Franciam de
tulit, quanta vi in Anglia Clerici vexa-
rentur, complures Episcopi, datis ad
Papam literis, Gilbertum Episcopum
Londinensem accusarunt, quod tanti
mali Auctor esset. Porro hi Episcopi
erant Guilielmus Archiepiscopus Seno-
nensis, Mauritius Episcopus Parisiensis,
Matthæus Trecentis, Guilielmus Antifio-
dorensis, & Balduinus Noviomensis, ac
in epistola sua dicebant; Gilbertum in-
vidia torqueri, quod ipse in electione
Archiepiscopi Cantuariensis fuisset præ-
teritus, & comminari, se, Regis auctori-
tate munitum, esse effecturum, ut Ca-
thedra Cantuariensis Londinum trans-
ferretur; Ipse enim omnino affirmabat,
ante S. Gregorii tempora & Anglorum
Infidelium irruptionem, Civitatem Lon-
dinensem magnæ Britannia Metropolitim
extitisse. Illud quidem constat, quod
in Concilio Arelatensi, sub Constantino
anno Salutis reparatæ trecentesimo de-
cimo quarto celebrato, duo illius Pro-
vincia Episcopi Eborius Eboracensis &
Restitutus Londinensis fuisse legantur,
& primum S. Gregorius animo consti-
tuerit, duas in Anglia Ecclesias Metro-
politanas Londini & Eboraci erigere.
Verum S. Augustinus Gregorii Discipulus
in principio Sedem suam Cantuariæ stabi-
livit. Episcopi Francia igitur Episcopo-
rum

Sæcul. XII.

A.C. 1169.

3. ep. 88.

3. ep. 86. 89.
E. E.

3. ep. 41.

to. 10. Conc.
p. 1130. B.Greg. Lib.
XII. ep. 15.Sup. Lib.
XXXVI.

§. 37. §. 40.

Sæcul. XII. rum Angliæ constantiam laudabant, qua
A.C. 1169. Gilberto & Præfectis Regiis obsticissent,
 petentibus, ut Jurisdictioni Thomæ
 Archiepiscopi sui renunciarent. Tan-
 dem Papam rogabant, ut hunc Schis-
 maticum ceterosque a Thoma excom-
 municatos coereret.

§. XI.

Conventus ad S. Dionysium.

Inter hæc Rex Angliæ pacis negotium
 repetiturus, aut saltem lucraturus in-
 ducias, Vivianum Nuncium ad se vocat,
 & addito Jurejurando promittit, secutu-
 rum se ejus consilia & mandatis Papæ
 obtemperaturum, ut sic Ecclesiæ pax
 rediret. Qua pollicitatione lætissimus
 Vivianus, tanquam re jam confecta, data
 ad Archiepiscopum Cantuariensem epi-
 stola, cum Lutetiam Parisiorum ad pri-
 mam Dominicam post S. Martinum,
 nempe ad diem decimam sextam No-
 vembris, advocat, Illa enim die ambos
 Reges in Monasterio S. Dionysii ad col-
 loquendum congressuros esse, & quidem
 Regem Angliæ susceptæ piæ peregrina-
 tionis specie præsto futurum. Tho-
 mas Viviano respondit, ipsum, tempore
 Legationis suæ elapso, non nisi cautissime
 ad Regem Angliæ ire oportuisse. *Ego
 vero, subjungit, mandatis tuis obtem-
 perare non amplius teneor, nec capere
 valeo,*

3. ep. 9.

3. ep. 10.

valeo, qua spe ad me vocandum tam facile adduci potueris. Id tamen S. Sedis Reverentia & tuæ dabo amicitia; obvium me tibi inferam Corvolii proxima die Veneris, ex tuo ore percepturus, quid nobis de hac profectioe sperare liceat. Nempe Regis Angliæ astutia magis Thomæ quam Viviano perspecta erat. Thomam autem etiam Rex Franciæ, aliique viri prudentiæ eximiæ, urgebant, ut ad illud colloquium se conferret.

Cum ergo Vivianus ad Monasterium S. Dionysii pervenisset, a Rege Angliæ petebat, ut promissis staret; sed ista se promississe neganti Vivianus malam fidem publice exprobravit, fraudemque qua ad se decipiendum usus fuisset. Thomæ autem exinde dixit, non meminisse se, quod aliquando mortalium quemquam usque adeo mendacem novisset. A Monasterio S. Dionysii redeuntem & præter Montem Martyrum iter facientem Henricum Regem Thomas adiit, & præsentibus Conciliatoribus Rotruvio Archiepiscopo Rotomagensi, Frogerio Episcopo Sagiensi, ac quibusdam aliis, rogavit, ut in Dei & Romani Pontificis gratiam sibi suisque pacem, Regiam Benevolentiam, & Bona ablata restitueret, promittens, se quidquid Archiepiscopus Regi suo deberet, redditurum. Respondit Rex; Se vero optima mente quam-

Sæcul. XII.
A. C. 1169.

Sæcul. XII.
A.C. 1169

quamcunque conquerendi causam oblivisci, & Archiepiscopo simpliciter ignoscere. Si autem Thomæ aliqua superessent, quæ contra se afferret, velle se Curia Regis Franciæ, Ecclesiæ Gallicanæ, aut Scholæ Parisiensis iudicio acquiescere. Hic cognoscimus, quanta jam illa ætate Scholæ hujus auctoritas fuerit.

3. ep. 62.

Tum S. Thomas Regi; Se quidem nec iudicium Regis Franciæ, nec Ecclesiæ Gallicanæ (omissa Scholæ Parisiensis mentione) recusare, sed malle cum Rege, Domino suo, amice transigere, quam in quocunque foro causam dicere. Mox Regi obtulit commentarium, in quo ea, quæ a Rege petebat, adnotaverat, viva voce adjiciens, cupere se ad osculum pacis admitti, sibi que mediam partem rerum mobilium restitui, quibus debita sua solveret, adificia restauraret, & damna, quæ Ecclesiæ suæ ipso absente emerisissent, refarciret. Prælegitur Commentarius, omnibusque præsentibus, quæ continebat rationi consentanea videbantur. Sed Rex tam ambigue & per tot verborum ambages respondit, ut simplices quidem ipsum omnia concedere crederent, at sapientiores facile intelligerent, non nullas condiciones adjici intolerabiles. Ne osculum pacis daret excusabat se; quod id quidem lubentissime

Gervas vit.
2. c. 30.

tissime facturum fuisset, nisi aliquando, cum iracundia animum superasset, publice jurasset; nunquam se Archiepiscopo, quamcumque pacem tandem iniret, hoc osculum daturum esse. Quantumcumque autem omnes rogarent, id ab obstinato impetrare non potuerunt. Cumque Vivianus Ludovicum Regem Franciæ instantissime oraret, ut pro Archiepiscopo intercederet, respondit, se nolle Regi hospiti in suis ditionibus commoranti molestum esse. Thomæ autem familiariter dixit: *Etsi mihi tot talenta* offerrentur, quot Alexander Rex Phocioni Atheniensi misisse dono narratur, nollem, si Thomas essem, in Regis Angliæ potestatem me tradere, nisi prius osculo pacis fidem firmasset.* Ita solutum est istud colloquium (*).

Nihil-

Sæcul. XII.
A. C. 1169.

* Centum.

(*) Caveus Scriptor Anglicæ Catholicæ Doctrinæ & Doctoribus Romanæ Ecclesiæ semper & injuria iniquus, in Sæc. Waldensi, pag. 236. de S. Thoma Cantuariensi Sententiam ferre ausus est; quod fuerit *Vir, ad miraculum usque ambitiosus & protervus &c.* Et inferius: *Longum esset omnia Viri procacissimi ausa nefaria commemorare; quoties ille in Principis sui caput conjuravit &c.* Huic Calumniatori S. Thomas ambitiosissimus videtur, Vir, qui per aliquot annos in exilio versari & cum extrema paupertate luctari pro causa Ecclesiæ maluit, quam

in

Sæcul. XII.

A. C. 1169.

3. ep. 28.

3. ep. 61. 65.

Nihilominus, ut novorum foederum spem nutriret, Rex Angliæ, missis nunciis, Viviano viginti marcas argenti pollicitus est, rogans, ut iterum operam suam impenderet. Sed respuit ille oblatam pecuniam, & dato responso exprobra-

in Anglia primis honoribus affici & maximis divitiis frui. Conjuracionis in caput Regis sui accusat Virum Sanctum nullo teste, nullo argumento. Reprehendit etiam in eodem Paragrapho Thomæ ex Anglia fugientis contumaciam, & silentio premit vitæ ejus periculum, quod non fictum fuisse, quamprimum in Angliam re-
 vectus est, funestus eventus docuit. Denique Caveus, quæcunque injustæ causæ speciem præbere possunt, memorat, sed reticet S. hujus Archiepiscopi bonam fidem, zelum, fortitudinem, rigorem vitæ, & ad genua Regis sui sapius accidentis humilitatem. Silentio præterit Henrici Regis levitatem, fraudulentiam, avaritiam. Dissimulat, quod in suis Mandatis, supra §. 10. relatis, talia imperaverit, quæ etiam alii in Anglia Episcopi recusarunt & damnarunt. Non meminit Caveus, quod Henricus Jurisdictioni Pontificis Romani, quem tamen Patrem & Dominum suum appellabat, se subtrahere molitus fuerit. Nullam mentionem affert crudelitatis, qua Rex Angliæ non solum S. Thomam, sed etiam omnes ejus Clientes & propinquos innocentes persecutus fuerit.

Judicet Lector, an in hujusmodi Scriptore Protestante amor veritatis deprehendatur.

probravit, quod promisso pretio sibi Sæcul. XII. A.C. 1169.
 Legato Apostolico voluisset illudere. 3. ep. 63.
 Ceterum, ideo pacem exoptare Henricus Rex tantopere videri cupiebat, quod effectum profectio-
 nis in Italiam ab Archiepiscopo Senonensi & Gratiano susceptæ vehementer pertimesceret. Misitque Romam Legatos, qui diligentissime curarent, ne huic Archiepiscopo Legati potestas in suis ditionibus committeretur. Thomas quoque, missis Romam nunciis, Pontificem omnia edocuit, quæ in ultimo colloquio acta fuerant. Præterea Rex Ludovicus de suis viros misit, qui Papam rogarent, ne ampliores inducias Henrico Regi concederet. Archiepiscopus vero Senonensis in ipsius Papæ conspectu suppliciter petebat, Ditiones Henrici Interdicto subjici, nisi pacem Ecclesiæ redderet.

§. XII.

Altera Papæ ad Regem Angliæ Legatio.

Postquam Alexander Papa Gratianum & Vivianum Nuncios in Franciam 4. ep. 1. 2.
 nullo successu misisset, adbuendum Regi Angliæ meliorem mentem indere opera virorum singulari pietate conspicuorum conatus est. Et primo quidem hanc provinciam commisit Anthelmo Episcopo.
Hist. Eccles. Tom. XVII. U u po

Sæcul. XII.
A.C. 1169.

4. ep. 1.

po Bellicensi, ac Priori Cartusie Principalis, deinde etiam Simoni Priori Cartusianorum Montis Dei in Diocesi Remensi & Bernardo de Coudrai Monacho Grandimontensi. His posterioribus Pontifex mandata miserat hujusmodi: *Duobus, postquam hæc mandata nostra acceperitis, mensibus elapsis, ad Regem Angliæ simul ambos vos conferte, si citra mare degat. Epistolam nostram tradite, & monita salutaria suggerite; si non acquieverit, literas nostras minatorias expromite et denunciate, nisi ante initium Quadragesimæ cum Archiepiscopo Cantuariensi in gratiam redierit, nos Præsulem non amplius esse inhibituos, quo minus rigore Censurarum Ecclesiasticarum utatur.*

4. ep. 4.

Hæc Epistola Beneventi vigesima quinta Maji anno millesimo centesimo sexagesimo nono data est, & prima dies Quadragesimæ anni sequentis millesimi centesimi septuagesimi in decimam octavam Februarii incidebat. Prior autem Regis Epistola, quam attulerant, vigesimam secundam diem Maji appositam exhibebat.

4. ep. 8.

Bis in conspectum Regis Angliæ venerunt Simon & Bernardus, & in primo congressu Epistolam Papæ monitoriam reddiderunt. Secundo etiam Epistolam minatoriam; sed nihil effecerunt. Rex

4. ep. 10.

pertinaciter petebat, ut Thomas se confu-

fuetudines seruatorum promitteret, nulla vel honoris Divini vel Ordinis sui adiecta mentione, & Thomas constanter negabat, se quidquam iurejurando Regi posse promittere, quod Antecessores sui non promississent, & consuetudines approbare a Sacra Sede damnatas. Simon Prior, data ad Papam Epistolam actorum rationem reddens, memorabile disciplinae monasticae specimen refert. *Rogavimus, inquit, Fratrem Bernardum, ut & ipse, sicut nos, peractis jam mandatis, tibi scriberet, sed respondit; in Ordine suo omnibus Fratribus vetitum esse, sive Papae sive alii in quacunque causa literas dare.* Tantus erat in Ordine Grandimontensi rigor.

Sæcul. XII.
A.C. 1169.

ep. 3.

§. XIII.

Thomas Censuras secundo promulgat.

Thomas amare conquestus, quod Papa, a Rege Angliæ rogatus, potestatis suæ Archiepiscopalis effectum suspendisset, quia huic suspensioni sciebat adjectam conditionem, si Rex ante Quadragessimam satisfaceret, concessis induciis quatuordecim dies detraxit, totique Cle-
 4. ep. 14. 15.
 4. ep. 16.
 3. ep. 33.

Uu 2

nitus

- Sæcul. XII.** nitus cessaret, exceptis Baptismo parvu-
A.C. 1169. lorum, Pœnitentia, & Viatico, ad quod
3. ep. 34. 38. conficiendum Sacerdos sacris operaretur
portis clausis, campanis non pulsatis &
ejectis excommunicatis (*). Præterea
injungit, ut Geofridus *Ridel* & aliquot
alii, præcipue vero illi, qui Bona Eccle-
siarum retinebant, aut Beneficia de ma-
nu Laicorum recipiebant, excommuni-
3. ep. 35. 36. cati denunciarentur. Eadem datis litem
3. ep. 52. ris Monasterio Ecclesiæ Cathedralis Car-
tuariensis, Capitulo Dubrisiensi, illius-
que provinciæ monasteriis, Archiepisco-
po Rotomagensi, ejus Clericis populo-
que, mandavit. Episcopo Wintoniensi
quoque scripsit, & postquam meminisset
se jam annos quinque in exilio versari,
atque Nunciorum Sacræ Sedis Gratiani
& Viviani irritos fuisse conatus, Venera-
bili huic Episcopo, Suffraganeo suo, præ-
cipit;

(*) De suspensione potestatis suæ S. Tho-
mas in Epist. ad Conradum Archiepiscopum Mo-
guntinum ita scripsit: *Suspensionem nostram
in utriusque Regni compitis quasi voce Pro-
tonis jactat Rex Angliæ, & in testimonium
confusionis meæ . . . literas Apostolicas præ-
fert. Gloriatur & terminum sibi datum de-
nec me velit recipere in gratiam. Quod si li-
cuerit, facturus est ad Kalendas Græcas, id
est nunquam. &c.* Cardin. Baronius ad ann.
1169.

cipit, ut Officium Divinum in tota sua Sæcul. XII.
 Diœcesi cessare jubeat, nisi Rex ante Fe. A. C. 1169.
 stum Purificationis Ecclesiæ satisfaciatur.

Paria mandata aliis Episcopis Suffraganeis suis perscripsit Thomas, additis Excommunicatorum, videlicet Gilberti Episcopi Londinensis, Jacelini Episcopi Saresberiensis, Geofridi *Ridel* Archidiaconi Cantuariensis, Richardi Vigorniensis Archidiaconi Pictaviensis, pluriumque aliorum, universim viginti octo nominibus.

Thomas Papæ & Cardinalibus scribens inter alia conquestus fuerat, quod 3. ep. 79.
 Rex Angliæ reditus Ecclesiarum Cathedralium & Abbatiarum vacantium in suos 4. ep. 74.
 usus converteret, novosque Pastores eligi prohiberet. Quare Papa data ad Henricum Regem Epistola dicebat: *In* 3. ep. 2.
potestate tua retines (quod ad nostram pervenit notitiam) vacantes Episcopatus Lincolnensem, Bathoniensem, & Herfordiensem. Prohibes, ne fiat nova & libera electio, non tantum quæ Cæsaris, sed etiam quæ Dei sunt usurpans. Quare, obsecramus, tibi pro remissione peccatorum tuorum injungimus; Clericos illarum Ecclesiarum mone, ut canonice sibi Episcopos eligant, præsidium eis necessarium concede, neminem, quem eligere teneantur, nomina. Alioqui auctoritate S. Petri in te animadvertere cogemur.

U u 3

Hæc

Sæcul. XII. Hæc Epistola Beneventi nona Octobris
 A. C. 1169. anno millesimo centesimo sexagesimo
 nono data est (*).

§. XIV.

(*) Epistolæ Summi Pontificis Alexandri III. qua antea Jurisdictionem S. Thomæ suspende-
 rat, hic erat tenor: *Verum si præfatus Archie-
 piscopus in te aut Regnum tuum vel personas
 Regni interim aliquam sententiam tulerit, Nos
 eam irritam . . . censemus. Ad indictionem
 autem hujus rei & argumentum nostræ volun-
 tatis, literas præsentis, si articulus ingruere
 necessitatis, ostendas. Alioquin Serenitatem
 tuam rogamus, & attentius commonemus, ut
 literas ipsas aut earum tenorem a nullo sciri
 permittas, sed eas habeas omnino secretas.* In
 hoc loco notam adjungit Natalis Alexander ad
 Sæc. XII. pag. 327. *Hæc Oeconomia erga Ro-
 gem potentissimum utendum visum est pruden-
 tissimo Pontifici & potius leve aliquod vulnus
 Ecclesiasticæ Disciplinæ inferendum, quam in-
 tempestivis censuris invellendum in Schisma-
 tum toto Regno. Dei patientiam imitatus, qui
 quæ Peccatores ad Pœnitentiam adducit. Et
 quamvis a Cantuariensi Archiepiscopo Regem
 juste excommunicari & Regnum Interdicti
 supponi posse non dubitaret; tamen zelum co-
 hibendum censuit ad tempus, ne graviora ma-
 la orirentur, & multarum animarum pernicitas.*
 Huc usque Natalis. Jussit quidem postea, ut
 §. XVII. videbimus, Alexander Papa, datis ad
 Archiepiscopum Rotomagensem & Episcopum
 Nivernensem literis, eos post unum mensem

§. XIV.

Ecclesia Hungariæ.

Sæcul. XII.

A.C. 1169.

Eodem anno Stephanus III. Rex Hungariæ Diploma edidit, ad Archiepiscopos Strigoniensem & Colociensem, ad eorum Suffraganeos, omnesque Regni sui viros Ecclesiasticos, directum, in quo dicit; se, ut Legati Pontificii monitis obsequeretur, & Geisæ Regis, Patris sui (nempe Geisæ I. Abavi sui) devotionem in Alexandrum II. Papam imitaretur, confirmare Constitutionem ejusdem Principis, qui promississet, se absque Papæ auctoritate Episcopos nec depositurum nec ab una Sede ad aliam translaturum. Præterea, abjecta consuetudine Antecessorum suorum, præcipit, ut, si Episcopi decesserint, non amplius œconomi laici, sed optimæ famæ Clerici, administrandis Ecclesiæ Bonis præficiantur, qui census ad servanda facta tecta ac ad alendos pauperes, nullo ad ærarium Principis redeunte lucro, impendant.

U u 4 Præ-

ex quo ejus Epistolam accepissent, ad Henricum proficisci, & post quadraginta dies minari Interdictum in omnibus Ditionibus Franciæ, Regi Angliæ subjectis; sed nec istud effectui daturum.

Sæcul. XII.

A.C. 1169.

Chron. Jo.

Thuro. c. 67.

Etc.

Præpositi, si sint Regis Vasalli, Abbe-
tes, alique Viri Ecclesiastici, Dignitate
præditi, non nisi ob admiffa crimina &
canonico iudicio deponantur. Fatetur
etiam Rex, se hanc Legem ex consilio
Reginæ, Matris suæ, omniumque Præsu-
lum & Optimatum promulgare, inde-
que saltem id perspicimus, in Hungaria
sicut in aliis Regnis, pravas consuetudi-
nes contra Canones irrepsisse. Rex Ste-
phanus III. mortalitatem exiit die Do-
minica trigesima Januarii anno mille-
mo centesimo septuagesimo secundo, cui
Stephanus IV. frater successit, eique post
lapsum paucorum mensium Bela III. alter
ipfius frater successit.

§. XV.

Ecclesia Siciliae.

Illam tempestate tristis erat facies Eccle-
siae Siculae, regnante Guiljelmo II. pue-
ro, quod ex Historia Hugonis Falcandi,
illius ævi Scriptoris, & ex Epistolis Petri
Blesensis cognoscimus. Ceterum in Si-
cilia habitabant tum Græci, tum Ara-
bes, tum Longobardi, tum Normanni,
quibus, ultimo loco positis, ceteri domi-
nantibus parebant. Regis autem nomi-
ne Margaretha Regina ejus mater vel
magis illi, a quibus ipsa regebatur, impe-
rabant. Margaretha, ut auctoritatem
suam firmaret, Rotruvium Archiepisco-
pum

pum Rotomagensem Avunculum suum Sæcul. XII.
A.C. 1169.
datis literis rogavit; mitteret sibi virum
sanguine suo oriundum. Et ille Step-
hanum Comitis Perchiæ filium eo profici-
sci iussit, qui ab ea Sicilia Cancellarius
creatus, paulo post Archiepiscopus Pa-
normitanus, quæ civitas totius Regni
caput erat, electus est, compluribus Præ-
sulibus, nam multi hanc Dignitatem am-
biebant, & ceteris vehementius Richar-
do Episcopo electo Syracusano ex gente
Anglorum orto, invidentibus.

Stephanus Cancellarius præter alios
itineris socios Petrum, Blesis natum, cui
patriæ nomen inhæsit, in Siciliam addu-
xit, virum scientiæ & virtutis laude cla-
rum. Is Regi adolescenti Præceptor da-
tus est, in hoc munere succedens Gual-
terio ad Archiepiscopatum Panormita-
num vocato, qui primus Guiljelmum e-
lementa Grammaticæ & carminis regu-
las docuerat. Petrus vero Blesensis Di-
scipulum suum ad severiores Musas de-
duxit uno anno, quo ejus juventuti præ-
fectus fuit, ac simul Principis annulum
apud se habebat, nemini Procerum nisi
Stephano Cancellario secundus. Quod
cum amulos proceres excitasset, ut eum
prætextu honesto a Regis latere dimo-
verent, Episcopum Neapolitanum, quæ
urbs illa tempestate nulla re spectabilis
erat, eligi effecerunt. Petrus hanc Di-

Uu 5 gnita-

ep. 131.

Sæcul. XII. gnitatem a se amolitus, quia eum turbæ
 A.C. 1169. Siciliæ non latebant, & frequentes in
 Cancellarium conjurationes, qui nisi vi-
 tam suam evidenti periculo expositam
 vellet, e Sicilia migrare compulsus est,
 valedixit Regi, nec ejus precibus aut pro-
 missis adduci potuit, ut diutius morare-
 tur. Petrus igitur e Sicilia solvit paulo
 postquam Cancellarius excessisset, eo-
 dem anno, quo Catana terræ motu e-
 versa est, scilicet millesimo centesimo se-
 xagesimo nono, atque ad Regem An-
 gliæ, pristinum Dominum suum rever-
 sus est.

v. Pagi. an.
 1167. n. 25.
 1169. n. 8.

Pet. ep. 10.

Post reditum Petrus Blesensis, datis
 literis ad Walterium, tunc Regis Sici-
 liæ Capellanum, olim Præceptorem suum,
 conquestus est de moribus Regis, qui
 importunis precibus Roberti Comitis Lo-
 rocellensis victus Episcopum Agrigenti-
 nensem eligi volebat hujus Comitis fra-
 trem, hominem minime idoneum & Ca-
 pitulo invisum. Præterea dolet, quod
 Guilielmus in Regiam familiaritatem ad-
 misisset viros duos natalibus obscuris vi-
 les, rejectis Romualdo Archiepiscopo
 Salernitano atque Rogerio Comite Ave-
 lino, Propinquis suis, ac etiam eorum-
 dem perversis consiliis ad diripiendos
 Ecclesiæ thesauros impelleretur. Tum
 in hac Epistola Walterium hortatur, ut
 Christiana fortitudine toleraret, quod
 homo

homo fatuus per convitium appellatus Sæcul. XII.
 fuisset, & Regi monita salutaria constan- A.C. 1169.
 ter ingereret. Walterius paucis post
 diebus, quam Stephanus Cancellarius dis-
 scessisset, Archiepiscopus Panormitanus
 proclamatur, sed non libere, quippe po-
 pulus, pecunia a Proceribus accepta cor-
 ruptus, monachos ad eum eligendum
 compulit. Unde Reginæ, ceterisque Falcand. sub.
 Cancellarii amicis spes nata, a Papa im- fin. Fazet.
 petrari posse, ut hanc electionem nul- VII. n. 5.
 lam declararet, eo facilius, quod Cancel-
 larius, prius ad hanc Ecclesiam Archie-
 piscopalem regendam electus, non nisi
 vi coactus eidem renunciaverit. Porro
 Petrus Cajetanus, Cardinalis Subdiaco-
 nus, qui tunc in Sicilia versabatur, pro-
 miserat, Papam Walterii electionem
 abrogaturum esse, acceperatque jussu
 Reginæ septingentas auri uncias, quæ
 Romam deferrentur. Sed Walterii Fau-
 tores affirmabant, spectatis adjunctis,
 quibus premeretur Curia Romana, vo-
 luntati Optimatum resistere non ausu-
 ram, nec profecto immensas pecunias,
 quas Siculi ad obtinendam hujus electio-
 nis confirmationem oblaturi essent, tali
 ærarii Papalis tempore, rejecturam. Nec
 in totum fallebantur; nam, electione a
 Pontifice confirmata, Walterium ejus
 Suffraganei Panormi in Ecclesia Majore,
 Rege & Regina Matre præsentibus, in
 Feste

Sæcul. XII. Festo S. Michaelis, vigesima nona Septembris, anno millesimo centesimo sexagesimo nono, consecrarunt.

§. XVI.

*Epistola Papæ ad Soldanum
Iconiensem.*

p. 431. edit. 1107. Matthæus Paris. an. 1169. Alex. ep. 32. Inter opera Petri Blesensis occurrit quædam Institutio in Fide Christiana, Soldano Iconiensi inscripta, nomine Papæ Alexandri II. concinnata, quæ ab aliquo Scriptore sequentis Sæculi ad hunc annum millesimum centesimum sexagesimum nonum refertur. In ea autem Pontifex ita loquitur: *Ex literis tuis & Nunciorum tuorum fideli sermone cognovimus, quod ad Christum converti in votis habeas, cumque jam receperis Pentateuchum Moysis, Prophetiam Isaia & Jeremiæ, Pauli etiam Epistolas atque Joannis Evangelium & Matthæi, postulas tibi mitti virum, per quem quasi vice nostra Legem Christi plenius edocearis. Nobis autem, ut petitioni tuæ, quæ gratissima accidit, assentiamur, curæ erit ad te viros mittere, quorum Doctrina & mores ad viam & veritatem Evangelicam te deducant. Quoniam etiam nostræ Fidei compendium literis tibi aperiri rogas, illud tibi ut desideras tradimus.* Sequitur Institutio scripta de duobus My-
steriis

steriis Sanctæ Trinitatis & Incarnationis, additis Testimoniis non solum ex illis, quos Soldanus habebat, sed etiam ex omnibus S. Scripturæ Libris, confirmata. Verum certa non invenimus argumenta, hunc Summi Pontificis conatum congruum fructum fuisse secutum.

Sæcul. XII.
A.C. 1169.

§. XVII.

Mandata ad Archiepiscopum Rotomagensem, & Episcopum Nivernensem missa.

Postquam Vivianus Nuncius Romam rediisset, Alexander Papa plenissime edoctus, quæ inter Regem Angliæ & Archiepiscopum Cantuariensem, inprimis in Colloquio Montis Martyrum acta fuerant, intellexit, hunc Principem metu Censurarum Ecclesiasticarum ad implenda promissa sua esse compellendum. Quare, novis mandatis ad Rotruvium Archiepiscopum Rotomagensem & Bernardum Episcopum Nivernensem missis, 5. ep. 3. ambobus præcipit; intra mensem post acceptam hanc Epistolam ad Regem simul irent, monerentque, ut Archiepiscopo pacem, & plenam securitatem concederet, ad osculum reciperet, tam ipsi quam ipsius Familiaribus & amicis omnia Bona restitueret, & Præsulem ad Ecclesiam suam redire permetteret. His subiungit

Sæcul. XII. jungit Papa: *Si Rex post hanc admonitionem intra quadraginta dies, quæ nobis promisit, non perficiat, sententiam Interdicti in omnes ejus Ditiones citramarinas pronunciabit, & solo Baptismo infantum excepto, ac etiam Penitentia moribundorum, nullum officium Ecclesiasticum administretur. Postquam pax fuerit secuta, illud quoque Regem monete; perversas consuetudines maxime vero illas, quas novissime introduxit, aboleat. Quod si facere recuset, rem ad nos deferat. Si spes certa concordia vobis affulgeat, potestas vobis sit omnes excommunicatos absolvendi, ea conditione, ut si Pax non sequatur, excommunicationis nodo iterum constringantur. Si Rex editi juramenti prætextu ad dandum Archiepiscopo pacis osculum adduci non possit, hortamini Præsulem, ut satis ei sit, hoc osculum a Principe Regis filio accipere. Hæc Epistola Beneventi decima nona Januarii anno millesimo centesimo septuagesimo data est. Ceterum Alexander Papa in hoc pacis negotio opera Archiepiscopi Rotomagensis uti voluit, ne Rex Angliæ objiceret, quod hujusmodi mandata in Ditionibus suis perficienda exteris hominibus commisisset. Verumtamen Episcopo Nivernensi secreto injunxit, ut solus omnia exequeretur, si Archiepiscopus Rotomagensis unacum*

5. ep. 6.

unacum ipso ea effectui dare vel nollet, vel non posset. Papa ipsum Regem Angliæ, quod hæc mandata misisset, data Epistola certiozem fecit. Præterea de hac re Episcopis Provinciæ Cantienfis, Archiepiscopo Eboracensi ejusque Suffraganeis scripsit. Epistolæ vero decima octava Februarii datæ sunt.

Sæcul. XII.
A.C. 1170.

5. ep. 1.

5. ep. 7.

5. ep. 8.

Inter hæc ad Romani Pontificis aures pervenit, Regem Angliæ istud jam moliri, ut Henricus filius ejus primogenitus ab Archiepiscopo Eboracensi coronaretur, non absque injuria Archiepiscopi Cantuariensis, cui pro more antiquo consecrandi Reges Angliæ jus erat. Papa igitur datis ad Rogerium Archiepiscopum Eboracensem aliosque Angliæ Episcopos literis prohibet, nisi pœnam Depositionis sustinere mallent, ne quidquam vel opere vel consilio ad coronationem conferrent, quamdiu Thomas Archiepiscopus in exilio versaretur. Huic Epistolæ dies vigesima sexta Februarii apposita. Papa Thomæ quoque scripsit, prohibens, ne ipse Principem consecraret, aut licentiam daret, qua id ab alio fieret, nisi coronandus prius juramento se obligaret, quo se Reges de more Ecclesiæ Cantuariensi devincirent, & nisi omnes ab onere servandi consuetudines suas atque a juramento novissime exacto absolveret. Ipse Thomas has

literas

4. ep. 42.

4. ep. 43.

Sæcul. XII. literas a Curia Romana dari petierat,
 A.C. 1170. quas deinde acceptas ad Robertum Episcopum Vigorniensem, Suffraganeum suum, direxit, præcipiens, ut eas Archiepiscopo Eboracensi ceterisque Episcopis exhiberet, prohiberetque Summi Pontificis nomine, ne Principem ungerent. Thomas præterea hac 'de re ad omnes Episcopos Angliæ & Cambriæ ac speciatim ad Episcopum Wintoniensem scripsit.

4. ep. 44.

4. ep. 45.

§. XVIII.

S. Godericus Eremita.

Sub idem tempus Thomas quemquam suorum in Angliam misit, qui Godericum Eremitam celeberrimum, dono Prophetiæ præditum, consuleret. Godericus erat vir simplex & illiteratus, egenis parentibus natus, qui juvenilibus annis navigationi & mercaturæ aliquamdiu operam dederat. Relicto deinde Sæculo, Romam, Hierosolymamque pie nudis pedibus peregrinatus, & tandem in patriam reversus, in quadam eremo, quæ *Finchale* dicebatur, prope Dunelmum sedem sibi elegit, ubi modicum agrum excolens, & sibi & supervenientibus hospitibus alimenta parabat. Monachi Ecclesiæ Cathedralis Dunelmensis, cognita ejus vitæ puritate, cuidam Seniorum suorum munus injunxerunt, ut

vit. Boll. 21.
 Maji. to. 16.
 p. 68. c. 6.

statu-

statutis diebus rudem doceret, & Sacra Sæcul. XII.
 Myſteria adminiſtraret. Variis inſidiis A. C. 1169.
 a Dæmone tentatus veteratorem firma
 fide & invicta conſtantia ſuperavit.
 Corporis macerandi ſtadium Goderico
 erat prorsus ſingulare; quippe per quin-
 quaginta annorum ſpatium induſum ex
 metallo ferrario, tum cilicium, & exte-
 rius veſtimentum laneum gerebat. Pane
 hordeaceo mixtis cineribus, oleribus ſil-
 veſtribus, in faſciculos coactis nutrieba-
 tur. Ter ſolum in Hebdomada reliquo
 anni tempore loqui ſolitus, per totum
 Adventum & a Septuageſima uſque ad
 octavam Paſchæ ſiebat. Suo autem
 tempore magno audientium emolumen-
 to loquebatur. Hac vivendi ratione
 annos ſexaginta in deſerto conſumſit.

Cum quidam Monachus Weſtmo-
 naſterienſis, paulo poſt quam Thomas
 Archiepiſcopus Cantuarienſis fuiſſet or-
 dinatus, ad eum divertiffet, & Vir San-
 ctus ex hospite quæſiviſſet, an ipſum Ar-
 chipræſul noviffet, *omnino novit me,*
 reſpondit ille, *& ego quoque Antiffiti*
notus ſum. Tu vero, Pater mi, an eum
aliquando vidiffi? Cui Godericus: *Nun-*
quam enim vero oculis corporis, ſed ſæ-
pe oculis mentis, & ſi mihi occurreret,
eum inter plures alios diſcernerem. Mi-
 rante hunc ſermonem monacho, & plu-
 ra ſciſcitari verecundante, adjecit Go-

c. 6.

Hiſt. Eccleſ. Tom. XVII. Xx [deri-

Sæcul. XII. A.C. 1169. dericus : *Archiepiscopum nomine meo saluta, & hortare, ne a proposito abduci se patiatur. Quod enim agit, Deo acceptum est. Multas & graves arumnas sustinebit, ex Ecclesia sua expellatur, diu in alterius regno exulabit; sed postquam penitentiae suae tempus impleverit, gloria & honore coronatus ad Sedem suam redibit.* Monachus hoc vaticinium retulit Archiepiscopo, qui datis literis Godericum rogavit, ut a Deo remissionem peccatorum suorum efflagitaret. Exinde intra menses sex, orta inter ipsum & Regem contentione, in exilium Thomas migravit, quo etiam temporis spatio semel de sorte sua virum Dei consuli iussit.

Hoc ultimo autem anno, nempe millesimo centesimo septuagesimo, mense Martio, Archiepiscopus exilii diuturnitate fatigatus, quemquam suorum ad Godericum secreto misit, exquisiturum, quis malorum suorum finis futurus esset, & postquam per totum ferme octiduum Archiepiscopi nuncius in conspectum Sancti Eremicolæ pervenire non potuisset, tandem ille aperto ostio dixit: *Refer Domino tuo meis verbis: ne animum despondeat, brevi in gratiam Regis redibit, honorifice Ecclesiae suae restituetur, & Angli majore latitia redeuntem excipient, quam dolor fuit, quo exulem de-*

fleuerunt. Fateor, simulatam serenitatem sava tempestas, ingens facinus, & inaudita crudelitas turbabit. Sed prius ex hoc sæculo Godericum fata eripient. Dic, inquam, Domino tuo, & dicta sæpius repete; intra novem menses quæcumque ad ipsum spectant consummata erunt. Ceterum Godericus plura alia edidit vaticinia, quæ eventus vera fuisse ostendit, quin & secreta cordium non nunquam revelavit. Ægrotos quoque sanavit, & tandem multis claris miraculis, senectute pressus & infirmitatibus, die Jovis octava Ascensionis die vigesima prima Aprilis anno miliesimo centesimo septuagesimo animam Deo reddidit.

Sæcul. XII.
A.C. 1170.

§. XIX.

Collatio Theoriani cum Armenis.

In Oriente Norsesius, Armenorum Catholicus, videlicet eorum Patriarcha vel Primas, ut superius adnotavi, ad Manuelem Comnenum Imperatorem Epistolam dedit, non nulla capita Fidei & Disciplinæ exponens, in quibus Armeni & Græci dissentiebant. Addebat, cupere se has quæstiones diligenter discutere. Misit ergo Imperator ad Norsesium ex Philosophis aliquem nomine Theorianum, cum Epistola, in qua dicebat; si Armeni vellent errores suos abjicere,

Cong. Glos.
lat. Cathol.
Sup. lib.
LXIX. §.
10. Theoria-
ni Dialog.
to. 1. Bibl.
Patr. G.
1. 1624.
p. 439.



Secul. XII.
A.C. 1170.

cere, paratum se esse cum Ecclesia Catholica ad eos, ut fratres, recipiendos. Theorianus ad Norfesisium Catholicum pervenit decima quinta die Maji anno Mundi sexies millesimo sexcentesimo septuagesimo octavo, Regni Imperatoris Manuelis vigesimo octavo, Indictione decima tertia, nempe anno Jesu Christi millesimo centesimo septuagesimo, cumque Catholicum nomine Imperatoris salutasset, & significasset, quam sincero desiderio hic Princeps concordiam cum Armenis quareret, Norfesisius maximas gratias hospiti pro benevolentia retulit.

Altera die, Theoriano ad se vocato, ait: *Legi piissimi Imperatoris Epistolam, & cognovi, quam vehementer & ipse & sancta Romanorum Ecclesia concordiam nostram exoptet, doce ergo, quinam sint errores nostri; quos si nobis demonstraveris lubenti animo rejiciemus.* (cum hic Romani nominantur, semper Græcos intelligere debemus) Respondit Theorianus: *Magnam tuam Sanctitatem rogo; audi me illa tua animi mansuetudine, quam a natura accepisti & questionibus meis ne offendaris. Paciscamur prævie, nos, si audiamus aliquid affirmari, quod nobis non videatur bonum, non illico propositionem hæreticam proclamatu-
ros. Sed verborum sensum solícite scrutemur,*

temur, & intentionem loquentis. *Su-* Sæcul. XII.
specta etiam nobis sit ruditas interpretis, A.C. 1170.
 qui non modo Grammaticæ regulas igno-
 rat, sed etiam vulgarem Græcorum ser-
 monem non satis capit, ne vitia inter-
 pretantis nobis tribuantur. Catholico
 hæc promissa collocuturis pacta pla-
 cuerunt.

Tum Theorianus ex eo quæsit, an
 Epistola ab ipso ad Imperatorem data,
 genuinos ejus sensus exhiberet, & Ca-
 tholico id affirmante subjunxit: *Quæ*
Concilia recipis? Norfesisius respondit:
Concilium Nicenum, Constantinopolita-
num & Ephesinum, in quo Nestorius de-
positus. Theorianus: *Quorum Docto-*
rum Scripta & Doctrinam amplecteris?
 Norfesisius: *Doctrinam S. Athanasii,*
S. Gregorii Theologi, S. Basilii, S. Gre-
gorii Nysseni, S. Joannis Chrysostomi,
S. Ephrem, S. Cyrilli Alexandrini, &
complurium aliorum. Theorianus: *Jam*
Epistolam tuam legamus, sensum frater-
na caritate pensemus, ut videamus an
bis Patribus & bis Conciliis consenta-
nea sit.

Ubi ventum est ad illum Epistolæ
 locum: *Dicimus, non nisi unam in JE-*
su Christo esse Naturam, non per confu-
sionem sicut Eutyches, nec per diminu-
tionem sicut Apollinaris, sed in sensu or-
thodoxo S. Cyrilli Alexandrini, qui in

Sæcul. XII. *Libro suo contra Nestorium scripsit, un-*
 A. C. 1170 *cam esse Verbi Incarnati naturam, Theo-*
 De Natura *rianus ait: S. Cyrillus non dixit: U-*
 Verbi & JEsu *nam Naturam in JEsu Christo, nec U-*
 Christi. *nam Naturam JEsu Christi, sed Unam*
Naturam Verbi, & adjecit: Incarnati.
Tua Sanctitas vero dicit: Unam Natu-
ram in JEsu Christo. Est unum & i-
dem, reposuit Norfesisius: Absit, absit!
replicabat Theorianus, Nomen Christi
significat proprie unum & alterum,
Deum simul & Hominem. Unde dici-
mus: Verbum Caro factum est, non au-
tem Christus Caro factus est. Hinc e-
tiam nullus Patrum dixit: Unam Na-
turam Christi, sed S. Athanasius ante
S. Cyrillum dixit: Unam Naturam Ver-
bi, id est, Naturam Divinam Filii; &
si adjiciatur, Incarnati, sicut adjecit
S. Cyrillus in secunda Epistola ad Succes-
sum, totum Incarnationis Mysterium ex-
ponitur (). Norfesisius: Quis autem*
 SS. Pa.

Suo. Lib.
 XXVI.
 §. 29.

(*) Satis captiosa & speciosa videretur Norfesisii affirmatio; unum & idem esse dicere: Unam Naturam Verbi, Incarnati, & unam Naturam JEsu Christi. Cum Verbum si addatur Incarnatum nihil aliud esse videatur quam JEsus Christus post Incarnationem. Et sicut non dicimus: Christus Caro factus est, ita etiam non dicimus Verbum, Incarnatum, Caro factum est.

Sed

SS. Patrum post conjunctionem Verbi Sæcul. XII.
 cum humana Natura ita locutus est? A. C. 1170.

Theorianus: Omnes illi, quos paulo ante Cyrril. ep. p.
 nominasti. Sufficit mihi unus, inquit 24. to. 5.
 Norfesifius, nam quod unus Patrum di-
 cit, omnes dicunt, cum omnibus Spiritus
 Dei, qui unus est, adspiraverit.

Priusquam vero Patrum verba re-
 ferret, Theorianus necessarium censuit,
 ut quatuor voces *Substantiam, Naturam,*
Hypostasim, & Personam definiret, idque
 tam in sensu Philosophorum Gentilium,
 quam Theologorum Christianorum per-
 fecit, ostendens, quanta in usu horum
 verborum sit diversitas. Porro in Phi-
 losophia Principia Aristotelis sequeba-
 tur. Sensum autem Theologicum his
 quatuor vocibus ex auctoritate Patrum,
 videlicet S. Basilii, quem eximium Phi-
 losophum appellat, & S. Gregorii Na-
 zianzeni tribuit. Deinde transit ad
 SS. Patres qui duas in Jesu Christo Na-
 turas

p. 444.

p. 447.

X x 4

Sed nempe verba S. Athanasii & S. Cyrilli
 ita explicanda sunt; quod etiam in Incarnatio-
 ne una manserit Verbi Natura propria Divina
 & immutata, quamvis Naturam Humanam assump-
 serit, a Natura Divina distinctam, Persona ta-
 men Divina subsistentem. Præterea satis po-
 stea Theorianus Norfesifium convincit, cum, ut
 statim videbimus, Testimonia Patrum duas in
 Christo Naturas discrete docentium affert.

Stæcul. XII. ras post conjunctionem confessi sunt, &
A.C. 1170. initium ducit a S. Athanasio, cujus lo-

cum refert ex Epistola ad Epictetum,

contra illos, qui dicebant, Corpus JEsu

Christi esse consubstantiale Verbo. Unde

de Theorianus argumentatur in hunc

modum : *Substantia & Natura idem*

sunt apud Theologos, sed si S. Athanasio

fidem habemus, JEsu Christi Corpus non

est ejusdem cum Verbo Substantiæ, ergo

non est ejusdem Naturæ, atque inde in-

fertur, duas esse in JEsu Christo Na-

turas. Theorianus deinde affert testi-

monium ipsius S. Cyrilli, quod Armeni

maximi faciebant, S. Gregorii Nazian-

zeni, S. Gregorii Nysseni, S. Basilii, S. Am-

brosii, quem unicum ex Patribus Latinis

memorat, & tandem S. Chrysostomi, &

ostendit, Ecclesiam inter errorem Nesto-

rii & Hæresim Eutychis medium tenere.

Tunc vero quidam Episcopus Armenus

nomine Gregorius, qui disputantibus

adfuera, exclamavit : *Romanus sum,*

anathema cuicumque, qui duas in JEsu

Christo Naturas non confitetur.

Die sequente advenit Petrus Episco-

pus Saporionensis, cui cum Catholicis

communicasset, quæ Theorianus proba-

verat, & exhibuisset, quot Patrum testi-

monia produxisset, ille vir, non indoctus,

ea in sensus pravos detorquebat. Qua-

re Catholicus, Petro vehementer repu-

gnante,

pag. 453.

gnante, Theoriano advocato ait: *Epi-* Sæcul. XII.
scopus iste nobiscum de nostra quaestione A. C. 1170.
disputare cupit. At cum Theoriano
 congressus brevi ad silendum compulsus
 est, Gregorio Episcopo iterum profiten-
 te, quod sententiam & Doctrinam Ro-
 manorum teneat.

§. XX.

Colloquium alterum.

Cum inde biduum effluxisset, Norsesi-
 sius iterum cum Theoriano confe-
 rens ait: *Facile in Jesu Christo duæ*
Naturæ admitti possunt, si modo insepa-
rabiliter in una sola Hypostasi unitæ
dicantur; nec eum Christianum esse ar-
bitror, qui veritatem manifestam im-
pugnaret. Quid vero prohibet, ne dica-
mus in Jesu Christo esse unam Natu-
ram ex duabus compositam, qualis est na-
tura hominis ex anima & corpore, na-
turis utique diversis, composita? & hæc
ipsa est paritas, quam S. Cyrillus affert.
 Ad hoc objectum responsurus Theoria-
 nus, primo quemdam locum S. Gregorii
 Nazianzeni opposuit, quem in Versione
 Armeniana reperiri Norsesius negavit.
Est ergo vitium omissionis, respondit
 Theorianus, *simulque ei eundem locum*
in Syriaca versione ostendit. Tunc ve-
 ro Norsesius, accersito familiarium a-
 liquo, qui linguæ Syriacæ gnarus erat,

X x s eadem

Sæcul. XII. eadem verba, quæ Theorianus citaverat, audivit. Ceterum jam diu Patrum Græcorum Libri in linguam Syriacam & Armenianam versi fuerant.

Tum Theorianus sermonem profectus ait: *S. Cyrillus eo solum confilium exemplum compositionis, quæ in nobis reperitur, adhibet, ut ostendat, non esse impossibile, ex duabus naturis diversis unum suppositum consurgere, quale est Petrus vel Paulus ex anima & corpore, id enim negabat Nestorius. Sed contradictionem involveret, qui diceret, simul duas Naturas & simul unam Naturam in Jesu Christo esse. Quod Theorianus Geometrice demonstravit (*).*

Quia

(*) Ad hæc; Anima humana & Caro in Homine non sunt Naturæ ita completæ sicut in Christo Domino Natura Divina & Natura Humana, quarum altera alteri ad existendum in una persona, si Incarnationis Mysterium excipias, nullatenus subordinatur. Ceterum mirabilis & incomprehensibilis Dei Omnipotentis, qua fit, ut Spiritus & Caro seu materia in Homine intime conjungantur & efficiant unum, scopulus est, ad quem in nostro Sæculo non nulli Spiritus fortes, Materialistæ, Indifferentistæ, Deistæ, quorum Oraculum Monsieur Voltaire dicitur, cum de Immortalitate animæ disputant, alliduntur & pereunt. Utinam potius tales intellectum suum in obsequium Fidei submitterent,

Quia vero Norsesisus objectionem Sæcul. XII.
 ex verbis S. Cyrilli: *Una Natura Verbi* A.C. 1170.
Incarinati, sæpissime recoquebat, Theo-
 rianus dixit, hæc verba esse ipsius Atha-
 nasia contra errorem Aarii, admittentis
 duo Verba diversæ naturæ, alterius in-
 creatæ, quæ nunquam non Deus fuisset,
 alterius creatæ in tempore, quæ carnem
 assumpsisset. *Inde ergo, inquit, S. Cy-
 rillus hunc loquendi modum accepit.*
Quamvis autem vera sint hæc S. Cyrilli
verba, iis tamen uti non debemus, ob
sensum pravum, quem alii iis tribuunt,
sicut Mariam non appellamus Matrem
Christi, quamvis re ipsa sit, quia Ne-
storius hac voce abutebatur. Sub finem
 hujus colloquii Norsesisus a Theoriano
 definitionem Fidei Concilii Calcedo-
 nensis petiit, & accepit.

p. 460.

Postera luce advenit Joannes Syria-
 cus, Episcopus Cessusoniensis, qui cum
 comperisset, Armenorum Catholicum
 cum Græcis aliquoties disputasse, & in
 eorum concessisse sententiam, ad eum
 se contulit. Dicebat vero Catholicus:
Romani quæcunque affirmant, probant
ex Sacra Scriptura, & ex Patribus, quos
cum

p. 462.

rent, ne dum plura scire cupiunt, quam Deus
 ab homine capi posse voluit, ad eos pertineat
 dictum Proverb. 25. v. 27. *Qui scrutator est*
Majestatis opprimetur a gloria.

Sæcul. XII. cum ipsis nos quoque veneramur. Cui
 A. C. 1170. Joannes Episcopus: *Res portenti simili-
 .004.9* *lis! tene, Domine! opinionem Romanorum, qui Nestoriani sunt, recepisse!*
 Norsesisius respondit: *Ego nec auctori-
 tati Patriarchæ Constantinopolitani, nec
 Imperatoris quidquam dedissem, nisi ve-
 ritatem meo etiam iudicio invenissem.*
*Sed cognitam negare non possum, nec Pa-
 tribus obistere.* Joannes Episcopus:
*Delatum est ad me, quod duas in Jesu
 Christo Naturas confessus fueris; scis
 vero, si duas Naturas affirmemus, nos
 Nestorianos futuros, & loco Trinitatis
 quaternitatem admissuros (*).* Re-
 spondit Norsesisius: *Hæc & die abhinc
 tertio & tota prope hebdomada multum
 laboravimus quotidie de Fide disputan-
 tes. Hodie & cras quiescemus; per-
 endie, si vis, Collationi nostræ aderis, qua
 .004.10* *voles, dices, nosque lubenti animo te
 auscultabimus.*

Sub noctem quidam Doctor, nomine
 Bartan, Theorianum, incio Catholico,
 adiens, ait: *Episcopus Syrianus, &
 Catholicus noster hodie primum de una
 & duabus Naturis differuerunt.* Cupe-
 rem

(*) Joannes iste in Doctrina Fidei stulti-
 dissimus fuit, qui voces *Natura & Persona,*
 seu *Hypostasis* unum & idem significare cre-
 didit.

rem scire, dixit Theorianus, quod argu-
 mentum Episcopus ad stabiliendam suam
 opinionem exprimat. Cui Bartan: Nec
 auctoritate, nec argumento pugnat, sed
 confuse clamat, nullo servato rerum ordine,
 nec quid Adversarius dicat audit, ut
 Presbyteris suis aliquid magni dixisse
 videatur. Elapsis exinde paucis diebus
 Theorianus vocatus in Triclinium, ubi
 sapius ante contulerant, ascendit, ibi-
 que habuit Episcopum Syriam ad
 dextrum latus Catholici sedentem, &
 Episcopos Armenianos ad lævum, inter
 quos primo loco consistere iussus est;
 hunc enim ei honorem, quotiescunque
 convenirent, exhibebant. Omnibus diu
 silentibus Theorianus dixit: Ad notitiam
 meam pervenit, quosdam dicere, quod,
 si duas Naturas in Jesu Christo confitea-
 mur, Nestoriani simus, & quaterni-
 tatem admittamus; sed miror, eos, qui
 istud dicunt, non attendere, Nestorium
 non ideo fuisse damnatum, quia duas Na-
 turas affirmabat, cum id etiam Patres
 diserte doceant, sed quia affirmabat has
 duas Naturas esse separatas, & ex con-
 sequenti duos filios & duos Christos, unum
 Filium Dei & alterum filium Virginis
 (*). Deinde Theorianus ad refellendam
 fictam

Sæcul. XII.
 A.C. 1170.

(*) Da sehen wir, daß in der Orientalischen
 Kirche

Sæcul. XII. fictam Quaternitatem accingitur, quam
 A. C. 1170. configit tam ex verbis S. Athanasii in
epistola ad Epictetum, quam ex ratione,
 de-

Kirche sowohl die Griechen als die Armenianer
 meinen, man müsse die Glaubensfragen nicht auf
 der Schrift allein, sondern auch aus den Stellen
 der Kirchenversammlungen und der Heil. Väter
 entscheiden. Die Protestanten aber haben in den
 letzten Zeiten eine andere Regel angenommen, von
 welcher in dem Verstande, wie sie es nehmen,
 die ganze rechtglaubige Christenheit nichts gewußt.
 Wir sehen auch, daß jedermann im Orient selbst des
 Nestorius Lehre nicht als einen Wortstreit, sondern
 als eine Ketzerey angesehen. Nichts destoweniger
 lassen einige Protestanten und sonderlich der Ueber-
 setzer des Fleury den Nestorius anheut noch als
 einen Glaubensbruder gnädig fortkommen. In
 dem Wörterbuche des Herrn Bayle ins deutsche
 übersetzt zu Leipzig herausgegeben, und im Artikel
 Adam liest man folgendes: Adam Archidiaconus
 der Patriarchal Kammer und Oberster
 der Mönche von Chaldäa wurde zu Anfang
 des 17. Jahrhunderts von Elias dem Nesto-
 rianischen Patriarchen zu Babylon nach
 Rom geschickt. Dieser Patriarche, welcher
 durch seine Bischöffe das Glaubensbekenntniß
 hatte untersuchen lassen, welches ihm der
 Pabst Paul der V. zugeschicket hatte, trug
 diesem Adam auf, dasselbe dem Pabste nebst
 den von ihm darinnen gemachten Veränder-
 rungen zu überreichen Er hatte eine
 Schrift mit sich gebracht, vermittelst welcher
 er

demonstrans, Verbum non assumisse no- Sæcul. XII.
vam Hypostasim, sed suæ Hypostasi Hu- A. C. 1170.
manitatem junxisse.

His

er den Glauben der Morgenländer mit der römischen Kirche vereinigen und zeigen wollte, daß ihre Spaltung nur in einem Wortstreite bestünde Peter Strozza Paul des V. Secretär bekam Befehl diese Schrift zu beantworten Adam reisete nach einem dreijährigen Aufenthalte wieder ab, und brachte seinem Patriarche Elias ein Breve Paulus des V. welches alle von dem Patriarchen vorgeschlagene Vergleichungsmittel verwarf, und ihn nöthigte, alle Redensarten zu verdammen, worunter ein Irrthum versteckt seyn könnte.

In den Anmerkungen des Bayles gleich darunten heisset es: Warum begnügte man sich denn mit den Erläuterungen des Patriarchen von Babylon nicht? den Wohlstand zu beobachten mußte behauptet werden, daß die Nestorianische Lehre eine gefährliche Ketzerey sey, sonst hätte man der Ehre der allgemeinen Kirchenversammlungen Schande zuziehen müssen.

Antwort. Die Herren Protestanten, wenigstens Mosheim und der Uebersetzer des Fleury, entschuldigen alle Ketzerey, und geben vor, ihre Lehren wären nur Wortstreite. Sie meinen es nicht übel; denn wenn es gar keine Ketzerey gäbe, so würden auch in Sachsen nur rechtglaubige Christen seyn. Das Ansehen der allgemeinen Kirchen-

Ver-

Sæcul. XII.
A.C. 1170.

His dictis, Norsesius Syrianum Episcopum intuitus, cum eum videret dejectos in terram oculos nunquam levare, Theoriano innuit, qui subridens sermonem profecutus est. Tandem vero Syrianus rationum pondere pressus, tacitus surgit, & de Triclinio cum suis Presbyteris descendit. Interrogantibus vero, cur huic Philosopho non fuisset locutus,

Versammlungen, das ist der allgemeinen Kirche selbst verachten diese Herren: Sie setzen aber auf solche Weise den wahren Grund hindan, aus welchem sie Rechenschaft geben könnten, daß sie rechtgläubige Christen sind. Weil sie aldenn nöthwendig den Grund ihres Glaubens in die Schrift allein, und in die Vernunft setzen müssen, und keine bessere Ursache anführen können, warum sie Christen sind, als die Juden oder Türken warum sie Türken oder Juden sind.

Nichts destoweniger wünschten sie ein allgemeines Kirchenrecht der Protestanten und die Einigkeit im Glauben zu erweisen. Aber umsonst. Ihre Glaubens- und Kircheneinigkeit ist gar zu allgemein, und wenn sie kein anders Band hat als die Schrift ohne Auctorität der römischen Kirche, und der von ihr erkannten Kirchenversammlungen, so schließet sie auch die Arianer, die Manichäer und andere Ketzer ein, welche eben auch dieses Band der Einigkeit haben. Und endlich ist die gesuchte Einigkeit nichts anders als eine Babylonische Verwirrung.

respondit: *Non licet mihi de his rebus in provincia aliena loqui.*

Sæcul. XII.
A.C 1170.

p. 469.

Inde Theorianus Monothelitas refutavit, & lectionem epistolæ Norfessianæ ad Imperatorem profecutus, cum ventum esset ad illum locum, ubi dicebat, Jesum Christum in utero Virginis novem menses & quinque dies fuisse, Catholico ostendit, quod additio de quinque diebus nullo niteretur fundamento. Illud quoque Catholicum docuit, nullum ipsis solidum argumentum superesse, cur una die Jesu Christi Nativitatem & Baptismum celebrarent. Et Norfessius fassus est, quod quæstiones de variis consuetudinibus Ecclesiarum exigui momenti essent, si modo in Fide consentirent. Tum Theorianus de *Trisagion* differens probavit, additas voces *crucifixus pro nobis*, a Petro Fulone inventas, ab Ecclesia Catholica merito fuisse rejectas, & nullibi in SS. Patribus legi.

Sup. Lib.
XXIX.
§. 31.

Eandem epistolam perlegendibus occurrit, Armenos affirmare, quod in Unctionibus Sacris oleo *Sesamensi*, nempe ex quodam frumenti Indici genere expresso, sibi uti liceret, ob Olivarum in Armenia penuriam. Sed Theorianus affirmavit, in Sacramentis non nisi oleum olivarum esse adhibendum, sicut in Sancto Sacrificio solo vino de vite, non autem sicera aut quibuscunque similibus liquori-

p. 474.

Ecclesia Armeniæ.

Hist. Ecclesiast. Tom. XVII. Yy bus

Sæcul. XII. bus uti fas esset (*). Norfesifus hunc
 A. C. 1170. quoque suorum morem damnavit. Iphis
 ita colloquentibus, Presbyteri Armeni
 Vesperas extra Ecclesiam cantare, ut
 solebant, cœperunt, & Theoriano hujus
 rei causam sciscitanti Norfesifus re-
 spondit, Majores suos, qui Officii Di-
 vini cantandi rationem constituissent,
 præscripsisse; solam Liturgiam in Ec-
 clesia esse celebrandam, & illo etiam
 tempore solis Presbyteris intus stare
 licere, populo extra Ecclesiam assistente.
 Alia autem Officia foris esse peragenda,
 addiditque non nulla argumenta, cur
 ita deceret. Verum Theorianus ex Con-
 cilio Niceno ostendit, extra Ecclesiam
 stare pœnam esse Ecclesiasticam, pœni-
 tentibus ob gravissima crimina injun-
 ctam; Norfesifus id quoque sibi probari
 annuit.

Sup. Lib. Lecta deinde est, ut ante statuerant,
XXVIII. Definitio Fidei in Concilio Calcedonensi
 §. 21. edita, & notatum, quod ambo Exem-
 plaria Armenorum & Græcorum sibi
 consentirent. Theorianus Norfesifio pe-
 tenti

(*) Hic contra Protestantes patet consensus
 Orientalium & Armenorum cum Ecclesia Occi-
 dentali, cum Liturgiam seu Missam non solum
 Cenam Domini, sed etiam Sacrificium appel-
 lent. Unde illi negare conyincuntur, quod
 univèrsa Ecclesia credidit.

tenti quædam verba, quæ ipsi obscura videbantur, explanavit. Tunc vero Theorianus singulos Fidei Articulos Calcedone definitos repetens demonstravit, eos omnes ex verbis Patrum, hoc Concilio antiquiorum, præsertim S. Cyrilli esse acceptos. Qua re cognita Norfesius dixit: *Quis non miretur, Majores nostros tanta impudentia banc Fidei professionem calumniis violasse?* Præterea Theorianus omnes ei hæreses singillatim in eodem Concilio damnatas indicavit. Quibus omnibus perceptis Norfesius ait: *Nunc vero rem tibi aperiam huc usque omnibus ignotam. Annis abhinc ducentis quidam Armenorum Catholicus lucefruebatur, cui nomen Joannes, doctrina & virtutibus Patrum maximis haud inferior, quamquam nec scientiis profanis nec Philosophiæ operam dedisset. Sed ingenti zelo contra Monophysitas ardens, istud Hæreticorum genus toto Pontificatus sui tempore & calamo & sermone oppugnare non cessavit. Hujus viri tanquam Sancti Festum celebramus. Porro ad manus habeo Scriptum ejusdem viri contra Monophysitas, Scripturæ testimoniis & firmissimis argumentis stabilitum, & a Gregorio, qui paulo ante me hanc Sedem tenuit, approbatum, quippe in fine vitæ non nulla scripsit. Hæc itaque credo, eisque, qui contrarium credunt,*

Sæcul. XII.
A.C. 1170.to. 10. Conc.
p. 565.

Dial. p. 478.

p. 481.

Sæcul. XII. *dunt, anathema dico.* Subjunxit: Si
 A.C. 1170. *vis, initium bujus Scripti tibi prælegam.*
 Et Theorianus hac lectione audita ait:
rogo te; da mihi totius bujus Tractatus
exemplum descriptum. Quod deinde
 Constantinopolim retulit.

His omnibus adjecit Norsesisus Ca-
 tholicus: *Quantum in me est nihil omit-*
tam, quo Fratribus meis Saluti sim. Hodie
incipiam datis ad omnes Armenia Epi-
scopos literis Concilium convocare. Ex-
ponam Patrum verba, quibus ipsi nitun-
tur, & deinde illa, quæ tu in collationi-
bis nostris opposuisti. Primum quidem
cum Armenis sentire videbor, tum vero
sensim & leniter errorem ipsorum dete-
gam; ac ut facilius convincam, Joannis
Catholici Scripto, cujus exemplum tibi
dedi, utar. Firma mihi spes est, oves
meas vocem pastoris sui audituras. Si
autem omnes ad sanam Doctrinam re-
ducere nequeo, cum consensu illarum,
quæ me secutæ fuerint, Decretum edam,
quod manu mea omniumque Episcoporum
Orthodoxorum mihi subditorum subscrip-
tam Imperatori & Patriarchæ per Epi-
scoporum meorum præcipuos mittam.
Porro in eo decreto confitebimur, quod
Concilium Calcedonense, illosque Patres,
quos Concilium recipit, recipiamus, eos-
que, quos Concilium damnat, videlicet
Eutychem & Dioscorum, ac præterea
 Seve-

*Severum, Timotheum Elurum, omnes-
que qui hoc Concilium oppugnarunt, anathe-
matizemus.*

Sæcul. XII.

A.C. 1170.

*Postquam istud Decretum Constanti-
nopoli synodice fuerit approbatum, Præ-
sulis meis ad me reversis, ipse, si Im-
perator jubeat, ibo, Dominum meum
& Patriarcham veneraturus. Tum Nor-
sesisus omnibus aliis ex triclinio excedere
jussis, ad Theorianum inter singultus
& erumpentes lacrymas ait: Obtestor
pium Imperatorem nostrum, ut istud mihi
non denegat: Cum Episcopi mei Constanti-
nopoli fuerint, & ea, quæ dixi, con-
firmari obtinuerint, jubente Imperatore,
Patriarcha sedens in Cathedra sua inter
Liturgiæ Solemnia, cultu Sacerdotali
fulgens, veram Crucem manu tenens,
omnibus Clericis populoque præsentibus,
Genti Armenorum Benedictionem imper-
tatur, atque pro Armenis defunctis, qui
ex ignorantia peccarunt, orat. Theoria-
nus tanto Catholici zelo commotus, nec
ipse lacrymas tenens, postquam animum
utcumque collegissent, promisit, se istas
preces ad Imperatorem delaturum, ei-
que Norsesisus epistolam Manuelli red-
dendam tradidit, in qua se Synodum
Calcedonensem recipere perscribebat.
Tandem, imposita Theoriani capiti manu,
Benedictionem impertitus, eum in pace
dimisit. Ipse pro itineris successu gra-*

Yy 3

tias

Sæcul. XII. tias Deo agens Constantinopolim re-
 A.C. 1170. diit (*).

§. XXI.

Rex Angliæ adolescens coronatur.

5. ep. 2.
 Gervas. an.
 1170. Quæcunque Alexander Papa egerat,
 ut efficeret, ne Rex Angliæ ado-
 lescens coronaretur, irrita fuerunt, nam
 eum nihilominus Archiepiscopus Ebo-
 racensis consecravit. Literæ Pontificis
 in Angliam quidem pervenerunt, sed
 nemini fuerunt exhibitæ. Inter hæc
 Henricus Rex in Regnum hoc trans-
 misit die tertia Martii, & haud diu post
 edito Decreto omnes Episcopos & Opti-
 mates Londinum ad diem decimam quar-
 tam Junii convocavit. Archiepiscopus
 Rotomagensis & Episcopus Nivernensis
 iter in Angliam aggressi datis literis Re-
 gem eorum, quæ sibi Pontifex man-
 dasset, certiores faciunt, quibus ille
 rescripsit; ne se periculis maris expone-
 rent, promittens se brevi in Franciam
 rediturum & pacis fœdera cum Archi-
 episcopo initurum. Die Dominica igitur,
 decima quarta Junii, anno Salutis
 millesimo centesimo septuagesimo, om-
 nne

(*) Omnia optinæ fidei indicia in hoc *Catho-
 lico* seu Armenorum Primæte occurrunt, qui
 Græcos, quos Romanos vocat, antiquæ Romæ
 Fidem & Communionem tenere nullus dubi-
 tabat.

omnes Londini adsunt Episcopi & Abbates Sæcul. XII.
 ex tota Anglia, Comites, Barones, Vice-A. C. 1170.
 comites, Præpositi & qui in illa gente

Aldermanni vocantur, timidi omnes,
 cum nescirent, quo consilio venire
 iussi essent. Sequentè Dominica, vi-

gesima prima Junii Rex filium suum, quem
 ex Normannia eadem septimana accer-

vit. ep. 335

siverat, Equitem creat, ac Westmona-

vit. c. 311

sterii Regem ungi & coronari jubet. Ei
 Rogerius Archiepiscopus Eboracensis,
 Episcopi Londinensi, Saresberien-
 si, & Rosensi assistentibus, manus imposuit,
 licet hi reclamarent, & dicerent, factum

hoc iuribus Ecclesiæ Cantuariensis,
 Metropolis suæ, nocere non debere.
 In convivio deinde Filio coronato Rex

parens cibos ministrans dicebat, jam se
 non amplius Regem esse. Ceterum Rex
 filius ad annum ætatis decimum quin-
 tum pervenerat, cui pater viros a con-
 siliis dedit, quos Thomæ Archiepiscopo
 acerrime infensos noverat. Ipse his actis
 mare trajecit Colloquio cum Rege Fran-
 ciæ ad Festum S. Magdalensæ adfuturus.

§. XXII.

Thomæ de coronatione querelæ.

Ubi fama ad Thomam pertulit, coro-
 natum fuisse Henricum juniorem,
 vehementer indolens, datis ad Papam
 suosque Romæ amicos literis amare con-

Sæcul. XII.
A.C. 1170.

3. ep. 16.

questus est. Sed & alia indignationis causa præcesserat, quod nimirum Archiepiscopus Rotomagensis Episcopum Londinensem ab excommunicatione absolvisset, dicens, id ut faceret sibi incubuisse ex mandato Pontificis, nempe vi illius epistolæ decima nona Januarii datæ, in qua legebatur; si spes certa securæ pacis arrideret, posse Archiepiscopum excommunicatos a Censura liberare. Hac de re Thomas apud Archiepiscopum conquestus arbitratur, ipsum potestate sua majora egisse, quod conditionem in Mandatis Pontificiis appositam non servasset. Conjuncta igitur utraque querelarum causa Thomas Alberto Cardinali scripsit in hunc modum.

5. ep. 3.

5. ep. 19.

5. ep. 20.

Utinam, amicorum carissime, potius auribus tuis audire, quam per epistolam meam discere, posses, quæ hic locorum, ingenti Ecclesiæ Romanæ probro & dedecore, sparguntur. Nuncii nostri, ultimo Romam missi, aliquid consolationis in Papæ epistolis attulisse videbantur. Sed hæ nullæ effectæ sunt aliis epistolis, quarum auctoritate Episcopi Londinensis & Saresberiensis a censura absoluti sunt. Nescio, quo fato Romæ semper contingat, ut Barabbas liber dimittatur, & Jesus Christus crucifigatur. Ejusdem Curia Romanæ voluntate tempus proscriptionis nostræ usque
ad

ad finem anni sexti protractum. Romæ ^{Sæcul. XII.} pauperes & exules damnantur, & ideo A. C. 1170. damnantur, quia pauperes & sine viribus sunt. Contra absolvuntur Sacrilegi, latrones, fures, quos nec ipse S. Petrus posset absolvere. Hæc magna fiducia affirmit, quia Jesus Christus præcipit tunc solummodo peccatores absolvi, cum convertuntur & pœnitentiam agunt. Romæ autem absolvuntur nulla ^{Luc. 18. 3. 4.} injuncta rerum ablatarum restitutione. Quin, quod pejus est, Legati Regis, spoliis nobis & Ecclesiæ nostræ detractis, Cardinales & Curiam Papalem corrumpunt. Et infra: Nolo amplius querelis meis Romanam Curiam fatigare. Illuc convolent illi, qui postea inde redeuntes, Justitia pedibus conculcata, triumphant. Utinam non tam sæpe in perniciem hominum innocentium, sed infelicitum, iter Romam susceptum fuisset! Eadem animi amaritudine occupatus Gratiano, qui anno superiore in Franciam cum Legati ^{ep. 21.} potestate venerat, scripsit.

S. Thomæ in exilio socii quoque, datis ^{ep. 22. 23.} ad Albertum Cardinalem & ad Gratianum literis, queruntur, quod nimia fuisset Papæ in Regem Angliæ indulgentia. Et Thomas ad ipsum Papam scribens, ei Regis ejusdem ingenium ^{34.} & indolem exhibet, quæ facilius metu & rigore, quam lenitate vinceretur.

Yy 5 Tan-

Sæcul. XII. Tandem Guilielmus Archiepiscopus Senonensis data ad Papam epistola dicebat; A.C. 1170. Regem Franciæ & totam Ecclesiam Gallicanam scandalum accepisse ex hoc exemplo S. Sedis, ubi Satana in libertatem dimisso Jesus Christus adhuc crucifigeretur. Queritur deinde, quod unctio Henrici junioris peracta sit, non sine ludibrio Ludovici Regis, cujus filia huic Principi desponsata in illa coronatione fuisset præterita. In fine epistolæ Papam hortatur, ut Episcopis, qui id ausi fuissent, impunitum non abire sineret. Papa responso ad Archiepiscopum Senonensem dato non negat, Episcopum Londinensem suo jussu fuisse absolutum, de Consecratione Henrici junioris nullam facit mentionem, sed Archiepiscopo Senonensi præcipit, ut ipse Archiepiscopum Rotomagensem & Episcopum Nivernensem ad implenda mandata accepta compelleret.

ep. 26.

§. XXIII.

Pax inter Regem & Thomam.

Priusquam vero Papa hoc responsum dedisset, quin etiam antequam epistolas modo memoratas accepisset, pacem Rex Angliæ & Archiepiscopus Cantuariensis inierant. Præsul præcipuas hujus pacis condiciones in amplum Commentarium retulerat, quem Episcopo Niver-

Nivernensi misit. Initio Præsul monita præmiserat; caveret Episcopus, ne Regis astutia falli se fineret. Rex autem Archiepiscopo Rotomagensi perscripserat, velle se Archiepiscopum in gratiam recipere juxta formam a Summo Pontifice propositam. Nempe quia intelligebat, non superesse sibi effugiendi locum, ac duobus Præsulibus Rotomagensi & Nivernensi in mandatis datum sciebat, Ditiones suas Interdicto subijcere, nisi intra præfixos quadraginta dies concordia sequeretur.

Itaque duo Præsules cognita Regis Angliæ voluntate, Senones pergunt, die Jovis decima sexta Julii anno millesimo centesimo septuagesimo, eam Thomæ significaturi, & diem Reconciliationis indicaturi. Duo Reges colloquio suo diem constituerant Feriam II. ante Festum S. Magdalenæ, nempe vigesimam Julii, locum vero in utriusque Regni confinio, inter oppidum Firmitatem * & Arcem Fretovallensem in Territorio Turonensi positum. Archiepiscopus Senonensis Thomæ suaserat, ut secum & cum duobus Præsulibus Rotomagensi & Nivernensi ad Conventum Regum veniret, nunquam enim fore ajebat, ut absentes reconciliarentur. Repugnabat autem Thomæ animus, ne ad Colloquium se conferret, non vocatus; cessit tamen

Sæcul. XII.

A. C. 1170.

5. ep. 12.

ep. 46.

* La Fertè.

tamen

Sæcul. XII. tamen monenti, sicque quatuor Præsules simul viæ se dederunt, videlicet Archiepiscopi tres Cantuariensis, Senonensis, Rotomagensis & Episcopus Nivernensis. Duo Reges die Lunæ, vigesima Junii & die Martis sequente collocuti sunt, nulla de Thoma injecta mentione; unde Clerici illius socii, qui conferentibus aderant, malum omen accipiebant, timentes, ne frustra venisset, eique non sine rubore recedendum esset. At Archiepiscopus Senonensis ad Thomæ hospitium processit, & indicavit, se cum Præsulibus Rotomagensi & Nivernensi a Rege Angliæ impetrasse, ut in crastinum in conspectum admitteretur, sibi que ex vultu & verbis visum fuisse, Regem penitus mitigatum bona fide pacem quærere.

Vera auguratum fuisse Præsulem Senonensem lux altera docuit; nam sequente die Mercurii, S. Magdalene Sacra, Rex Angliæ multis comitantibus pœne ante diluculum in locum Colloqui delatus est, quo etiam Thomas paulo tardius cum Archiepiscopo Senonensi & compluribus Francis, qui Regem suum ad hunc Conventum euntem secuti fuerant, pervenit. Ubi vero Henricus Rex Thomam conspexit, iis qui ipsum circumstabant subito relictis, venienti occurrit, & prior nudo capite salutem

salutem dixit. Mox ambo dextram jun- Sæcul. XII.
gentes & in mutuum amplexum ruentes, A. C. 1170.
etsi suo quisque equo adhuc insideret,
paulatim a reliquis secerni cœperunt,
solo Archiepiscopo Senonensi sequente.
Tum Thomas apud Regem damna sibi
& Ecclesiæ suæ illata deflere lenibus ver- 5. ep. 45.
bis & ad movendum præparatis. Cum
deinde etiam Archiepiscopus Senonensis
se removisset, Rex solus cum solo Thoma
sermonem conseruit, ea familiaritatis
specie, ac si inter eos nulla unquam jurgia
viguissent. Quod omnes præsentis tanto
lætitiæ motu tetigit, ut ex intuentium
oculis lacrymæ elicerentur. Tamdiu
autem protractus est sermo, ut non nul-
los fastidium subierit.

Archiepiscopus Regem intra mo- S. Thomas
destiæ leges monebat, quam male in & Rex An-
hac causa egisset, quantis semetipsum gliæ collo-
exposuisset periculis, & hortabatur; tan- quentes.
dem ad mentem rediret, Ecclesiæ satis-
faceret, conscientiæ simul & famæ suæ
consuleret. Admissos vero errores magis
aliorum consiliis quam Regiæ voluntati
tribuebat. Audiebat Præsulem Rex non
patienter modo, sed etiam perbenigne,
atque errata emendaturum se polliceba-
tur. Subjunxit Archiepiscopus: *Salutis
tuæ necessitas, filiorum felicitas, &
Regni tui securitas exigunt, ut injuriam
tollas Ecclesiæ Cantuariensi nuper illatam,*
cum

Sæcul. XII.

A.C. 1170.

cum filium tuum ab Archiepiscopo Eboracensi coronari iussisti. Hic aliquantulum repugnavit Rex, & affirmans, nihil tergandæ causa dicturum, ait: Quis coronavit Guilielmum Victorem, & Reges sequentes? numquid Archiepiscopus Eboracensis, aut quisquam alius Episcoporum, quem Rex coronandus suo arbitrio delegit? Archiepiscopus ad hoc objectum apte respondit, repetens historiam illarum rerum, quæ a tempore, quo Normanni Angliam subegerant, gestæ fuerant, & probavit, extra causam raro eventientem Reges semper ab Archiepiscopis Cantuariensibus fuisse consecratos; quod jus ne quidem ipsi Archiepiscopi Eboracenses Cantuariensibus detrahere voluisse legantur.

Cumque Thomas hac de re prolixius disseruisset, ait Rex: *Nullus dubito, quin Ecclesia Cantuariensis omnes alias in Occidente sua claritate superet. Hinc non modo matrem meam quoquam jure non privabo, sed sequar consilium tuum, faciamque ut tam in hac causa quam in ceteris omnibus salva & integra ejus Dignitas conservetur. Illos vero, qui usque in hanc diem nos ambos prodiderunt, eo rigore habebō, sic me Deus adjuvet, quem meriti sunt.* Ad hæc verba Thomas equum reliquit, ut ad Regis pedes accideret, qui vero stapedam apprehendens Præ-

lem

lem ad iterum conscendendum compulit. Sæcul. XII.
 Quin etiam lacrymari videbatur, cum A.C. 1170.
 diceret: *Tandem Domine Archiepiscopo*
mutuam illam veteremque amicitiam no-
stram revocemus. Cumulemus nos bene-
ficiis, quibuscunque poterimus, dissidii
causæ oblivione deleantur. Sed rogo,
honora me coram illis, qui nos procul
intuentur. Tumque quia inter spectantes
 etiam non nullos ex iis conspiciebat, qui
 discordiam alebant, ut ad silendum coge-
 ret, iis propius admotus, cum *Archi-*
episcopum, inquit, mihi propensissimum
experiar, si eidem adversari non desino,
pessimus omnium mortalium ero, & o-
mnia mala, quæ de me sparguntur, vera
esse propriis factis demonstrabo. Verum
jam nihil honestius nihilque rebus meis
utilius perspicio, quam summo studio ejus
erga me benevolentiam sincera amicitia
& obsequiis excolere. Hæc Regis dicta
 omnes præsentis magno applausu ex-
 ceperunt.

Tunc vero Rex quosdam ex comi-
 tantibus s; Episcopis ad Thomam Archi-
 episcopum misit, qui peterent, ut quas
 pacis condiciones cuperet, publice e-
 diceret. Non nulli suadebant, puta-
 bantque, optime facturum, si omnia
 Regis voluntati simpliciter committe-
 ret. Sed Thomæ aliter visum, nec cau-
 sam Ecclesiæ arbitrio hominis relinquen-
 dam

Sæcul. XII.
A.C. 1170.

dam esse existimavit. Itaque postquam cum Archiepiscopo Senonensi & exili sui sociis consultasset, statuit, causam de Consuetudinibus, de damnis, quæ Ecclesia sua passa erat, & querelam de unctiōne Principis juvenis, solius Regis iudicio non concedere. Quare Regis lateri iterum se se admovens, opera Archiepiscopi Senonensis, suppliciter rogavit, ut Regiam gratiam sibi redderet, pacem & securitatem sibi suisque præstaret, Ecclesiam Cantuariensem cum agris ad eam pertinentibus, quorum Commentarium in Charta sibi tradita legisset, restitueret, & factum unctiōnis Filii sui emendaret. His conditionibus Thomas Regi suo amorem, honorem & omnia, quæ Archiepiscopus secundum Deum Principi præstare potest obsequia, promittebat. Annuit pactis Rex, ac Thomam cum Sociis ejus præsentibus in gratiam recepit. Sed restitutio Bonorum dilata est, quam Papa non satis diserte præcepisset. Rex postea diutius cum Archiepiscopo pro veteri necessitudine sermonem conseruit, ita ut usque ad noctis confinia protraheretur colloquium. Quin eum etiam secum deducere parabat, dicens, expedire sibi, ut amborum concordia neminem fugeret. At respondit Præsul, haud se ingrati animi notam evasurum, si abiret,

ret, nec Regi Franciæ ceterisque suis Sæcul. XII.
Benefactoribus valediceret, quod Rex A.C. 1170.
Angliæ non negavit.

Thomam, jam jam recessurum, Ar- 5. ep. 45.
nulphus Episcopus Lexoviensis vehe- p. 805.
menter urgere cœpit, præfente Rege,
Episcopis & Optimatibus, ut excom-
municatos absolveret. *Sicut enim, in-
quiebat, Rex omnes, qui te secuti sunt,
in gratiam admisit, ita tuum est, omni-
bus, qui Regi adhaeserunt, ignoscere.*
Respondit Thomas: *Neutiquam omnes,
quorum patrociniū suscipis, eadem leni-
tate haberi possunt. Sunt enim alii aliis
nocentiores, alii ob culpam propriam sen-
tentia directa excommunicati sunt, alii
quia excommunicatos non vitarunt, alii
a nobis, aut a suis Episcopis a Communione
remoti sunt, alios Papa sacro fulmine
percussit, qui a nemine nisi ejusdem auctori-
tate absolvi possunt. Nos equidem quia
sincera cavitate complectimur omnes, ex-
petito Regis consilio, ita ad eos recon-
ciliandos animū & operam adjecturos
speramus, ut si quisquam exclusus fuerit,
in neminem quam in se ipsum culpam re-
jicere debeat.* Ad hæc cum Geofridus
Ridel, Archidiaconus Cantuariensis fe-
rocius respondisset, Rex timens, ne
animi jurgando accenderentur, avul-
sum ab eis Archiepiscopum rogavit, ne
hujusmodi hominum sermonibus turba-
Hist. Eccles. Tom. XVII. Zz retur

Sæcul XII. retur. Ita, postquam Thomas Regi bene
 A.C. 1170. dixisset, in pace discessum.

§. XXIV.

Thomas acta ad Papam perscribit.

p. 806.

Tota hæc narratio accepta est ex Thomæ
 epistola, quam ad Papam dedit, ut
 eum reconciliationis suæ certiore facer-
 et. Quibus adjecit: *Comperi, quod*
exinde Archiepiscopus Rotomagensis &
Episcopus Nivernensis Episcopo Sagiensi
mandata injunxerint, in Angliam tra-
jiceret, & a me excommunicatos absol-
veret. Sed nescio, an ei etiam Formu-
lam, quam illis dederas, præscripserint,
& an ipse obtemperaturus sit. Si alio
ac præceptum est modo absolvantur, ne-
cessarium erit, ut remedium afferas; nihil
quippe magis Ecclesiasticam Disciplinam
destruit, quam hujusmodi criminum im-
punitas, quæ Sacra Sedes dissimulat. Ante
 pauca scripserat Thomas: *Expectabo in*
Francia reditum illorum, quos nisi ad
recipienda Regalia nostra. Nec arbitror
ad Regem mihi remeandum esse, quam-
diu ipse vel pedem latum de Ecclesiæ bonis
retinebit. Ex hac potissimum restitutio-
ne an sincere mecum agat cognoscam. Nec
Regis animum suspectum habeo, timeo,
ne datam fidem frangat, nisi forte in
transversum feratur consiliis illorum bo-
minum, quos male actorum conscientia
 quiescere

p. 805.

quiescere non finit. Nec abs re ita augurabatur S. Thomas, quoniam ex mandatis, quibus pacis conditiones exequi jubebatur, ad filium suum Henricum juniorem missis, Rex bona fide transacta perfecturus fuisse videtur.

Sæcul. XII.
A.C. 1170.
5. ep. 43.

Thomas non solum Papæ, sed etiam quatuor Cardinalibus amicis suis scripsit, ut felicem eventum communicaret. In epistola autem ad Gratianum Subdiaconum, qui Legati munere strenue functus fuerat, verba memorabilia inseruit: *Quia Ecclesia Romana posuit fundamentum suum formidinem, personas acceptat, & auctoritate qua præeminet, iniqua gerentibus non occurrit; hinc in eam Deus flagella gravia & intolerabilia immittit, ideo instabilis facta est, fugit a facie persequentis, & vexationibus obruta vix subsistit.* Et infra: *Cura, ut Epistolæ Summi Pontificis vehementiores & efficaciores pro causa Ecclesiæ scriptæ in Acta referantur, exemplum posteris futurae.*

5. ep. 48. & 6.
ep. 47.
Vid. Baron.
an. 1170.
n. 28.

§. XXV.

Fridericus simulat se Schisma relicturum.

Priusquam ad aures Papæ pervenisset, inter Regem & Archiepiscopum fœdera intercessisse, Benevento excesserat, ad locum Romæ magis propinquum

Zz 2

ven-

Sæcul. XII. venturus, jamque decima Septembri
 A. C. 1170. Verulis in Campania degebat. Itineris
 autem causa hæc fuit. Fridericus Imperator cum factionem suam in dies deficiere cerneret, maxime postquam Guido Cremenſis, Antipapa secundus, factus occubuisset, simulans se pacem Ecclesie cupere, ad Papam Alexandrum missum Episcopum Bambergensem, virum semper Catholicum, addito mandato; nemini nisi soli Pontifici, quæ ipsi commissa essent, aperiret. Papa ab Episcopo per epistolam præmonitus suspicionem agi cœpit, fraudem subesse, quæ a fœdere & amicitia Longobardorum abstraheretur. Quare ex consilio Cardinalium, per nuncios ab Urbibus petiit, ut singulæ Legatum suum mitterent, qui audiret, quæ Episcopus Bambergensis expositurus esset. Et illæ, quæ Papa suggerebat, executæ sunt. Cum deinde Præsul Bambergensis in Campaniam usque progressus esset, datis literis Papam rogavit, ut in eam provinciam rediret, quod Dominus suus prohibuisset, ne ditiones Regis Siciliae intraret. Morem gessit Pontifex, ac Benevento digressus, cum Cardinalibus & Legatis Longobardorum, Verulas venit, Episcopum * Bambergensem præstolaturus.

Altera die hic Præsul in conspectum Pontificis in media Congregatione Cardinalium

* Eberhardum.

dinalium sedentis se infert, & postquam Sæcul. XII.
 in terram se demisisset, ait: *Fridericus* A.C. 1170.
Imperator, Dominus meus, mihi districte
præcepit, ne injuncta mandata cuiquam
mortalium nisi tibi soli aperirem. Cui
 Papa: *Quid istud præceptum in rem fa-*
ciat, cum nunquam tibi responsum, nisi
Fratribus meis Cardinalibus & hisce Le-
gatis conscriis, daturus sim? Quia vero
 Episcopus ferventer urgebat, consensit
 Papa, & soli aures præbuit, posita antea
 conditione, quod ea quæ audivisset, cui
 vellet, communicare liceret. Ergo E-
 piscopus Papæ significat, statuisse Impe-
 ratorem, quod amplius Alexandro ad-
 versari nolle, quin potius effecturus es-
 set, ut omnia ejus Decreta servarentur.
 At quærenti Papæ, an Fridericus etiam
 sibi obedientiam præstiturus esset, & pro
 Romano Pontifice habiturus, Præsul
 haud simpliciter, sed ambigue responde-
 bat, nec unquam Pontifex ab Episcopo ex-
 torquere valuit, ut hac de re diserte
 suam & Domini sui mentem explicaret.
 Tum Papa ad conclave reversus, in quo
 Cardinales & Longobardi expectabant,
 quid Bambergensis attulisset exposuit, ei-
 que deinde, omnibus idem suadentibus,
 respondit: *Miramur profecto, te, Virum*
prudentem, hujusmodi mandata suscipere
voluisse. Imperator Decreta nostratueri
vult, & nos tamen tanquam legitimum

Sæcul. XII. Pontificem recipere recusat. An hoc non
A. C. 1170. est claudicare in utramque partem? Deum
 velle honorare & Diabolum non abjicere?
 Causa nostra toti Ecclesiæ justa visa est,
 ceteri Christiani Reges & Principes eam
 amplexi sunt. Cur Dominus tuus tam-
 diu differt ad unitatem Ecclesiæ redire?
 Nos quidem constanter volumus eum ma-
 jore honore quam ceteros totius Mundi
 Principes prosequi, ac etiam jura ejus
 conservare, si modo Ecclesiam Romanam
 Matrem suam amet. Ita Papa dimisit
 Episcopum Bambergensem, quem Longo-
 bardi per Italiam deduxerunt, ad Im-
 peratorem rediturum.

Verulis Papa digressus est Ferenti-
 num, oppidum Verulis septem milliariis
 distans, atque inde Anagniam, ubi
 octava Octobris versabatur. Tum venit
 Segnium & tandem Tusculum, ubi vi-
 gesima quarta Novembris adhuc mora-
 batur. Id enim dispicimus ex epistolis,
 quas in illis civitatibus in Causa Ecclesiæ
 Cantuariensis dedit.

§. XXVI.

Epistolæ Pontificis in Angliam data.

5. ep. 34. **C**omperto quod Henricus junior fuisset
 5. ep. 67. coronatus, Papa data ad Thomam
 Archiepiscopum epistola affirmavit, hæc
 Archiepiscopi Eboracensis molimina, ipso
 vetante suscepta, Ecclesiæ Cantuariensis

Juri

Juri nocere non posse. Tum literis ad Sæcul. XII:
A.C. 1170.
Rogerium Archiepiscopum Eboracensem
& Hugonem Episcopum Dunelmensem
datis conqueritur, quod Rex Angliæ
Ecclesiam vexet, & speciatim quod Ro-
gerius in aliena provincia, non sine in-
juria & contemptu Archiepiscopi ab-
sentis Principem juvenem unxerit, rur-
susque quod in ista coronatione, cum
juramentum de conservanda libertate
Ecclesiæ a Rege coronando exigere de-
buisse, contra juramento perverfas regni
Consuetudines confirmare auditus sit.
Vecordiam exprobrat Præsulibus, qui
id passi fuerant, eosque in pœnam ab
omni Officio Episcopali suspendit. Epi-
scopos vero Londinensem & Saresberien-
sem in censuram Excommunicationis
relapsos fuisse pronunciat; Thomæ Archi-
episcopo tamen eos iterum absolvendi
licentiam tribuit.

5. ep. 66.

ep. 65.

Ubi vero Papa percepit, Regem &
Archiepiscopum reconciliatos esse, data
ad eundem Principem epistola maximam
lætitiâ profitetur, hortaturque, ut
census Ecclesiæ Cantuariensi restituat,
damna illata resarciat, Regem filium
injuriâ, qua Archiepiscopus affectus
fuisse, tollere juberet. Cardinales
quoque, quibus Thomas in vitam esse pa-
cem perscripserat, datis responsis, me-
liorem sortem gratulati sunt. Addebant

5. ep. 56. &c

Zz 4

vero,

- Sæcul. XII. vero, necdum omnem dubitandi cau-
A.C. 1170. sam abesse, an Rex bona fide omnia ex-
 secuturus esset, suadebantque Archie-
 episcopo, ut lenem se præberet, sic
 que facilius tantum negotium perficeret.
5. ep. 29. Præterea Papa scribebat; si Rex pacta
 non impleret, dare se Thomæ potestatem
 Censuris Ecclesiasticis utendi in loca &
 personas suæ Legationis, Rege, Regina
 & I. Sponsa liberisque ipsius exceptis. Archie-
 episcopis autem Senonensi & Rotoma-
 gensi præcepit; intra viginti dies Re-
 gem monerent, ut promissa in pace
 exequeretur, quod nisi a die admonitio-
 nis intra mensem præstitisset, omnes ejus
 * in Francia. ditiones in Continenti * Interdicto sub-
 jicerent. Hæ duæ Epistolæ mense Octobri
 datæ sunt.

§. XXVII.

Thomas professionem parat.

- vit. 3. c. 2. Ceterum Thomas bis ante discessum in
 Angliam cum Rege fuit. Primo Tu-
 rone, quo Rex ad colloquendum Theo-
 baldo Comiti Blefensi perrexerat. Ve-
 nienti Archiepiscopo Rex quidem ob-
 viam processit, sed importunum adesse
 omnes ex vultu Regis conjiciebant, qui
 postera die in suo oratorio Missam De-
 functorum celebrari præcepit, quod Hen-
 ricum ea mente jussisse crediderunt, ne
 Archiepiscopo sibi osculum pacis offe-
 rendi

rendi occasio esset. Tum ad colloquium Sæcul. XII.
A.C. 1170.
Theobaldi secedunt, ubi urgente Comite
& Præsule Rex, se agros Ecclesiæ reddi-
turum diserte, promisit. Sed rem diffe-
rebat, donec Archiepiscopus in Angliam
navigasset, ut quid in his rerum adjun-
ctis acturus esset, sciret. Elapsis paucis
diebus Thomas iterum ad Regem venit 5. ep. 63.
Calvimonti, oppido inter Blefas & Am-
basiam posito, nullum petiturus benefi-
cium, sed ejus benevolentiam sibi con-
ciliaturus. Et ecce Rex non tantum
quantum alias honorem, sed plus favoris
& amicitiae Præsuli exhibuit. Quin
communi consensu statuerunt, ut Tho-
mas abjecta omni mora Regi Franciæ
valediceret, & in Angliam transfreta-
ret.

Sequente die relicto Rege Senones
petiit, Benefactoribus suis valedictu-
rus, & omnia ad iter faciendum paratu-
rus (*).

Inter hæc Thomæ Curatorum suo- 5. ep. 53.
rum, quos in Angliam miserat, literæ
redduntur. Hi commissi sibi negotii ra-
tionem

Z z 5

tionem

(*) Ut facilius Rerum ordinem & locorum
capiat Lector, semper meminisse debet, Henri-
cum II. Regem Angliæ plerumque non in An-
glia versatum fuisse, sed in Francia, ubi amplis-
simis provinciis, ut Regis Franciæ Vasallus, do-
minabatur.

Sæcul. XII.
A.C. 1170.

tionem narrabant in hunc modum: *Regis junioris conspectum in conclavi suo Westmonasterii, die Lunæ post Festum S. Michaelis (nempe quinta Octobris hujus anni millesimi centesimi septuagesimi) subivimus. Apud eum erant Renaldus Comes, Archidiaconus Cantuariensis, Archidiaconus Pictaviensis, Guilielmus a S. Joanne, & plures alii, quorum aliqui, ac ex eorum numero Renaldus Comes, audito pacis nuncio, gratias Deo devote reddiderunt. Recitatis Regis Epistolis, cum Rex filius dixisset, se hac in causa suorum consilium exquisiturum, esse jubemur. Postea vero revocatis in penetrabile Archidiaconus tuus nomine Regis adolescentis dixit: Rudolphus DE BROC & Vasalli ejus jussu Regis patris mei agros Ecclesiæ Cantuariensis, & census Clericorum Archiepiscopaliū obtinuerunt. Quis locorum status sit scire non possumus, nisi ex rationibus Præfectorum; ideoque diem Jovis post Festum S. Callisti vobis præstituimus, qua mandatum acceptum plenius exequamur. (hæc dies Jovis erat decima quinta Octobris.) Præterea in illa Epistola Thomæ Curatores dicebant: Rex Archiepiscopo Eboracensi, Episcopis Londinensi, & Saraverberiensi, ac quatuor sexve viris omnium Ecclesiarum vacantium præcepit, ut juxta consilium trium illorum Præsulum Episco-*

Episcopos eligant, & ordinandos, læso Ecclesie tuæ jure, ad Papam mittant. In fine Curatores Thomam instantissime rogant, ne prius in Angliam transvehatur, quam pax cum Rege solidius firmaretur. Hanc Epistolam Thomas ad Papam misit, amplio rem potestatem ad compellendum Regem Angliæ petens.

Scriptit quoque Archiepiscopus Regi Angliæ, conquerens, quod facta promissis & mandatis filio suo adolescenti datis, contraria essent. *Restitutio, inquit, dilata est in diem decimum Rudolphi * causa, qui interim in Bona Ecclesie debachatur, & comneatus nostros etiam nunc in arcem DE SALTILDE palam congerit. Is multis audientibus jactavit, me de pace vestra non diu lætaturum esse, nec unum panem integrum in Anglia manducaturum, priusquam mihi vitam auferat. Sed, Serenissime Domine! ego Rudolpho isti consciisque ejus lubens & impavidus hoc caput objiciam, ne Ecclesia Cantuariensis mea quoque culpa peviisse videatur. Animo constitueram, Domine, ad te ante abitum adhuc semel invisere, sed me miserum ad miseram Ecclesiam necessitas trahit, fortasse periturum, nisi bonitas tua celevius mihi & solatium & auxilium præstet. Sive vero vivam, sive moriar, tuus sum & ero semper in Domino, Deumque precor, ut tibi*

Sæcul. XII.
A.C. 1170.

5. ep. 54.
* Ranulphi.

Ultima
S. Thomæ ad
Regem Epi-
stola.

bi

Sæcul. XII. *bi & liberis tuis benefaciat.* Hæc ultima, saltem quæ ad nos pervenit, S. Præfulis ad Regem Dominum suum Epistola fuit.

vid. ep. 54.73 Ceterum in Angliam præmisit Joannem Saresberiensem, qui decima quinta Novembris appulit. Advenienti nunciatum, quod ante triduum Bona Archiepiscopatus iterum fuissent occupata, eorum præfectura Thomæ Curatoribus ablata, & mandata edita, ut omnes portus custodirentur, ne quisquam de Archiepiscopi familiaribus ex Anglia solvere posset. Præterea Regis Præfecti subditis suis imperaverant; nihil Archiepiscopo suisque redeuntibus traderent, nisi domos vacuas, pæne collapsas, & destructa horrea. Regis autem nomine census, qui usque ad Festum S. Martini exigendi fuissent, jam tunc collegerant, quamvis pax ad Festum S. Magdalenzæ rediisset.

Interim etiam Archiepiscopus Eboracensis, Episcopus Londinensis, alique Thomæ inimici, missis ad Regem nunciis, rogaverant, ne eum in Angliam redire pateretur, nisi Legationem Sacræ Sedis abjecisset, omnes Epistolas a Papa impetratas Regi reddidisset, & Jura Regni se inviolate servaturum promisisset. Ita enim Thomam ad approbandas illas memoratissimas consuetudines adigere molie-

moliebantur; dicebant enim, nisi hæ conditiones apponerentur, Thomæ reditum Regi summe noxium fore. Sex viros etiam ex qualibet Ecclesia vacante advocaverant, qui, acceptis a Capitulo suo mandatis & potestate, nomine omnium Episcopum eligendi, tales sufficerent, qui Regi addictissimi essent; sicque si adversaretur huic molimini Thomas, Regem denuo offenderet.

Archiepiscopus jubente Rege Rotomagum venerat, sperans, quod sibi promissum fuerat, se ibi inventurum, quo debita sua solveret, sicque honeste in Angliam remitteretur. Sed ecce adest Joannes Oxoniensis, afferens Regis Epistolam, in qua rogabat, ut incunctatus in Angliam trajiceret, & viæ comitem hunc ipsum Joannem dabat. Obediit Thomas; ac in itinere certior fit de pessimis consiliis inimicorum suorum, qui ad adversum maris litus processerant, ibidem opportunum navigationi ventum, sicut Archiepiscopus in Francia, expectantes. Erant vero inimici isti Archiepiscopus Eboracensis, Episcopi Londinensis & Saresberiensis, quibus, ne deesset armatorum violentia, juncti erant Gervasius Vicecomes Cantii, Rudolphus *de Broc* & Renaldus *de Warenne*, qui palam minabantur, se Archiepiscopo, si in Anglicanum litus applicare præsu-

Sæcul. XII.

A.C. 1170.

vit. 3. c. 3.

Sæcul. XII.
A.C. 1170.

præsumeret, caput amputaturos. Quibusdam amicorum Thomam monentibus ne trajectum tentaret, antequam concordia firmiore fulcro stabilita fuisset, respondit: *Est mihi in conspectu Anglia, in quam Deo adjuvante pedem inferam, etsi certissime sciam, quod in hac terra Martyrium me maneat.* Pridie quam navem conscenderet, præmisit Papæ Epistolas, quæ sententiam suspensionis contra Archiepiscopum Eboracensem & Episcopum Dunelmensem continebant, aliasque literas, quæ Episcopos Londinensem & Saresberiensem iterum excommunicationis censura innodatos declarabant, ac omnes Episcopos, qui consecrationi juvenis Regis interfuerant, suspendebant. Hæ Epistolæ Præsulibus redditæ sunt in portu Dubrisiensi, quem Thomam petiturum esse conjiciebant.

§. XXVIII.

Thomas in Anglia.

vit. 3. c. 4.
Gervas.
Doreb.

Ubi aura favere cœpit, Thomas Witlandi mari se credidit, noctu post secundam diem Adventus, nempe post diem Lunæ, Festum S. Andreæ, ultimam Novembris, anno salutis millesimo centesimo septuagesimo, exilii sui septimo, & in portum Sanduwicensem, ut hostes se Dubri præstolantes eluderet, feliciter appulit. Navis, qua vehebatur, spectabilis

bilis erat erecta Cruce Archiepiscopali; Sæcul. XII.
A.C. 1170.
cumque in conspectu adversæ terræ fuit,

magna pauperum multitudo, quæ S. Præsuli obviam processerat, exclamavit: *Benedictus qui venit in nomine Domini, pater orphanorum & viduarum Judex.* Alii commiseratione, alii lætitia moti plorabant. Alii prosternebantur in terram, alii succincti progrediebantur de navi descendentem excepturi, & primi omnium Benedictionem Archiepiscopalem impetraturi. At viri nobiles, qui Thomam Dubrim appulsurum putaverant, nunciato ejus adventu, Sanduicum celeriter deferuntur.

Irrumpunt armati in navigium, quod Archiepiscopum advexerat, quasi vim illaturi. Verum Joannes Oxoniensis timens ne facinoris dedecus in Regem caderet, & ipse Archiepiscopum prodidisse diceretur, obstitit armatis & nomine Regis prohibuit, ne Thomam vel socios læderent, sed ponerent arma. Ipsi juramentum fidelitatis ab Exteris, qui cum Thoma advenerant, exegerunt, ut sic se Regi & Regno obligarent. Porro nulli aderant exteri, nisi Simon Archidiaconus Senonensis, qui facile ad jusjurandum edendum permoveri potuisset. Sed id Thomas non permisit, veritus, ne hujusmodi juramentum contra Clerum Anglicanum in exemplum traheretur, dixit-

Sæcul. XII. dixitque, rem contra honestos mores &
 A.C. 1170. Jus Gentium pugnare, Advenas & Ho-
 spites ad hujusmodi juramentum com-
 pellere. Notaverat vero Archiepiscopus
 populum, ob redditum suum lætissimum,
 cum armis accurrisse, ita ut Præfecti
 Regis numero inferiores, si viribus
 esset agendum, sperare non possent vic-
 toriam.

vit. 3. c. 4. Illi vix obiter salutato Archiepiscopo
 indignantes interrogant, cur Angliam
 repetens, quo pacem reducere debuisset,
 Regis Episcopos excommunicasset &
 suspendisset, addentes, hac re, ubi eam
 comperisset, Regem gravissime offensum
 iri. Præsul leniter respondit; se id im-
 petrata Regis licentia fecisse, ne injuria,
 qua ipse & Ecclesia sua in unctioe juve-
 nis Regis affecta fuisset, inulta abiret, &
 malum posteris noceret exemplum. Au-
 dito Regis nomine Præfecti modestius
 loqui cœperunt; petebant tamen instan-
 tissime, ut Episcopos absolveret. Cum
 que Archiepiscopus dixisset, se de hoc
 negotio Cantuariæ, quo altera die se
 perventurum speraret, deliberaturum,
 Præfecti recesserunt.

Sequente die, quæ erat Martis, pri-
 ma Decembris, Thomas Sanduico ex-
 cedens Cantuariam petiturus, non plus
 sex milliariis distantem, vix illa die can-
 tillum itineris conficere potuit, quod a
 populo

populo confluente & maxime a pauperibus undique circumfusis impediretur. Sæcul. XII.
A. C. 1170.

Parochi quoque cum omnibus Fidelibus suis occurrebant. Cantuariæ a monachis honorifice, ut decebat, pulsatis campanis & organis inter cantus lætitiæ exceptus cunctis osculum pacis præbuit, cum prius prudentissime & caute illos, qui cum excommunicatis communicaverant, ab hac censura absolvi jussisset.

§. XXIX.

Thomas excommunicatos absolvere recusat.

Postera die adsunt Regis Præfecti responsum audituri. Cum iis venerant Clerici trium Præsulum excommunicatorum, petentes ut Domini sui absolventur. Respondit Thomas, non esse sibi potestatem Censuras a Papa vit. c. 6. ep.
64. 73. junctas tollendi. Nihilominus cum vehementer urgerent, & Regis iram comminarentur, addidit; si Episcopi Londinensis & Saresberiensis juxta formam ab Ecclesia præscriptam jurarent, quod mandatis Papæ obedientiam præstare vellent, facturum se pro pace Ecclesiæ, ob reverentiam Regis & ex consilio aliorum Episcoporum, quidquid in suis esset viribus, & tres Præsules secundum Humanitatis & Caritatis leges habiturum, A a a rum,

Sæcul. XII.

A.C. 1170.

vit. c. 7.

rum, nec etiam de clementia Summi Pontificis ullum dubitandi locum esse. Jamque duobus Episcopis placebat conditio, & ad recipiendam Absolutionem venturi fuissent, nisi faniora cogitantes Archiepiscopus Eboracensis ab ista mente removisset. *Sunt mihi adhuc, inquit, bat, librarum argenti octo millia parata, quæ ad arrogantiam Thomæ contumaciamque frangendam lubenter impendam. Nolite victas manus dare vecordes; quæ potius Regem adeamus, fidissimum bus usque præsidium nostrum. Si ipso relictæ ad factionem Adversarii deficiatis (nunquam enim futurum, ut sincere reconcilientur) ut transfugas habeat, & ex vestris ditionibus expellet. Quis exinde vos contra vim Principis tuebitur? qua in terra panem, qua vitam sustentetis, mendicabitis? itaque si sapientis, Regi servietis. Nullum amplius est malum, quod a Thoma venturum pertimescatis, quantum potuit, intulit.*

Cum isto sermone Eboracensis duobus Episcopis, quod optabat, persuasisset, simul omnes iter ingrediuntur, Regem in Normannia degentem compellaturi. Eodem tempore ad Regem filium, Londini commorantem, Geofridum Ridel, & aliquot alios mittunt, qui adolescenti suggererent, Thomam animo constituisse ipsum a Regno deponere. Quamvis nihil

hil magis ab Archiepiscopi mente alienum esset, ut ipse Præsul affirmat, in Epistola ad Papam data, in qua adjuncta reditus sui in Angliam refert, & ad Alexandrum Pontificem postrema est.

Sæcul. XII.

A.C. 1170.

ep. 73.

vit. 3. c. 9.

Paucis, ex quo Cantuariam advenisset, diebus consumtis, Thomas Londinum misit Richardum Priorem S. Martini Dubri, postmodum successorem suum, qui Juvenem Regem adventus sui certiore faceret, & excusaret, quod Præsules suspendere coactus fuisset. Hunc vero Nuncium nullo benevolentiae signo excepit adolescens Regius, cujus in Regno Ministri a voluntate solius Regis Patris pendebant. Nihilominus Thomas post aliquot dies viæ se dedit, juvenem Regem, olim discipulum suum, invisurus, tumque Provinciam suam tanto tempore Pastore destitutam lustraturus. Civitati Londinensi imminentem incolæ omnes maximam profitentes lætitiâ excipiunt. Sed ecce! duo Equites occurrunt, qui Regis nomine Præsuli prohibent, ne ultra progrediretur, sed ad suam rediret Ecclesiam. Inde Inimicorum ejus crevit audacia, & Robertus de Broc Rudolphi frater, in contumeliam Archiepiscopi, caudam equi, partem suppellectilis culinariæ vehentis, amputavit. In Festo Nativitatis Domini Archiepiscopus, conscensa Cathedra, orationem

A a a 2

nem

Sæcul. XII.

A.C. 1170

c. 10.

nem habuit ad populum, atque in epilo-
go mortis suæ diem proxime instare, o-
mnibus ejulantibus, ipse lacrymas non
fatis tenens præfagiit. Mox vero indi-
gnans, vehementer invectus est in Ec-
clesiæ inimicos ac speciatim in complu-
res Regis Patris Aulicos, quos excom-
municavit; nominatim autem duos fra-
tres Rudolphum & Robertum *de Broc*
fulmine Ecclesiastico percussit. Missa
celebrata, convivium, ut solebat in Fe-
stis præcipuis, hilariter exhibuit, &
quamvis Natalis Domini hoc anno in
diem Veneris incideret, carnes cum ali-
is assidentibus manducavit. Hic an-
tiquitatem dispensationis in abstinentia
in Nativitate Christi Domini perspicimus.

§. XXX.

In Thomæ necem conjuratur.

vit. c. 8.

Inter hæc cum Archiepiscopus Eboracensis & duo Episcopi paucis ante Festa Natalitia Domini diebus in Normanniam pervenissent, ad Regis genua accedentes, ejusque justitiam obtestantes, acriter conquesti sunt, quod Thomas pace a Rege sibi concessa abuteretur, & in ipso adventu suo Censuris contra ipsos promulgatis Regnum turbasset. Quibus Rex: *Si omnes illi, qui de coronando filio meo consenserunt, excommunicati*

nicati sunt, per vultum Dei! ego omnium Sæcul. XII.
primus excommunicationi subjaceo. At- A. C. 1170.
 que hæc locutus ingentem iram conce-
 pit. Ceterum hoc maxime vitio labo-
 rabat Henricus. Quippe aliquando in
 virum nobilem, qui causæ Regis Scotiæ
 favere videbatur, commotus, prodito-
 rem appellavit, aliisque convitiis in eum
 jactis, sibi ipsi galerum, quo caput tege-
 re solebat, detraxit, cingulum solvit,
 pallium, vestimenta procul abjecit, &
 revolutis lecti stragulis eidem insidens,
 stramen dentibus macerare cœpit. Alia
 die cuidam ephebo, invisas sibi literas
 reddenti, oculos suis unguibus eruere
 aggressus, faciem adolescentis fœde
 cruentavit. Petrus vero Blesensis, qui 1. ep. 45.
 alias Regis virtutes admiratur, dicit, Petr. ep. 66.
 quod iræ motu abreptus furore leonem
 superaverit. Ergo illa die Rex trium
 Præfulum querelis contra Thomam inci-
 tatus, diris devovere cœpit omnes clien-
 tes, a se nutritos & beneficiis cumulosos,
 quod nullus se vindicaret a tyrannide
 unius Sacerdotis, qui regnum suum con-
 funderet, seque ipsum Regia Dignitate
 exuere niteretur, multaque alia in illo
 animi tumultu Archiepiscopo exprobra-
 vit. Tunc vero quatuor viri equestris
 ordinis, Henrico Regi a cubiculis, rati
 nunquam se majore obsequio Dominum
 suum devincturos, quam si Archiepisco-
 pum

Sæcul. XII.

A.C. 1170.

Gervas.

1170 vit.

c. 12.

pum interficerent, facinus peragere animo constituerunt. Erant vero hi Equites Renaldus Ursi filius, Hugo de *Merveville*, Guilielmus de Traci, & Richardus Brito, qui in ipsa nocte Nativitatis Domini conspirantes jurejurando ad cadendum Archiepiscopum se obstrinxerunt, ac in Festo clam e Regia discesserunt. Itinere celeriter confecto, cum ventus etiam faveret, die Lunæ in Festo Innocentium in Angliam appulsi ad Castrum *Saltizde*, quod Rudolphus de *Bro* sex milliaribus a Cantuaria remotum custodiebat, diverterunt. Nocte deliberando, qua ratione potissimum delinata exequerentur, consumpta, ubi illuxit, nempe die Martis, vigesima nona Decembris, coacto agrestium agmine, Cantuariam veniunt, in Monasterium S. Augustini se conferunt & cum Clarembaldo, electo illius loci Abbate, hoste Archiepiscopi manifesto, consultant.

§. XXXI.

Adventus Latronum.

c. 13. Inde conjurati ad Domum Archiepiscopalem digrediuntur, ubi Præsulem jam pransum, & cum Clericis, Monachisque suis de quodam negotio colloquentem habuerunt. Intrantr triclinium, & nemini salutem dicentes in pavimento ad ejus pedes confident. Post breve silentium,

tium, nomine omnium dixit Renaldus: *Sæcul. XII.*
Venimus a Rege missi, ejusdem mandata A.C. 1170.
afferentes. Quæro, an ea secreto vel
publice audire velis. Et respondente
 Archiepiscopo, *istud mihi perinde est,*
facite quod jussi estis, ut videbitur;
 Renaldus: *Ergo secreto ac tibi soli dice-*
mus. Archiepiscopus cunctos, qui cir-
 cumstabant, exire jubet. Ostiarius ta-
 men omnibus egressis redeuntem in clau-
 stra januam manu sustinuit, ut qui foris
 starent, quid intus ageretur, conspicerè
 possent. Postquam deinde Equites,
 quod volebant, exposuissent, respondit
 Præsul; petere se, ut hæc a pluribus au-
 direntur, præcepitque Clericos & mo-
 nachos non autem Laicos revocari.
 Quibus admittis, Renaldus: *Regis nomi-*
ne, imperamus tibi; Regem filium ejus
adi, & redde quod debes. Respondit
 Archiepiscopus: *Puto, id a me factum*
esse. Minime gentium, ait Renaldus,
quia ejus Episcopos suspendisti; unde cre-
dimus, quod coronam capiti ejus detra-
here cupias. Archiepiscopus: *Quin*
contra quam dicis, cuperem ei plures co-
ronas imponere. Episcopos vero non ego
sed Papa suspendit. Renaldus: *Tu su-*
spondisti, quia te instigante suspensi sunt.
 Thomas: *Fateor, gratum mihi fieri, cum*
Papa Ecclesie meæ injurias ulciscitur.
 Tum de damno sibi illato & contume-

c. 14.

Sæcul. XII.
A. C. 1170.

liis, statuta jam pace, conquestus adiecit, conversus ad Renaldum, *te & plura quam ducentis Equitibus præsentibus, consensit Rex, ut perturbatores Ecclesie per Censuras ad satisfaciendum compellerem; & ego quidem officium Pastoris nunquam abjiciam.* His auditis surgunt Equites clamantes: *Ecce, adhuc minatur.* Et, monachos intuiti, *ex Regis mandato, inquit, custodite istum. De vestris cervicibus agitur, si effugerit.* Ipsi illico exeunt, quos usque ad fores atrii officiose prosecutus Thomas dixit: *Scitote, me neutiquam rediisse, ut iterum fugerem, nec me minarum vestrarum strepitu turbari.* Cui illi: *Ultra minas etiam aliud senties.*

§. XXXII.

Martyrium S. Thomæ Cantuariensis.

c. 15. **T**um ex Palatio Archiepiscopali egressi, amicula & togas projiciunt; unde apparuit, esse loricatedos. Tota conjuratorum cohors armatur, multique præter gladios, etiam arcus, sagittas, & secures habebant, ac non nullas, quibus portæ arietantur, machinas. Interim

c. 16. 17. Thomas in sua cella tranquillus persistebat, vixque a monentibus eo adduci potuit, ut saltem ad Ecclesiam, Vesperis inter-

interfuturus, procederet. Vix autem Sæcul. XII.
 Ecclesiam intravit, cum etiam quatuor A.C. 1170.
 Equites, per monachorum claustrum in-
 gressi, adveniunt. Exclamavitque Re-
 naldus: *Ubi est ille patriæ proditor?*
 Cumque nemo responderet, addidit:
Ubi est Archiepiscopus? Ad hanc vo-
 cem Thomas per gradus, quos ascende-
 rat, descendens, ait: *Ecce adsum.* Ad-
 jecitque: *Renalde! Renalde! ego multa*
tibi beneficia contuli; tu vero armatus
in Ecclesia me invadis? Renaldus Pal-
 lio Archiepiscopali ex Præfulis humeris
 detracto, *actutum faciam, inquit, ut scias.*
Exi ex Ecclesia, hoc momento tibi mo-
viendum est. Tum Thomas raptò ex
 latronis manibus Pallio ait: *Non exhibo.*
Sed si mihi insidias paratis, in nomine
Dei Omnipotentis probibeo, & Ana-
thema dico, ne cuiquam meorum no-
ceatis.

c. 180

Renaldus paululum retrocedens, o-
 culis socios quæsit, quos cum præsto
 esse vidit, stricto gladio in Archiepisco-
 pi caput ingentem ictum intorquet; sed
 eum quidam Clericus, Eduardus *Grim*
 nomine, objecta dextera, excepit, quæ
 tantum non tota a corpore avulsa, nec
 tamen penitus ferrum a Præfulis corpo-
 re removeri potuit, nam dejecta Mytra
 frontem vulneravit. Tunc Renaldus
 exclamare: *Ferite, percutite socii, &*

A a a 5

Tho-

Sæcul. XII. Thomas inclinato ad orandum capite
 A. C. 1170. dixit: *Animam meam & causam Ec-*
clesiæ Deo, sanctæ Virgini, sanctis be-
jus Ecclesiæ Patronis & S. Dionysii
Martyri commendo. Hæc ultima fue-
 re Præsulis verba; mox enim ante aram
 genu flectens, junctis & erectis mani-
 bus, levatis in cœlum oculis, expecta-
 vit plagam alteram, quæ, usque ad ce-
 rebrum penetrans, S. Virum prouum
 quasi oraturum prostravit in terram.
 Plaga tertia sinciput abstulit, quod in
 faciem jacentis recidit, & tandem ali-
 quis, nomine Hugo *Mauclere*, ensis sui
 mucrone hiantem verticem perfodiens,
 cerebrum in pavementum sparsit, exclamans:
Fumus est, abeamus hinc. Isto
 mortis genere extinctus est Thomas,
 Archiepiscopus Cantuariensis, anno æ-
 tatis quinquagesimo tertio, Feria III.
 vigesima nona Decembris, anno mille-
 simo centesimo septuagesimo, circa ho-
 ram quintam Vespertinam.

Ceterum Vir Sanctus omnia vulne-
 ra tacitus, nec manum, nec pedem mo-
 vens, sustinuit (*).

Dum

(*) De anno, quo S. Thomas Martyrium
 subiit, in Eminentissimo Cardinale Annorum
 Ecclesiasticorum Parente sequentia leguntur:
Apud non nullos invenire est, positum Marty-
rium

Dum Præful in Ecclesia trucidatur, Sæcul. XII.
 alii Palatium Archiepiscopale diripiunt. A.C. 1170.
 Portæ & seræ infringuntur, abstrahuntur
 equi, vapulant famuli, arcæ aperiu-
 tur,

c. 19.

*riam ejus anno sequenti, nempe millesimo cen-
 tesimo septuagesimo primo, sicut in Epitaphio
 quod recitatur a Rogerio in Annalibus Angliæ
 Et a Roberto de Monte versibus istis:*

Annus millenus centenus septuagenus

Primus erat, Primas quo ruit ense Tho-
 mas.

Quinta dies Natalis erat, Flos Orbis ab Orbe
 Pellitur & fructus incipit esse Poli.

*Sed quod passus ponatur ab Anglis anno se-
 ptuagesimo primo post millenum centenum, in-
 de accidit, quod a Natalis Domini die inci-
 piunt exordium anni.*

Ceterum lectu omnino dignum est Apolo-
 geticum de vera causa Martyrii Cantuariensis
 Archiepiscopi, in Operibus Thomæ Stapletoni
 Angli, Doctoris Theologiæ Lovaniensis, contra
 Hæreticos Anglos, qui in quibusdam suis Ca-
 lendaris ad diem S. Thomæ Cantuariensis po-
 nunt, *Becquet proditor*, ac virum Sanctum ca-
 lumniantur, quem Patres ipsorum per tot Sæ-
 cula coluerunt. Idem Stapletonus necem S. Vi-
 ri ad annum septuagesimum Sæculi XII. refert
 in hoc Disticho:

Centum & mille hyemes, septem quoque
 Iustra dabantur,
 Anglorum Thomas, cum cadit ense,
 Decus.

Sæcul. XII. tur, & prædones inter se pecuniam, ve
 A.C. 1170. stes, supellectilem dividunt. Quin
 etiam ex Tabulario Ecclesiæ Cantuarien
 sis chartas furantur, dantque Rudolpho
de Broc, quas ad Regem in Norman
 niam deferret, ut ea, quæ Regiæ potestati
 adversa viderentur, deleret.

c. 21. Præsulis cæde per urbem Cantuariam
 vulgata omnes consternantur. At opu
 lenti perterriti domi suæ se continent,
 soli pauperes ad Ecclesiam accurrunt,
 communem Patrem lugentes. Manus
 pedesque osculantur, effusum cruorem
 colligunt, eoque oculos liniunt, ac ve
 stium suarum partes imbuunt. Reli
 quum sanguinis solícite e pavimento
 corrasum & in vase purissimo repositum,
 ad Ecclesiæ decus & præsidium,
 conservatur. Monachi, S. Præsulis cor
 pore in feretro ante Altare collocato,
 noctem illam inter preces fletibus mix
 tas consumserunt. At ubi illuxit, cum

§. 22. non nulli nunciarent, extra urbem vali
 dum conspici armatorum agmen, brevi
 que adfuturos, qui S. Viri corpus aufer
 rent, caudis equorum alligatum per ci
 vitatem raptarent, patibulo affigerent,
 aut frustatim concisum in volutabrum
 projicerent, monachi trepidantes illud
 celerrime sepelire statuunt. Clausis er
 go Ecclesiæ januis corpus in Oratorium
 subterraneum deportant, cumque vestes
 defun-

defuncti excutiunt, vident, quod sub Sæcul. XII.
 habitu monastico rigidum cilicium, quin A.C. 1170.
 etiam, rem sine exemplo! femoralia ex
 eodem opere rigentia gessisset. Ad pœ-
 nitentiæ spectaculum monachi lacryma-
 rum torrentes fundebant; nam hucus-
 que tanta vitæ austeritas cunctos latue-
 rat. Ergo vestimenta Sacerdotalia su-
 perinducunt, & in sepulchro marmoreo
 novo, quod in illo Oratorio erat, Præ-
 sulem suum deponunt. Tunc januæ o-
 mnes diligentissime obseratæ, Eccle-
 sia integro pæne anno Interdicto subja-
 cuit, velatæ sunt Cruces, nudata Alta-
 ria, quod in Parasceve fieri solet, & Mo-
 nachi in suo Capitulo Officium Divinum
 sine cantu recitarunt.

§. XXXIII.

Regis Angliæ mæror.

Ubi Rex Angliæ comperit, Thomam a
 latronibus jugulatum, paucis exin-
 de diebus elapsis, quosdam ex Clericis
 suis Cantuariam misit, qui Monachis ad
 Ecclesiam Cathedralē convocatis di-
 xerunt: *Funestus exitus Archiepiscopi
 vestri usque adeo Regem afflixit, ut per
 triduum Ecclesiæ aditum sibi ipsi pro-
 hibuerit, & nihil cibi nisi lac amygdali-
 num sumserit. Nullum solatii genus ad-
 misit, sed totidem diebus latuit inclusus;
 haud ignarus enim est, quantum famæ
 suæ*

*Gest. post
 Mart.
 c. 1.*

Sæcul. XII.
A.C. 1171.

sua immane suorum facinus noceat, omnesque promptissime credituros, Regem perniciem viri exoptasse, de quo sæpissime conquestus esset, quod solus suæ voluntati obfisteret. Parricidium est execrandum & inauditum; At mores, quos piissimus Rex bucusque exhibuit, satis demonstrant, tanti criminis conscium non fuisse. Illud solum Regiam conscientiam aliquatenus angit, quod, cum illo tempore, quo, revocata pace, discordiæ facem credebat extinctam, ad ejus notitiam pervenisset, omnes illos, qui Unctioni filii sui interfuissent, excommunicationis censura fuisse punitos, coram amicorum fidissimis dolorem non presserit. Horum vero quatuor commiseratione carissimi Regis, acerbissime dolentis, incitati, eoque magis, quo majoribus beneficiis Archiepiscopum a Principe suo donatum non ignorabant, clam aula relicta, scelus ausi sunt, rati se Regi gratum facturos. Quos ubi discessisse patuit, Rex optime gnarus, his ipsis nullos in regno suo promptiores & flagitiosiores invenire esse, celerrime misit cursores, qui malum prohiberent, & temerarios ab incepto retraherent; sed, heu! jam mare trajecerant, & peregrinarent facinus illa die, qua Rex redire compulsos in Regia conspiciere sperabat. Hæc ad vos, Fratres, referre jussi sumus. Discutite falsam de Rege suspicionem; Deum

Deum orate, ut ei ignoscat, quod in illo Sæcul. XII.
animi tumultu vocem non tenuerit, sed A.C. 1171.
verba exciderint, quæ horrendæ cædis
ocasio extiterunt. Occisi corpus honori-
fice sepelite, nam Regis ira in mortuum 5. ep. 78. 80.
non durat. Huc usque Legati Regis 81.
Angliæ.

§. XXXIV.

Legati ad Papam missi.

Inter hæc duo viri, scientiarum Doctores, Alexander *le Gallois* & Guntharius *Flamen*, qui morienti Thomæ adstiterant, triste nuncium ad Papam detulerunt, ferentes etiam complures literas commendatitias, a Rege Franciæ, a Theobaldo Comite Blesensi, & Guilielmo Archiepiscopo Senonensi sibi commissas; hi enim omnes a Papa petebant, ut in cædis reos eo rigore animadverteret, quem Justitia exigebat, S. Præsulem Martyrem appellabant, tumulumque ejus miraculis clarescere affirmabant. Rex Angliæ quoque Nuncios Romam misit, & Arnoldus Episcopus Lexoviensis, vir eloquentiæ laude eximius, Regi Angliæ ep. 79. subjectus, ejusdem causam data Epistola defendit, in qua Regem tantam doloris vim sentientem exhibet, ut multis de vita periclitari videretur. Tum rogat Papam; reos pro enormitate flagitii puniat, Regis autem innocentiam parcat.

Hæc

Sæcul. XII.

A.C. 1171.

Hæc Epistola omnium Angliæ Episcoporum nomine data erat (*).

5. ep. 84. Dum Archiepiscopus gladio impiorum occumbit, Joannes Cuminus in Curia Romana versabatur, quo missus fuerat,

(*) Exinde studiosus Lector varietatem Disciplinae & morum in Ecclesia Catholica observabit. Hodie enim tam horrenda parricidia non leguntur; si autem perpetrantur, nihil antiquius habent Reges, quam reos vi militum compescere, & capitis supplicio tollere, id est, non Petri, sed Cæsaris gladio uti. Certe longe efficacius remedium, & omnibus latronibus terribilius adhibuisset Rex Angliæ, si quatuor illos Equites, Archiepiscopi Cantuariensis interfectores, vel in suo vel etiam in alieno regno (nam hujusmodi obsequia, ubi de publicis grassatoribus coercendis agitur, nullus Regum alteri denegat) comprehendi jussisset, atque in foro civitatis Cantuariensis rota fractos furcæ affixisset. Quod si fecisset, inquam, Rex Angliæ Henricus II. multo clarius omnem conscientis suspicionem tam ante quam post peractam sævitiam diluisset, nullumque dubium reliquisset posteris, an non forte, cum ad ipsum relatum est, Archiepiscopum peremptum, ut Martyrem honorari & fulgere miraculis, illud cogitaverit, quod Caracalla Romanorum Imperator & Tyrannus, Geta, germano fratre, in matris brachiis a se jugulato, cum ei divinos honores decerneret, dixisse fertur: *Sit Divus, dummodo non vivus!*

fuerat, absolutionem Episcopis excom-
 municatis impetraturus; qui, postquam
 diu Romanorum animos sollicitasset, &
 quingentas argenti marcas daturum se
 promississet, cum Clericis Archiepiscopi
 Eboracensis & Legato Episcopi Dunel-
 mensis in conspectum Papæ admissus, ut
 conicere est, quod petebat, obtinisset,
 nisi interim nuncium de nece Archiepi-
 scopi Cantuariensis allatum fuisset. Quod
 Pontificis Alexandri animum usque adeo
 perturbavit, ut prope integro octiduo
 cuiquam suorum colloqui non sustinue-
 rit. Id solum diserte prohibens, ne ulli
 Anglorum ad se aditus pateret; unde
 omnia negotia ad hoc Regnum perti-
 nentia in aliud tempus dilata. Nempe
 sibi ipsi objiciebat Papa, se tepide defen-
 disse Ecclesiæ causam, pro qua Thomas
 per sexennium tam acerba tulisset, &
 tandem hunc Præfulem latronum suorum
 manibus tradidisse.

Illi vero quos Rex Angliæ miserat, ut
 se peractæ cædis insontem probarent, e-
 rant Episcopi Vigorniensis & Ebroicen-
 sis, Abbas *de Wallace*, Archidiaconus Sa-
 resberiensis, alique viri quinquaginta,
 quos inter Templariorum Equitum ali-
 quis recensetur. Hi ubi Senas diverte-
 runt, a Comite Macario subsistere co-
 acti sunt; quare vehementer pertimesce-
 bant, ne ad Pontificem mature satis per-

Sæcul. XII.
 A. C. 1171.

5. ep. 83.

Hist. Eccles. Tom. XVII. B b b ve-

Sæcul. XII.
A. C. 1171.

venire non possent, nempe antequam in Regem Angliæ excommunicationis sententiam pronunciaffet, ejusque Regnum subjecisset Interdicto. Istud enim Henricus maxime horrebat, quia illa ætate Censuræ Ecclesiasticæ etiam sæcularem Principum potestatem labefactabant.

Porro Ecclesiæ Romanæ mos erat, excommunicationis sententiam in Coena Domini promulgare, quæ tunc dies haud procul aberat. Itaque Legati postquam in illis angustiis, quid sibi faciendum esset, deliberassent, communi consilio statuunt, ex tota ipsorum frequentia quatuor Romam esse præmittendos, qui spreto omni periculo formidandam illam diem sua industria anteverterent.

Ergo quatuor deliguntur, Abbas paulo ante memoratus, Archidiaconi Saresberiensis & Lexoviensis, ac quidam Doctor, cui nomen Henricus. Hi media nocte tenebrarum beneficio usi ex civitate Senonensi aufugiunt, & postquam vias omnibus antea intentatas & præruptos montes non sine vitæ discrimine superassent, Tusculum, ubi Alexander Papa versabatur, Sabbato ante Dominicam Palmarum, quæ hoc anno millesimo centesimo septuagesimo primo in vigesimam Martii incidebat, perveniunt. Venit autem Papa eos in conspectum suum admitti, & plerique Cardinalium vix ad

se divertentes oculo dignati sunt. Nihilominus opera amicorum, qui Regi Angliæ Romæ non deerant, effecerunt, ut saltem Abbati & Archidiacono Lexoviensi, tanquam ceteris minus suspectis ad colloquium Pontificis venire liceret. Verum cum nomine Regis Angliæ Papam salutarent, Romani exclamare: *Silete! filete!* quasi Papa audito tyranni nomine exhorreret. Sub noctem deinde privatim ad Pontificem introducti, sibi a Rege commissa expromserunt. Recensebant, quantis beneficiis Rex Archiepiscopum defunctum cumulasset, & quot injurias contra passus esset. Quod postea iterum omnibus Cardinalibus & duobus Legatis Alexandro & Guntario, qui Pontificem urgebant, ut necem Archiepiscopi vindicaret, præsentibus affirmarunt.

Legati Regis, cum Cœna Domini immineret, & certissime scirent, diutissime fuisse deliberatum de Censuris in Regem suum & in Regnum ferendis, ad quosdam Cardinales se converterunt, quos Regi Domino suo faventes nove-
rant, obtestantes, ut sibi aperirent, quid Summus Pontifex de Rege suo decrevisset. Illi nihil nisi sinistra præsagebant. Quin fuerunt, qui Legatis referrent, illa die Papam decrevisse, ipsum Regem nominatim, omnesque ejus Di-

Sæcul. XII.
A. C. 1171.

Sæcul. XII.
A. C. 1171.

**Latrones
excommu-
nicantur.**

tiones Interdicto innodare. Itaque cum extrema necessitate colluctantes, a quibusdam Cardinalibus & Papæ Familiaribus efflagitant, ut saltem sententia usque ad adventum duorum Episcoporum Vigorniensis & Ebroicensis differretur, quod ubi impetrare non potuerunt, rempericulo plenam in se suscipere statuerunt, & per eosdem Cardinales, amicos suos, Papæ significarunt; mandata accepimus a Rege, quibus te præsentem jurare jubemur; ipsum præceptis tuis accurate obtemperaturum, atque eadem, que nos modo, se propria manu super Evangelia posita juraturum.

Tum in Coena Domini, quæ hoc anno millesimo centesimo septuagesimo primo, vigesima quinta Martii celebrabatur, circa horam nonam Canonicam Regis Legati & Episcoporum ad Consistorium generale vocantur, ubi Regis Legati juramentum, quod promiserant, edunt, Legati vero Archiepiscopi Eboracensis & Episcoporum Londinensis ac Saresburiensis pariter jurant, Dominos suos, quidquid Papa jussisset, esse executuros. Eadem die Papa generali Excommunicationis sententia S. Thomæ latrones, & omnes illos, qui eos consilio, ope, consensu adjuvissent, qui eosdem in suis ditionibus latitare paterentur, aut quocunque modo defenderent, constrinxit.

Festis

Festis Paschalibus transactis adfuere Sæcul. XII.
 Episcopi Vigorniensis & Ebroicensis, qui A. C. 1171.
 cum Romæ plus quam quindecim dies 5. ep. 84.
 hæssent, tandem vocati sunt, responsum
 Papæ audituri. Pontifex vero senten-
 tiam Interdicti, cui Archiepiscopus Se-
 nonensis terras Ditionis Regis citra ma-
 rinas subjecerat, & sententiam suspen-
 sionis ac excommunicationis contra Epi-
 scopos Angliæ confirmavit, adjecitque,
 missurum se ad Regem Legatos, qui e-
 jus obedientiam experirentur. Postea
 multis precibus, quorundam Cardina-
 lium præsidio, & data non levi, ut fere-
 batur, pecunia obtinuerunt Legati, ut
 Papa Archiepiscopo Bituricensi manda-
 ta perscriberet; si, uno mense post Le-
 gatorum Regis in Normanniam reditum
 exacto, nullum accepisset nuncium, Le-
 gatos Pontificis Alpes superasse, Episco-
 pos Londinensem & Saresberiensem ab
 Excommunicatione absolveret, post-
 quam ab eis juramentum, quod Papæ o-
 bedientiam præstare vellent, petiisset,
 ita tamen, ut tam ipsi quam alii adhuc
 Censuræ suspensionis subjacerent. Ita
 Legati Regis Angliæ Roma discesserunt,
 postquam ægerrime obtinere potuissent,
 ut Alexander Papa quidquam literarum
 ad Dominum suum daret.

Sæcul. XII.
A.C. 1171.

§. XXXV.

Fulco Episcopus Estoniensis.

Sub idem tempus Fulco, Episcopus Estoniensis, ad Alexandrum Papam se contulit, literas accepturus, quibus in suo Ministerio muniretur (*). Fulco quondam monachus *Monasterii Cellæ* fuerat, in Diœcesi Trecensi, sub Regimine celeberrimi Abbatis Petri, quem ad S. Remigium Remos proficiscentem secutus est; nam Petrus anno millesimo centesimo sexagesimo secundo illuc divertit. Exinde Esquilius Lundensis Archiepiscopus in Dania, & Sueciæ ex privilegio Hadriani IV. Primas, Fulconem Monachum Episcopum creavit Estoniæ*, Provinciæ in sinu ultimo maris Baltici positæ, quam aliquis Rex Daniæ olim in potestatem Suecorum transire passus fuerat. Ergo Fulconi Romam proficiscenti Petrus Abbas Epistolam commendatitiam ad Alexandrum Papam deferendam

*Petr. Cell. 6.
ep. 15.*

* al. Estia.

*Sup. Lib.
LXIX.
§. 50.*

(*) In Actis Conciliorum Notulam adiecit Jacobus Sirmondus Soc. Jes. *Fulco Estonum Episcopus. De Fulcone dictum sæpius in Notis ad Epistolas Petri Cellensis. Estonos populi Regno Sueciæ attributi. Auctor est enim Saxo Grammat. lib. 1. Frontonem Danorum Regem Erico Sueciæ Regi Estiam & Finliam annuo stipendiorum jure concessisse.*

dam tradidit, in qua hunc Præsulem, ut Sæcul. XII. A.C. 1171.
 olim alumnum suum, laudat, & comme-
 morat, quantis periculis, in hoc itinere
 tum ab æstivis caloribus, tum a potentia Schismatici Imperatoris timendis, sese
 exponat. 5. ep. 19.

Ceterum Fulco a Papa complures
 deferendas accepit Epistolas, omnes Tu-
 sculi a septima Septembris usque ad de-
 cimam octavam datis, quod demonstra-
 re videtur, eas anno millesimo centesimo
 septuagesimo primo scriptas. Nam ex ep. S. Thom. 5. ep. 83. 85.
 aliis monumentis perspicimus, Papam
 hoc anno sub finem Martii, rursusque
 sub finem Octobris Tusculi versatum
 fuisse. In quadam ex illis Epistola, ad
 omnes Fideles Daniæ directa, hortatur
 Papa, ut Fulconis Episcopi paupertati
 succurrant, quo facilius Ministerium
 suum implere valeat. In altera Episto- to. 10. Conc. 1272.
 la Alexander Papa Reges & Principes
 Daniæ, Norwegiæ & Gothiæ accendit,
 & suadet, ut populi Estoniæ ceterorum- ep. 20.
 que Infidelium in illis regionibus degen- ep. 21.
 tium ferocitatem armis comprimant,
 concedens eis pro hoc Opere unius an-
 ni Indulgentiam, qualem Peregrini Sa-
 crum Sepulchrum adeuntes lucrantur.
 In alia item Epistola Pontifex Archiepi- ep. 26.
 scopum Drontheimensem in Norwegia,
 & seniore Episcopum *de Staffenger* ro-
 gat, ut Fulconi jungant Nicolaum Mo-
 nachum

Sæcul. XII. Monachum, in Estonia natum, qui eum
 A.C. 1171. in conversione illius provinciæ adjuvet.

ep. 19. & 22. Occurrunt præterea longæ Epistola
 duæ, Archiepiscopo Upsaliæ, Sueciæ
 Metropolitana, ejusque Suffraganeis scri-
 ptæ, ad reprimendos complures abu-
 sus. Laici Ecclesias, cuicumque lube-
 bat, Episcopis inconsultis concedebant,
 nempe quibus vel plus favebant, vel qui
 plus pecuniæ dederant. Unde variarum
 gentium Presbyteri, unde unde venis-
 sent, ad Ministerium Sacerdotale sine
 examine, sola Laicorum auctoritate,
 admittebantur; quin etiam non nun-
 quam monachi fugitivi, sceleribus in-
 fames, aut ne quidem Ordine Pres-
 byterorum initiati, recipiebantur. Præ-
 terea, qui nullum habebant Beneficium,
 aut pinguius ambiebant, facile, Prin-
 cipibus data pecunia corruptis, Pres-
 byteros Canonice institutos expellebant.
 Clerici, etiam ob lites inter ipsos exortas,
 ad iudicium subeundum coram Iudicibus
 Laicis, sive Actores sive Rei essent, com-
 pellebantur, Sententia secundum Leges
 Sæculares ferebatur, Probationi per fer-
 rum ignitum, aut duellandi necessitati
 subijciebantur, denique verberabantur,
 & occidebantur impune.

ep. 22. Prostituti pudoris matres prolem
 suam ex vaga lascivia natam interime-
 bant. Alii incestu conjungebantur, alii
 cum

cum jumentis abominanda se libidine commaculabant. Non nulli Presbyteri sicca fæce vini, aut micis panis vino inunctis in Missa utebantur. Quidam Matrimonium sine Benedictione Sacerdotali contrahebant, unde multa divortia aut conjunctiones illicitæ sequebantur. Hortatur Papa Sueciæ Episcopus, ut hos abusus tollant, & dicit, morum depravatorum causam principem esse ignorantiam, quæ major in regionibus procul a Religionis & Literarum fonte positus esse solet. Hinc etiam in his duabus epistolis ad omnes quæstiones auctoritatem Scripturæ, Decretalium, & SS. Patrum apponit. Pontifex matribus, infantum suorum Interfectoribus, si baptizati fuerint, trium annorum, si non fuerint baptizati, quinque annorum pœnitentiam injungit, & præcipit, ut vel hujus criminis vel aliorum a se memoratorum, quæ omnes boni abominantur, rei ad iter Romam suscipiendum compellantur, sicque viarum labore aliquam pœnitentiæ partem impleant (*).

B b b 5

Hic

(*) Non satis accurate hic sensus Epistolæ Alexandri Papæ redditur. Nam postquam præcepit, gravissimorum criminum reos Romam esse mittendos, sequentem paragraphum ita incipit: *Ad hæc qui dormiendo non voluntate, sed*

Sæcul. XII.
A. C. 1171.

Abusus in
Ecclesia Sue-
ciæ.

Sæcul. XII.

A.C. 1171.

ep. 25.

Hic initia atrociores casus Papæ re-
servandi deprehendimus.

In alia Epistola, ad Archiepiscopum
Upsaliensem, ejus Suffraganeos, & Gun-
thermum Ducem data, dicit Pontifex,
ad Apostolicam Sedem querelam fuisse
perlatam, quod Fioniæ populi, immi-
nente sibi inimicorum exercitu, Fidem
servare Christianam promittant, & Præ-
dicatores, qui se erudiant, ardenter
petant, hoste autem recedente, Fidem
abnegent & Prædicatores contemnant
ac persequantur. Quare Papa hortatur
Episcopos & Ducem, ne amplius Chri-
stianæ Religioni tam proterve illudi pate-
rentur, munitiones Fionensium sibi tradi
peterent, aut saltem adeo caute & so-
lenter agerent, ut deinceps ab his po-
pulis falli non possent, sed illi Fidem
semel susceptam servare cogerentur.

Post reditum ex Curia Romana Fulco
Episcopus aliquamdiu Remis apud Pe-
trum Abbatem, quem Henricus Archi-
episcopus Romam proficiscens Vicarium
suum Generalem constituerat, commo-
ratus est, rogatus ab ipso, ut in Dice-
cesi Remensi Officia Episcopalia obiret.
Nam

*si d. casu filios suos oppressisse inveniuntur, trien-
nio, si iidem filii fuerint baptizati, si vero ab-
que Sacro Baptismate decesserint, quinquennio
Pœnitentiæ disciplinis subjaceant.*

Nam viri præsentia Petrus delectabatur, quem si jam abiret, nunquam rediturum, sperabat. Ita de Fulcone Petrus Regi Sueciæ & Archiepiscopo scribens loquebatur, cumque eum dimisit, datis literis Esquilio Archiepiscopo Lundensi, qui Fulconem Episcopum ordinaverat, & suis facultatibus maxime iter facientem adjuverat, commendavit.

§. XXXVI.

Saladinus Ægypti Soldanus.

In Oriente Saladinus in Libris Historicorum nostrorum celebratissimus, eodem anno millesimo centesimo septuagesimo primo, in Ægypto rerum potiri cœpit. Is ex Gente *des Courdes*, illos montes tenente, qui Syriam a Persia dividunt, oriundus, & a suis *Salab-Eddin Jousef* dictus, cum patruo suo Siracu venerat stipendia meriturus sub Auspiciis Nuradini, Alepi Soldani, a quo cum *Aded*, Ægypti Califa, contra Francos auxiliares copias petiisset, ille & *Siracu* misit & ejus nepotem. Utriusque vero usque adeo in Ægypto potentia invaluit & auctoritas, ut, *Siracu* fatis functo, Califa Saladinum Vizirium suum, cujus in illa gente post Soldanum præcipuum munus est, creare compulsus fuerit. Tum, *Aded* Califa cum extremo morbo luctante, Saladinus non expectata ejus morte,

Sæcul. XII.

A. C. 1171.

Petr. Coll. 6.

ep. 8. 15.

Hist. Salad.

ms. Bibl.

Orient.

p. 742. 788.

Sæcul. XII.
A.C. 1171.

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

1171

morte, ejusdem nomen in publicis precibus omitti & aliud nempe *Mustadi* Califæ Abbasidiadis, Bagdati imperantis, inferi jussit. Paulopost animam efflavit *Aded*, tantæ vicissitudinis ignarus; atque in eo Genus Califarum *Fatimitarum* in Ægypto, anno Hegiræ quingentesimo sexagesimo quinto, Salutis reparatæ millesimo centesimo septuagesimo primo, extinctum est, postquam a Victoria *Moez* annis ducentis & octo in Solio sedisset. Saladinus, Soldani solum titulo assumpto, investituram a Califa Bagdatensi solemniter accepit.

Is Regnum auspicatus nihil antiquius habuit, quam Christianorum & Judæorum potestatem accidere. Annis abhinc ducentis & hi & illi ad recipienda vectigalia vel ad custodiendos census Reipublicæ adhibebantur, aut etiam Notarii vel Scribæ in supremo Consilio, quod Musulmanni *Divan* vocant, officiis fungi jubebantur, ac posterioris generis munera eo magis Christiani ambiebant, quo majorem ipsis auctoritatem conciliabant. Cum hujusmodi officio præfectis ad Vizirios, quin etiam non nunquam ad Soldanos aditus pateret, Christiani hujusmodi præfectorum opera utebantur, ad obtinendos Episcopatus aliasve Dignitates Ecclesiasticas, invitis Patriarchis, quos sæpe etiam, si modo magnam vim auri

Sup. Lib.
LVIII.
§. 29.

auri impenderent, e Sede sua pellebant. Sæcul. XII.
 Pariter etiam Patriarchæ clausam sibi A.C. 1171.
 sciebant ad Justitiam viam, nisi pecunias
 immensas darent, quas Ordinationibus
 Simoniacis aliisque modis, ab Ecclesia
 damnatis, sibi cumulabant. Non nun-
 quam etiam eveniebat, hos præpositos,
 ut criminum admissorum pœnam effuge-
 rent, fidem Christianam negare, & de-
 inde mala ingentia Fidelibus inferre.
 Inde, Judæi muneris sibi commissi com-
 moditate abutentes, flagitia Christianis
 affingebant, ita ut Tribunalia in Ægypto
 semper similibus jurgiis streperent. Ca-
 lifæ vero & Vizirii, ad quos solos in Ju-
 dicio condemnatorum spolia redibant,
 tam enormes abusus omnibus viribus
 foverant, & quia facilius opes Christiano-
 rum aut Judæorum multis annis con-
 gestas in suum ærarium derivabant, iis
 potius ad obeunda hæc munera publica
 utebantur, quam Musilmannis, quos
 tanta vecordia lædere ausi non fuissent.

Saladinus, generoso natus pectore,
 lege lata vetuit, ne deinceps Christiani vel
 Judæi ad hæc munia obeunda idonei habe-
 rentur, & qui hactenus iis functi fuissent,
 ad illa dimittenda intra præstitutum tem-
 pus cogerentur. Hæc constitutio pleris-
 que durissima persecutio visa est, multi-
 que Christiani maluerunt Religionem
 suam abjicere, quam officium, magni lucri
 fon-

Sæcul. XII. fontem, dimittere. Saladinus præterea
 A. C. 1171. Christianos in vestitu a Musulmannis
 Res Ægypti. discerni, eorum togam breviorē quam
 Musulmannorum esse, cingulo constringi,
 & capiti tegumentum alterius formæ im-
 ponere, iussit. Ceterum Christiani usum
 cinguli vehementer aversantes sæpe non
 exiguam pecuniæ molem, ut ab hoc de-
 decore liberarentur, dederant. Prohibuit
 etiam Saladinus, ne Christiani, per civi-
 tatem commigraturi, equos vel mulas
 conscenderent, ne vinum publice bibe-
 rent, ne in Dominica Palmarum extra
 Ecclesiam procederent, ne voce valde
 elata Officium Divinum canerent, ne
 campanas pulsarent. Cruces de fastigiis
 omnium Ecclesiarum abstulit, & Ec-
 clesias colore nigro imbui iussit, addito
 præcepto, ne quis earum parietes de-
 albare auderet.

Bibl. orient.
 p. 339.

Cingulo, quod Arabes Zonnar vo-
 cant, Christiani Judæique a Musulmannis
 distinguuntur. Primus qui eos ad uten-
 dum cingulo compulit, fuit Califa *Mute-
 vaquel*, ex Abassididarum prosapia deci-
 mus, anno Hegiræ ducentesimo tri-
 gesimo quinto, Salutis nostræ octin-
 gesimo quadragesimo nono; atque
 hæc consuetudo hodieque in Syria &
 Mesopotamia tenet, ubi Nestoriani &
 Jacobitæ cincti incedunt. Quare Chri-
 stiani a cingulo appellantur, idque sibi
 exinde

exinde honori ducere cœperunt, putaruntque se ex Scriptura & Patribus satis demonstrasse, omnem Christianum teneri, cinctum esse, nec ullas preces sine hac Religionis nota peractas Deo placere. Inter ceteros Ritus Excommunicationis olim & ille erat, quod cingulum excommunicando publice dissecaretur.

§. XXXVII.

Rex Angliæ in Hibernia.

Ubi ad Regem Henricum relatum, statuisse Pontificem Legatos ad se mittere, in Angliam celeriter trajecit, iussitque omnes portus tam in Francia, quam in Anglia diligentissime custodiri, si quis literas, quodcunque Interdictum denunciantes afferret, comprehendi & in carcerem duci, omnes prorsus Clericos advenas excludi, nisi jurent, se nihil adversus Regem vel Regnum moliri. Ipse Portum Magnum * invecus, die tertia Augusti validum contraxit exercitum, in Hiberniam navigaturus, quo vocabatur, ut supremus Insulæ Dominator salutaretur. Præterea securiorem se ibi quam in Anglia de Interdicto, quod pertimescebat, futurum sperabat. In itinere ad Henricum Episcopum Wintoniensem supremo morbo laborantem in-
visit, cui venerabilis Præsul necem
S. Archi-

Sæcul. XII.
A C. 1171.Gervas.
p. 1419.* Ports-
mouth.Radulph.
dic. p. 457.

Sæcul. XII. S. Archiepiscopi acriter exprobrans præ-
 A.C. 1171. dixit, multa adversa ob crudele factum
 ei obventura. Obiit vero Episcopus
 dierum plenus, octava ejusdem mensis
 Augusti, postquam Ecclesiæ Wintoniensi
 annis quadraginta duobus præfuisse.

Giv. Cambr. Is biennio ante obitum suum omnes fa-
 cultates in pauperes distribuerat, re nulla,
 nisi sustentatione simpliciter necessaria,
 sibi reservata.

Rex Angliæ cum quadringentarum
 navium classe in Hiberniam die Lunæ,
 decima octava Octobris, in Festo Sancti
 Lucæ appulsus, altera die cum copiis
 Waterfordiam processit, ubi dies quin-
 decim substitit. Illic præsto fuere, ut
 jussi erant, Reges quatuor, Corcensis,
 Limericensis, Oxericensis, & Midanus
 cum ferme omnibus Hiberniæ Opti-
 matibus, excepto Rege Conactano, qui
 se solum jure Hiberniæ Regem esse di-
 cebat. Cuncti quoque Præsules adfuere,
 videlicet Archiepiscopi quatuor Gelasius
 Armacanus, Donatus Cassiliensis, Lau-
 rentius Dublinensis, & Catholicus Tuam-
 mensis, Episcopi eorum Suffraganei
 numero viginti octo, & Abbates, qui
 omnes Henricum Regem & Dominum
 Hiberniæ recipientes, ei & ipsius Suc-
 cessoribus in omne tempus fidem ju-
 rarunt. Misit deinde Rex Angliæ Præ-
 sulum Hiberniæ literas ad Alexandrum
 Papam

G. Neubrig.

11. c. 26.

Roger. Ho-

ved. p. 527.

to. 10. Conc.

p. 1433.

Papam, qui Henrico & posteris ejus Regnum istud Sacrae Sedis auctoritate confirmavit. Ceterum jam antea licentiam intrandi Hiberniam, eamque sibi subigendi, ab Hadriano IV. Papa anno millesimo centesimo quinquagesimo sexto obtinuerat.

Sæcul. XII.
A.C. 1171.

§. XXXVIII.

Concilium Cassiliense.

Henricus Rex in Hibernia commorans, ad Festum S. Leonardi, sextam diem Novembris, anno millesimo centesimo septuagesimo primo, Nicolaum Capellanum suum & Rudolphum Arhidiaconum Laudavanum misit, Concilio generali Cassiliæ sub auspiciis Summi Pontificis cum ceteris Provinciae Præsulibus interfuturos. Archiepiscopus Armacanus, Hiberniæ Primas, senio & corporis infirmitatibus prohibitus adesse non potuit, Vir Sanctitatis opinione clarus, solo lacte bovis candidæ, quam, ubicunque ipse esset, deduci jubebat, victitans. In eo igitur Concilio, cui Christianus Episcopus Lismoriensis, Romanæ Sedis Legatus, præfuit, abusus in illis regionibus dominantes publice recitati, & addito Legati Sigillo conscripti. Tum in remedium idoneum octo Canones conditi.

Jo. Bromton. p. 1071.

Sæcul. XII.
A.C. 1171.

- c. 1. Primo præceptum, ut matrimonia secundum leges Ecclesiæ contrahantur, nec amplius Hiberni tot mulieres, quot vellent, & sæpe proxime sibi agnatas accipiant. Infantes ad fores Ecclesiæ catechizentur, id est, Exorcismis mudentur, & deinde a Presbyteris in Fontibus aquæ puræ per tres immersiones extra periculum mortis, baptizentur. Antea enim in variis Hiberniæ locis, pro veteri more, pusio recens natus a patre vel quocunque obvio in aquam, & in lac, si divites essent parentes, ter mergebatur, tumque aqua ista vel lac tanquam immundum projiciebatur. Universi Fideles Christi decimas animalium, fructuum, & agrorum Ecclesiæ suæ persolvant. Multi quippe has nunquam dederant, quin, an debitæ essent, ignorabant. Omnes terræ Ecclesiasticæ ab exactationibus Sæcularium sint immunes, præprimis ab hospitio & convivii, quæ potentes vi adhibita extorquebant.
- c. 3. Clerici non compellantur cum ceteris agnatis aliquid conferre, quando de cæde a Laico peracta transigunt. Universi Fideles in infirmitate positi, præsentibus Confessario & vicinis, Testamentum condant, res suas in tres partes dividant, ac unam liberis suis, alteram uxori, tertiam propriis exequiis designent. Nempe illis etiam, qui pro defunctis orabant.

Bona

Bona Confessione decedentes secundum *Sæcul. XII.*
 Ritus Ecclesiæ sepeliantur, Missæ & *A.C. 1171.*
 Vigiliæ celebrentur. Tandem Officium
 Divinum ubique secundum consuetudi-
 nem Anglicanam peragatur. Exinde in
 Hibernia tam Ecclesia quam Respublica
 novam faciem induit.

c. 8.

Dum Concilium celebratur, Hen. *Jo. Brompt.*
 ricus Rex, circa Festum S. Martini anno *p. 1089.*
 millesimo centesimo septuagesimo pri-
 mo Dublinium delatus, usque ad Festum
 Purificationis anni sequentis ibi versatus
 est. Ibi etiam Decreta Concilii Cassi-
 liensis confirmavit. Archiepiscopus vero
 Armacanus, qui ob corporis imbecilli-
 tatem præsens non fuerat, ad Regem
 se contulit, professus se in omnibus ejus
 voluntati consentire. Hiberni tumul-
 tuario opere, & patrio more, extra civi-
 tatem Dublinensem prope S. Andreae Ec-
 clesiam Regi Palatium fixis stipitibus
 superstruxerunt, ubi Curiam Regiam
 in Festo Natalis Domini celebravit.

Sub idem tempus aliud Concilium
 generale, in Hibernia Armacæ con-
 vocatum, statuit & præcepit, ut omnes
 Angli in tota Insula servitute pressi liber-
 tate donarentur. Nempe hujus Con-
 cillii Patres persuasum sibi habebant, Di-
 vinam Nemesis Hibernos ideo modo
 Anglis subjecisse, ut pœnas exigeret
 multorum criminum, inprimis vero,
 C c c 2 quod

to. 10.
p. 1452. ex
Girardo.

Sæcul. XII. quod Anglicanæ nationis homines a
A. C. 1171. mercatoribus & piratis coemere adfue-
 vissent, quos in servitutum redigerent.

§. XXXIX.

Rex Angliæ absolvitur.

vit. S. Thom.
 4. c. 3.

Chron.
Gervas.
 an. 1171.

5. ep. 96.

Rege Angliæ in Hibernia hærente, Le-
 gati, quos Pontifex ad explorandam
 ejus obedientiam missurum se promise-
 rat, in Normanniam perveniunt. Hi
 erant Cardinales Presbyteri duo, Theo-
 duinus Tituli S. Vitalis, & Albertus Ti-
 tulus S. Laurentii, Ecclesiæ Romanæ Can-
 cellarius, ambo viri virtutibus & Do-
 ctrina insignes. Interea autem Odo Ec-
 clesiæ Christi, Cathedralis Cantuariensis,
 Prior, omnesque monachi, in illa Ec-
 clesia ministrantes, vehementer afflicti,
 quod in ea tanto temporis spatio Officia
 Divina cessarent, cum scirent Legatos
 Sedis Apostolicæ in Normannia reditum
 Regis præstolari, miserunt, qui licen-
 tiam peterent, Episcopis Angliæ con-
 cedendam, reconciliandi Ecclesiam suam.
 Annuentibus Legatis, Episcopi Exo-
 niensis & Cicestriensis, in Festo S. Thomæ
 Apostoli, vigesima prima Decembris
 anno millesimo centesimo septuagesimo
 primo a pollutione ritu solemniter Ecclesiam
 emundarunt, postquam a vigesima nona
 die ejusdem mensis, anni superioris
 Interdicto subjacuisset. Ad illam Ec-
 clesiam

clesiam adhuc interdictam nihilominus magna populi frequentia confluxerat, ob famam miraculorum, quæ ad Sepulchrum Thomæ Archiepiscopi, circa Festum Paschæ, anno millesimo centesimo septuagesimo primo, edi cœperunt.

Sæcul. XII.
A.C. 1171.

Rad. Dicet.
p. 557.

Jo. Brompt
p. 1079.

5. ep. 88.

Nisi Legati venissent, Rex Angliæ mansisset in Hibernia, ut totam sibi subjiceret, armis Regi Conactæ illatis, quem levi brachio devicisset. Sed quia Legatos adire urgebatur, navigio se commisit, vigesima septima Aprilis anno millesimo centesimo septuagesimo secundo, Feria II. Paschæ, & ad *S. David* in Cambria divertit. Ex Anglia deinde in Normanniam transvectus, Feria III. ante Dies Rogationum, sive decima septima Maji ad Legatos pervenit, qui limina intrantem dato pacis osculo exceperunt. Altera die Legati ad Abbatiam Saviniacensem prope Abrincas, quo omnes Episcopi & Principes convenerant, se conferunt, ubi postquam diu de pace actitatum, Rex simpliciter negavit, se illa juramenti forma, quam Legati præscribebant, obstricturum esse, & discedens commotus, *ego in Hiberniam, inquit, redeo, ubi me maxima rerum moles manet. Ite mea pace in ditiones meas, & vestra legatione fungimini.* Legati, postquam soli deliberassent, Episcopus Lexoviensem, Pictaviensem &

Ccc 3

Sares-

Sæcul. XII.
A.C. 1172

Att. Alex.
ap. Bar.

Pœnitentia
Regis.

Saresberiensem revocant, eorumque opera a Rege obtinent, ut se die Veneris sequente Abrincas ad colloquium rediturum condiceret. Ibi tandem reducta est concordia, promisitque Rex, quæcunque petebant Legati; quia vero eadem pacta a filio suo confirmari volebat, res in sequentem Dominicam, diem vigesimam secundam Maji, dilata.

Illam igitur die Rex, manibus Sanctæ tangens Evangelia, juravit in hunc modum: *Necem Thomæ Archiepiscopi Cantuariensis nec machinatus sum, nec scivi, nec ut occideretur, ulli mortalium mandavi. Cum autem fœvale nuncium ad aures meas pervenit, pectus hoc majore dolore obrutum est, quam si filium meum amissem. Illud vero excusare non possum, quod ira, quam non tenui, & vehementis indignatio contra Virum Sanctum, nefandæ cædis peragenda occasio fuerit. Itaque pro hac culpa satisfacturus, sine dilatione Hierosolymam ad defendendam rem Christianam ducentos Equites mittam, qui ad annum meis stipendiis militent. Ipse ego Crucem accipiam ad triennium & Hierosolymam profisciscar, nisi Papa in hoc voto mihi dispenset. Consuetudines illicitas, quas in Regnum meum intrevexi, damno, & aboleo, ac prohibeo ne imposterum serventur. Exinde per me cuicumque liceat ad Sacram Sedem appellare,*

lare, nemini propterea succensebo. Præ-Sæcul. XII.
 terea promisit Rex, se Ecclesiæ Can- A. C. 1172.
 tuariensi omnes agros ceteraque Bona, 5. ep. 88.
 uti ea uno anno, antequam ipse Archi-
 episcopo irasci incepisset, possederat,
 esse redditurum, atque etiam omnes
 illos, contra quos defuncti Præsulis causa
 irritatus fuisset, in gratiam recepturum.
 Legati alia etiam pœnitentiæ opera vide-
 licet jejunia & eleemosynas ei secreto
 injunxerunt, quæ nunquam vulgata
 sunt.

Rex omnia demisso animo suscipiens,
 cunctis audientibus dixit: *Domini Le-*
gati! in manu vestra sum; quæcunque
jusseritis, sive Hierosolymam ire, sive
Romam, sive ad S. Jacobum Compostel-
lam, sive aliquid aliud, promte obediam.
 Quæ verba ex circumstantium oculis
 lacrymas expresserunt. Tum Legati Re-
 gem volentem extra Ecclesiæ fores de-
 ducunt, & flectentem genua, nec nu-
 dum autem, nec cæsum, ab omni cen-
 sura absolvunt, sicque in Ecclesiam re-
 ducunt (*). Ne vero, quæ hic acta
 C c c 4 fuis-

(*) Ein merkwürdiges Beyspiel eines Königs,
 welcher anerkannt, daß er dem Kirchenbann unter-
 worfen sey. Ja so alt als die Kirche Christi ist,
 so alt ist auch in derselben das Excommunications-
 Recht. Die Protestanten gestehen solches; und
 gleich-

Saecul. XII. fuissent, Franci ignorarent, statuerunt,
 A.C. 1172. ut Archiepiscopus Turonensis ejusque
 Suffraganei Feria III. post Ascensionem
 Cadomi

gleichwohl ist ihre Lehre in diesem Stücke so verwirret und widersprechend, daß sie auch da verathen, es sey in ihrem sogenannten Kirchenrechte keine Einigkeit zu suchen. Wir wollen den Mosheim in seinem allgemeinen Kirchenrechte der Protestanten hören auf der 395. Seite. Das Recht die Bösen und die Gottlosen von der Gemeinde auszuschliessen, ist ein göttliches Recht, welches von unserm Erlöser selbst herkömmt. Apostel Geschicht. 2. 14. 15. Daß dieses Recht aber kein Zeitrecht, sondern ein ewiges und immerwährendes Recht sey, wird vollkommen dargethan, weil es sich auf die gesunde Vernunft und die Natur gründet. Also redet Mosheim. Nun lasset uns sehen, wie sein Schwieger-Sohn und Herausgeber des Buches Windheim alles zu Boden reisset, was Mosheim aufgebaut. Er setzet unverschämt voraus über das Verfahren der Päbste in der Erklärung auf der 398. Seite. Vor der Reformation brauchten die Päbste das Recht zum Unglück der Welt. Sie suchten dadurch nichts als ihre Gewalt zu erheben. Ein Verbannter mußte zum Creuz kriechen, wenn er sicher leben wollte. Die Könige, und große Herrn verlohren in gemein ihre Kronen, ihre Würde und Ehre. Dieses erfuhr Heinrich der IV. dieses erfuhren viele andere Herrn. Vor der Reformation ward also das Recht des Bannes auf ein göttlich

Cadomi in conspectum Regis Angliæ & Sæcul. XII.
 Legatorum venirent. Henricus Rex A.C. 1172.
 junior in manibus Alberti Cardinalis

Ccc 5 pro-

gottlose Art gebraucht. Antwort: Wenn auch in der Ausübung des Excommunications-Rechts einige Mißbräuche sich eingeschlichen, so müßte doch Windheim, wenn er die Billigkeit liebte, die Päbste nicht als gottlose Leute vorstellen, sondern vielmehr erwehnen, daß sie nach dem Triebe ihres Gewissens gehandelt. Daß viele Lehrer ihre Aufführung mündlich und schriftlich vertheidiget, und daß die christlichen Gemeinden sich freiwillig unterworfen. Ferner saget Windheim auf eben dieser Seite: Unter uns ist das Recht die Sünder auszuschliessen gänzlich erloschen. Und alsdenn erkläret er die Schriftstellen, aus welchen man dieses Recht allezeit in der Kirche erwiesen hat. Auf die Stelle Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus Matth. 18. saget er, auf der 401. Seite: Es ist also gar von keiner öffentlichen Ausschließung aus der Gemeinde, oder dem Banne die Rede; sondern nur von einer Privat-Ausschließung oder Aufkündigung der Brüderschaft von einer einzelnen Person. Also hätte eine Privatperson das Recht von ihrer Gemeinschaft auszuschliessen, und die ganze Gemeinde nicht. Das ist widersinnisch. Zu der Stelle aber: Dabo tibi claves Cælorum &c. und, quæcunque ligaveris super terram ligata erunt & in Cælo. saget er auf der 402. Seite: Kein Mensch hat je gehöret, daß man mit Schlüßeln

Sæcul. XII.
A.C. 1172.

promisit, se ea servaturum, ad quæ servanda se Rex parens obstrinxerat, seque, si parens morte occupatus aut quacunque

Schlüsseln lösen und binden kann. Man kann damit aufschliessen und zuschliessen, aber nicht auflösen und binden. Das saget aber die römische Kirche. O Herr Windheim, wie einfältig, wie dumm, redet er da! Wenn er aber wiederum saget auf der 404. Seite von dieser Stelle: Quæcunque solveris super terram &c. Es wird offenbar hier nur von einem Apostolischen Rechte geredet es muß also in Petro eine Untrüglichkeit im Handeln voraus gesetzt werden unsern Geistlichen mangelt die Gabe der Unfehlbarkeit. Diese Stelle kann also von keinem als von einem Apostolischen Rechte verstanden werden. Unsere Geistlichen sind keine Apostel. Herr Windheim das ist eine Antwort, die er wider das Zeugniß aller Jahrhundert aus seinem eigenen Gehirn und Privat-Geist daher geschmieret. Wir Katholiken aber sehen aus allem diesen, daß die Uneinigheit unter den Protestanten nicht nur in Neben-Dingen, sondern in der Wesenheit selbst herrsche; da Mosheim saget, der Bann sey ein göttliches und ewiges Recht. Windheim aber es wäre nur den Aposteln nicht aber ihren Nachfolgern gegeben worden. Wenn jemand in der Römisch-Katholischen Kirche läugnete daß das Excommunications-Recht den Bischöffen zugehöre, würde er aus der Kirchen-Gemeinde ausgeschlossen werden. Bei den Protestanten lehret jedermann was er will und

cunque alia causa impeditus non posset, Sæcul. XII.
pœnitentiam receptam impleturum esse. A. C. 1172.

§. XL.

Concilium Abrincense.

Mensibus inde quatuor elapsis in eadem civitate Abrincensi Concilium celebratum, cui ambo Reges pater & filius, Rotruvius Archiepiscopus Rotomagensis, omnesque Episcopi & Abbates Normanniæ in Ecclesia S. Andreae interfuerunt, cum ageretur Festum SS. Cosmæ & Damiani anno millesimo centesimo septuagesimo secundo. Rex parens juramentum jam ante editum additis quibusdam clausulis confirmavit; quod ab Alexandro Summo Pontifice, ejusque Successoribus non recederet, quamdiu ipsum ut Regem Catholicum habuerint. Quod in Festo instante Nativitatis Domini ad triennium Crucem acciperet, & sequente æstate iter Hierosolymam aggredere, nisi dispensaret Papa. Sed si in Hispaniam contra Saracenos proficisci cogeretur, expeditio
Hiero-

tom. 10.

Conc.

p. 1457. ex

Rog. Hoved.

und wird gleichwohl in der Kirchengemeinschaft geduldet. Wo ist aber die nothwendige Kirchengenigkeit? daß ihren Lehrern die Unfehlbarkeit mangle, gesehet Windheim ganz deutlich. Wo aber keine Einigkeit, und keine Unfehlbarkeit ist, da kann auch die wahre Kirche Christi nicht seyn.

Sæcul. XII. Hierosolymitana, quamdiu necesse esset,
 A.C. 1172. differretur. Quod interim tantum pec-
 5. ep. 12. cuniæ Templariis daret, quantum ipso-
 rum arbitrio ad alendos unius anni spatio
 ducentos Milites in terra Sancta sufficeret.
 Cum deinde Legati literas suas, omnes
 juramenti editi clausulas continentes,
 Regi obtulissent, Sigillum suum apponi
 iussit.

Altera die Legati in eodem loco cum
 Præsulibus & Clericis Normanniæ reli-
 qua acta Concilii perfecerunt, in quo
 c. 1. 2. duodecim Canones promulgati. Vide-
 licet, Pueri ad regimen Ecclesiarum,
 quibus est animarum cura annexa, mi-
 nime admittantur. Filiis Sacerdotum
 non concedantur Ecclesiæ patrum suo-
 rum. Nemini Ecclesiæ cum onere red-
 dendi census annuos committantur, nec
 6. 7. 4. 5. Vicariis ad annum constitutis. Sed
 Sacerdotes, quibus ad hoc suppetunt fa-
 cultates, alium sub se Presbyterum vi-
 carium alere cogantur. Sacerdotes non
 c. 6. ordinentur sine certo Titulo. De tertia
 saltem parte Decimarum nihil Pres-
 bytero, qui servit Ecclesiæ, auferatur.
 c. 8. 3. Laici partem Oblationum in Ecclesia non
 c. 9. percipiant. Qui decimas hereditario
 jure tenent, his licentia sit, eas Clerico
 idoneo, cui voluerint, concedendi, ea
 conditione, ut postea ad Ecclesiam re-
 vertantur. Clerici Jurisdictionem po-
 c. 12. testatis

testatis Sæcularis non administrant. Qui hoc præsumserint, a Beneficiis Ecclesiasticis arceantur. Vir ad Religionem non transeat, uxore in Sæculo remanente, vel e converso, nisi ambo vacandi operibus carnis tempus excefferint. In Adventu Domini, omnibus qui poterunt, maxime autem Clericis & Nobilibus jejunium & abstinentia carniū indicatur. Circa Decretum autem, quo Presbyteris prohibebatur, ne quidquam exigent de rebus morientium, nec pro Benedictione Sponsarum, pro Baptismo, & pro absolutione excommunicatorum, a quibus quadraginta octo libras petebant, nihil perfectum est, quia Episcopi Normanniæ illud recipere noluerunt. In eodem Concilio Archiepiscopus Turo-nensis querelas contra Archiepiscopum Dolensem recoxit, quem non Archiepiscopum sed Episcopum, sibi subjectum, esse affirmabat. At Clerici Dolenses constanter reclamarunt.

§. XLI.

Thomas Sanctorum Catalogo ad-scribitur.

Inter hæc, Alexandrum Papam miraculorum, quæ ad sepulchrum Thomæ Archiepiscopi edebantur, primum vox populi certiolem fecit, deinde etiam virorum fide dignorum testimonia, ac tandem

Sæcul. XII.
A.C. 1172.

c. 10.

c. 13.

Sæcul. XII.
A.C. 1173.

tandem etiam datæ literæ duorum Legatorum Alberti & Theoduni, qui eo melius tantam rem edoceri potuerant, quo propius locum sepulturæ degebant. His ergo testibus munitus, cum præterea privatim S. Præsulis virtutes sibi cognitæ essent, adhibitis ad consilium Cardinalibus, eum solemnî ritu, in Ecclesia, die cinerum, vigesima prima Februarii, anno millesimo centesimo septuagesimo tertio, præsentem magnam Clericorum Laicorumque frequentiam, Sanctis adscripsit, Martyrum numero inseri iussit, ejusque Festum singulis annis in die obitus vigesima nona Decembris celebrari, quod hodieque in tota Ecclesia Catholica observatur. Id cognoscimus ex duabus Bullis Signii duodecima die Martii datis, quarum altera ad monachos Ecclesiæ Metropolitanæ Cantuariensis, altera ad universum Clerum populumque totius Angliæ dirigitur.

Roger. ann.
p. 522.

Ceterum Divina Vindicta in S. Præsulis percussores, qui omnes quatuor intra annum tertium, nempe millesimum centesimum septuagesimum tertium perierunt, emicuit. Hi peracto facinore, ad aulam redire non ausi, in prædium Hugonis Morevillensis, nefandæ cædis conficii, in ora Angliæ Occidentalis positum, se receperunt, ubi tamdiu commorati sunt, quoad ipsismet horror ille, quo eos

eos omnes Boni in ista regione averfa-
 bantur, intolerabilis accidit. Nemo
 cum ipsis colloqui, nemo familiariter
 cum ipsis cibum capere sustinebat, & ne
 canes quidem, quod de eorum mensa
 supererat, sibi projectum devorasse di-
 cebantur. Tandem quatuor illi Equites,
 conscientiae morsu stimulante Alexan-
 drum Papam adierunt, qui eis in ad-
 missi sceleris poenam peregrinationem
 Hierosolymam injunxit. Alter eorum
 Guilielmus *de Traci* in Italia remansit,
 poenitentiam omisso itinere maritimo
 peracturus. Verum brevi post Cosentiae
 in Calabria horrendo morbo corripitur,
 ita ut putrefacta & consumpta brachio-
 rum pedumque carne nuda ossa intuen-
 tibus paterent. Amaram facti poeniten-
 tiam & dolorem profitebatur, ac novis-
 simum Martyrem devotissime invocabat.
 Quod deinde Episcopus Cosentinus, e-
 jus in ultima lucta Confessarius, aliis re-
 tulit. Ceteri tres Hierosolymam per-
 venerunt, ubi paulo post vita functi, at-
 que ante portam Templi sepulti sunt,
 addito hoc Epitaphio: *Hic jacent mor-
 talium miserrimi, qui beatum Thomam
 Archiepiscopum Cantuariensem Marty-
 rio affecerunt.*

Sæcul. XII.
 A.C. 1173.

*Gest. post
 Martyr. c. 9.*

Sæcul. XII.
A.C. 1173.

§. XLII.

Regnum Hierosolymæ.

G. Tyr. XX. **S**ub idem tempus Templarii facinus Scariis magis quam viris Religiosis dignum ausi sunt. In Phœnicia degebat quidam Princeps Assasinorum, qui affirmans, Doctrinam Mahometis sibi falsam videri, seque Religionem Christianam esse amplexurum, Nuncio ad Amalricum III. Regem Hierosolymæ misso, pacta non nulla secreto obtulit, quorum primum illud erat; si Templarii (nam arces aliquot in Assasinorum confiniis tenebant) duo nummorum aureorum milia, quæ subditi ipsius tributis nomine in annos singulos pendebant, condonarent, eosque deinceps humanius haberent, Baptismum esse recepturos. Amalricus Rex, hac spe lætissimus, Assasinos ab onere dandæ pecuniæ absolvit, animo ex suo ærario Templarios indemnes præstandi, si opus esset. Legatum igitur, satis diu in Regia moratum, dimisit, suorum Prætorianorum aliquo, hospitem ad suos secure deducere jussit. Ecce vero, Tripolim prætergressum, jamque in ditiones Domini sui pedem illaturum, evaginatis gladiis invadunt Templarii, & violata fide publica, spretoque Regis præsidio, jugulant.

l. 31.

f. 32.

Hac

Hac cæde ad Regis aures delata, vehementer excanduit, vocatisque ad consilium Principibus visum, tantam perfidiam impunitam abire non debere, quippe non solum Auctoritatem Regis, sed etiam Christiani nominis honorem, & Ecclesiæ decus periclitari. Quare ex Optimatibus duo ad Templariorum Magistrum, Odonem a S. Amando, mittuntur, qui vindictam securitatis publicæ exposcerent. Porro scelus perpetratum a quodam Fratre Guilielmo *du Mesnil*, unoculo, nequam, temerario, perditissimo homine, Fratribus suis non repugnantibus, dicebatur. Templi Magister respondit; se reo, ad Papam mittendo, interim pœnitentiæ modum dictasse. Ceterum prohibere se, Summi Pontificis nomine, ne ullus mortalium huic viro Religioso manus injicere audeat. Quibus dictis alia, ut superbissimi ingenii erat, adjecit, Regiæ Majestati & sacre Militiæ Magistro indecora. Postea vero, cum Rex Sidonem venisset, Guilielmum Fratrem *du Mesnil* armatorum manu e domo Templariorum abstractum, Tyri conjecit in carcerem. Nihilque propius fuit, quam ut hæ rixæ totum Hierosolymæ Regnum everterent. Tam manifesta Regum illorum imbecillitas, aut tanta Templariorum potentia fuit.

Hist. Eccles. Tom. XVII. D d d Rex

Sæcul. XII.

A.C. 1173.*vit. Salad.
MS.**G. Tyr. c. 33.**Lib. XXI.**c. 1.**c. 2.*

Rex Amalricus se facile peracti par-
ricidii nescium & insontem probavit.
Sed mors præmatura obstitit, ne destina-
ta exequeretur; nam statuerat, rem ad
omnes Principes deferre, quo Templario-
rum & Hospitalariorum temeritas coer-
ceretur. Necdum anni sexaginta ab Insti-
tutione hujus Religionis effluxerant, &
nihilominus degeneres Fratres usque a
deo a primæva morum puritate defecerant,
ut Scriptores tam Christiani quam
Mahometani, licet eorum judicium in
aliis rebus sapissime discrepet, magna
tamen concordia hos viros Religiosos ut
mortalium omnium pessimos exhibeant.
Impune latrocinantes nec Christianis
parcebant nec Infidelibus, quibus nec
verbo nec scripto datam fidem serva-
bant. Rex Amalricus vero cita alvo
laborans occubuit, undecima die Julii
anno millesimo centesimo septuagesimo
tertio, anno regni sui duodecimo, æta-
tis trigesimo octavo, ac corpus defuncti
in Ecclesia S. Sepulchri prope Fratrem
suum conditum est. Parenti successit
filius Balduinus IV. annos tredecim na-
tus, quem in eadem Ecclesia die Domi-
nica decima quinta Julii Amalricus Pa-
triarcha, assistentibus multis Præsulibus,
in Regem unxit. Comes vero Tripoli-
tanus, donec Rex ad maturam imperio
ætate

ætatem perveniret, Reipublicæ habenas tractavit.

Sæcul. XII.

A. C. 1173.

§. XLIII.

Assassini.

Assassini, quorum multoties Scriptores Historiæ meminerunt, Musulmannorum Secta erant, cujus origo ad annum Hegiræ ducentessimum septuagesimum octavum, salutis humanæ octingentesimum nonagesimum primum quærenda est. Illa enim tempestate Pseudo-propheta, Nomine *Carmat*, in Arabia & *Elmac.* regione urbis *Cufa*, extitit, qui jejunans, *p. 174.* manibus suis laborans, & in die quinquagesies orans, multos Sectatores sibi conciliavit. Is suis pollicebatur, effecturum se, ut aliquis *Iman*, seu Pontifex, ex prosapia *Ali* restitueretur. Ad *Sup. lib.* quem ut sanctum devotissime colendum *XXXIX.* auditores excitabat, & ad ulciscendum *p. 32.* ejus sanguinem contra Califas stimulabat. Præcepta difficiliora Mahometanæ Religionis abolevit, facta suis potestate vinum bibendi & cunctis carnibus sine discrimine vescendi. Cui licentiæ cum spes prædæ accessisset, contracto ingenti exercitu *Carmat* Califæ terras fœde depopulatus est. Ex hac vita decedens reliquit duodecim Discipulos præ ceteris spectabiles, honori duodecim *Imanorum*, ex *Ali* genus ducendum,

D d d 2

tium,

Sæcul. XII.

A C. 1173.

Elmac.

p. 194.

Sup. lib.

LV. §. 13.

Id. pag. 286.

tium, sacros, multosque habuit succes-
 fores, quorum celeberrimus fuit *Alu-*
taber. Is enim ille est, ut suo loco me-
 moravi, qui provinciis illis centum mil-
 libus armatorum vastatis, captis pere-
 grinantium catervis, Meccam anno tre-
 centesimo decimo septimo, salutis re-
 paratæ nongentesimo vigesimo nono, in
 suam redegit potestatem, advenas omnes
 in ipso templo jugulavit, lapidem nigri-
 cantem, cultus ipsorum materiam, rap-
 puit, & peregrinandi libertatem annis
 duodecim abstulit. Exinde, cum Car-
 matianorum vires accisæ fuissent, diffi-
 mulata religionis suæ diversitate, cete-
 ris Musulmannis se se adjunxerunt, unde
Batenis, id est, *ignoti* dicti sunt. Hoc
 nomine distincti postea rem suam publi-
 cam in Persia spectabilem reddiderunt
 anno Hegiræ quadringentesimo octoge-
 simo tertio, salutis millesimo nonagesimo.
 Cumque aliquando Soldani *Gelaleddulet*
 Legatus Carmatianorum Principi *Hacen*
 minas ingereret, nisi imperata faceret,
 ille spectante Legato suorum uni præci-
 pit, ut conscensa proxima turri in terram
 se præcipitem daret, & alteri, ut se ipsum
 confoderet, ac utroque promptissime,
 quod jussus erat, exequente, *Hacen* con-
 versus ad hospitem, *nuncia*, inquit, *Do-*
mino tuo, non eadem ipsum & me
æstimatione vires meas metiri, quippe
Septua

septuaginta millia virorum numero, qui pari constantia, ac duo isti, pro fide mihi data, ultima passuri sunt. Sæcul. XII. A. C. 1173.

Itaque *Batenis*, seu *Carmatiani*, ut-
cunque latentes, vitæ Principum insidia-
ti, complures interfecerunt, quin eorum
fævitiâ effugere potuerint. Ex multis
aliis unum exemplum *Hamadeddin Zen-
gui*, Soldani Alepeusis, anno quingente-
simo quadragesimo, seu a partu Virginis
millesimo centesimo quadragesimo quin-
to, ab his proditoribus interempti, suf-
ficiat. Quia vero *Batenis* istis non alia
erant arma, quam pugio in sinu, vulgo
Hassifins appellabantur. Unde nos no-
men *Assasini* derivavimus. Historici
nostri *Assasinorum* Principem, *Senem
Montis*, dixerunt, nomen, quod ipsi in
Arabia tribuebatur, ad literam interpre-
tantes.

§. XLIV.

Benjamini itinera.

Benjamin Judæus in Historia itinerum
suorum, quæ usque ad annum mil-
lesimum centesimum septuagesimum
tertium perducitur, mentionem *Assasi-
norum* facit, quos prope Libanum mon-
tem Sedes habuisse dicit. De his me-
morat, eos sui nominis terrore regiones
omnes implevisse, quod Reges insidiis
captos necarent. Ceterum Judæus iste,

D d d 3 Tu-

Sæcul. XII. Tudelæ in Navarra natus, & deinde Ca-
 A.C. 1173. saraugustæ profectionem exorsus, Cata-

p. 10. 11.

lonia & Occitania peragratis, Massilia
 conscenso navigio in Italiam trajecit. In
 quolibet loco Judæorum numerum, eo-
 rumque Doctores, qui ceteros famæ cla-
 ritate superabant, adnotat. Dicit, Ro-
 mam Imperii Christianorum Caput esse,
 ubi circiter ducenti Judæi degerent, ac
 inter eos in Alexandri Papæ familia va-
 riis officiis Præpositi. Nullum huius
 nationis Romæ spectabiliorem esse, quo-
 dam juvene, nomine *Rabbi Jebiel*, quem
 Pontifex rei suæ domesticæ præfecisset.

p. 24.

Dicit etiam, Papam totius Religionis
 Christianæ Magnum Episcopum habe-
 ri (*). Tum Benjamin, cum Hydrunte
 se iterum mari commisisset, in Græciam

(*) Seht da, das Zeugniß eines Juden wider die Protestanten, welche eine in allen Jahrhunderten, und von allen Völkern bestätigte Wahrheit läugnen. Wenn sie aber zulassen, daß zwar die römischen Bischöffe allzeit als die höchsten Vorsteher in der Kirche Christi angesehen worden, die ganze Kirche könne aber fehlen, und habe in diesem Stücke wirklich gefehlet, so nehmen sie ihre Zuflucht zu einer Antwort, welche den Worten Christi in der heiligen Schrift: *Ille vos docebit omnia.* Joan. 14. widerspricht, und auch seiner Ehre verkleinerlich und sehr nachtheilig ist.

& Constantinopolim delatus est, Ma- Sæcul. XII.
nuele Imperatore regnante. *In ista Ci-* A.C. 1173.

uitate, inquit, est Papa Græcorum, quia p. 28.

Religionem Papæ Romani non tenent (*).
De Ecclesiarum decore & divitiis admi-
rabundus loquitur. Constantinopoli
duo circiter millia Judæorum *Rabbani-*
starum, & quingentos ferme *Caraitas*,
in nulla re cum ceteris communicantes,
invenerat. Caraitæ sunt, qui, verbis
Scripturæ unice inhærentes, traditiones
a Rabbiniis receptas abjiciunt. Subjungit,
Judæos Peræ habitasse.

Benjamin, postea ad Insulas Archi- p. 30.
pelagi devectus, Judæos in Insula Cy-
pro invenit, quos *Rabbaniſtæ* Epicureos,

seu Hæreticos, appellabant. Antiochiam p. 31.

adhuc illa ætate tanquam urbem ma-
gnam, in qua Patriarcha resideret, com-
memorat. In regione Sidoniorum Dru-
sianos deprehendit, nullam profitentes
Religionem, & dari Metempsychosim p. 33.

affirmantes. Cæsareæ & Naplufii, seu
in urbe *Sichem* Cuteanos seu Samarita-
nos habuit, quorum peculiare supersti-
tiones

D d d 4

(*) Nempe Græcorum Patriarcharum am-
bitio saltem perfectam Communionem cum
Romano Pontifice abruperat. Quam rem tanti
momenti Judæus iste æstimat, ut ideo Græcos
aliam quam Romanos Religionem colere af-
firmet.

Sæcul. XII.
A.C. 1173.

p. 41.

tiones refert, quin etiam fabulas attulit. Dicit Hierosolymam tunc fuisse urbem exiguam, sed varietate populorum, videlicet Jacobitarum, Syrorum, Græcorum, Georgianorum, & Francorum, frequentissimam. Judæos non plus ducentos ibi vidit, in extremo urbis angulo collectos, & arte lanas coloribus imbuendi victum sibi comparantes. *Sunt ibi, inquit, hospitia duo, unde singulis diebus quadringenti Equites ad militandum exeunt, præter alios, qui ex Francia, ceterisque Christianorum provinciis, solvendi voti causa veniunt, unoque vel duobus annis Hierosolymam versantur.* Exploratum est, hic a Judæo Equites Templarios & Hospitalarios S. Joannis designari. Ceterum paucos Judæos in tota Terra sancta numeravit, in ista quippe civitate duos, in altera tres conspexit, plerumque artem tingendi profitentes. Haud plures quam quinquaginta Judæos Tiberiade degere affirmat, atque Ideam celeberrimæ Scholæ, quam nobis alii Judæorum Scriptores jactant, destruit.

p. 54.

Relicta Terra sancta Benjamin Damascum venit, quam urbem dicit esse principium Imperii Nuradini Regis Turcarum, ejusque Sedem in urbe *Halep* ponit. Nuradini frater Zineldinus, si Judæo credimus, in urbe *Mosul* rerum potieba-

p. 59.

tiebatur, apud quem Astrologus Judæus Prophetæ officio fungebatur. Inde Benjamin profectus est ad urbem *Aliobar*, quæ olim *Pombedita* dicebatur, clarissimam Judæorum Scholam, annis vero ab hinc centum viginti a Musulmannis devastatam. Diu deinde in descriptione Civitatis Bagdatensis, Califæ Abbassidiadæ Sedis moratur. *Is, inquit, ex Familia Prophetæ Ismaelitarum ortus est, Religionis eorum & Imperii Caput, denique talis, qualis Papa inter Christianos habetur.* Benjamin septem ferme Judæorum millia Bagdati versari asserit, quorum Princeps erat R. Daniel, *qui seriem majorum suorum, inquit, usque ad David Regem deducit, atque totius captivitatis, id est, omnium Judæorum in captivitate degentium, Caput colitur.* Dicit, ipsos Musulmannos Danielem magno honore profecutos fuisse, divitiis abundasse, eumque in omnibus provinciis, Califæ subjectis, late dominatum. Sed fatetur, Danielem tantam Dignitatem a Califa accepisse, quin caro satis coemisse. Unde demonstratur, hunc captivitatis Principem a suprema Regum potestate longissime abfuisse; quod vel sola vox captivitas satis indicat. Præterea Benjamin ultra Bagdatum in quadam regione Septentrionali Judæos *Recabitas* ponit, ab omnium

Sæcul. XII.

A.C. 1173.

p. 62.

Judæi.

p. 70. 71.

p. 74.

p. 82. &c.

D d d 5

mnium

Sæcul. XII.

A.C. 1173.

mnium gentium jugo liberos, sub regimine cujusdam *Rabi Hanan* degentes, tam late imperantis, ut peregrini vix sexdecim dierum itinere ejus ditiones emetiri possent. Antequam vero illuc perveniretur, viginti diebus per eremum migrandum erat. *Hanan* fratrem habebat, nomine Salomon, & ipsum Reipublicæ suæ Dominum. Genus suum a Rege David deducebant, & tercentenis millibus Judæorum imperabant. Benjamin, in aliis quoque locis narrationis suæ, Sedes Judæorum multitudine pæne innumerabilium & nulli extero Principi subjeutorum inveniri, sed in regionibus remotissimis, inaccessis, ne dicam generi humano penitus ignotis, perhibet. Porro & Benjamin & alii Judæi eo consilio ista commenti sunt, ut Prophetarum vaticinia eluderent, ex quibus clarissime eis demonstramus, Messiam venisse, quia nec ipsorum Natio, & speciatim nemo ex prosapia David, in aliqua orbis terrarum parte regnat.

Ceterum Benjaminini iste commentarius multis aliis fabulis & crassis erroribus Geographicis scatet; unde merito cadit in eum suspicio, sæpe ab aliis audita referre, & mendacio affirmare, fuisse a se visa. Ubi Persiam & Arabiam peragravit, in Ægyptum venit, & ibi di-

p. 114.

cit esse Sedem Califæ Sectatoris Ali, sæcul. XII. A.C. 1173.
 quem Califa Bagdatensis tanquam Schismaticum horrebat. De celeberrimis Ægypti Rabbinis nulla ei mentio, nec etiam de Moyse Maimonis filio, tunc in vivis agente. Alexandriae scholam Aristotelis ponit, quasi vero Philosophus ille ibi docuisset, dicitque, mercaturæ studio magnam omnium populorum multitudinem illo pertrahi. Ex Ægypto itinere maritimo Messanam venit, ubi multos Christianos Hierosolymam peregrinantes naves conscendere perhibet. Ex Sicilia reversus in Italiam, inde in Germaniam transit. Notat, quibus in urbibus Synagogas viderit, & Judæos Germanos ab amore literarum, a caritate, qua fratres hospites excipiebant, & a firma spe in Messiam venturum, quem haud procul abesse augurabantur, commendat. Ex Germania Benjamin in Franciam commeavit; de nulla autem alia civitate quidquam refert nisi de Lutetia Parisiorum, quam Urbem magnam Regis Ludovici Sedem appellat. *Ibi, inquit, reperire est sapientiæ Discipulos, quibus pares hodie in toto terrarum orbe non occurrunt. Legi Divinæ diu notæque operam dant, & fratres suos Judæos hospitio peramanter excipiunt.* Atque his totius narrationis filum abrumpit. Tandem, ut Præfationis auctor memorat,

p. 121.

p. 126.

p. 128.

p. 131.

Sæcul. XII. rat, Benjamin in Chronologia Judæorum
 A. C. 1173. anno nongentesimo trigesimo tertio, in
 nostra millesimo centesimo septuagesimo
 tertio, in Castiliam rediit.

Buxtorf.
Bibl. Rabb.
 p. 293.

Judæorum
 Libri.

ibid. p. 395.

Hoc tempore celebres Rabbini exor-
 ti, de quibus non nulla commemorare
 operæ pretium videtur, ut Lectoris judæi
 cium sit, an tuto credere liceat traditio-
 nibus, quas auctores tam recentes affe-
 runt. Si Paraphrasim Chaldaicam, sub
 illud tempus, quo JESUS CHRISTUS salu-
 tem humani generis operatus est, scrip-
 ptam, & *Tbalmud*, exinde post quingen-
 tos circiter annos concinnatum, exci-
 pias, Judæi vix quinque sexve libros ha-
 bent, anno JESU CHRISTI millesimo anti-
 quiores. Ex eo autem tempore litera-
 rum studia apud Judæos, ut Christianos
 vel Musulmanos imitarentur, repeti-
 cœperunt. Hoc sæculo omnes codices,
 quibus hodie eorum Bibliothecæ ornan-
 tur, nati sunt. Inter primos eorum
 Scriptores locum tenet *Rabbi Natban*,
 qui anno millesimo quinquagesimo in-
 claruit, & Romæ anno millesimo cente-
 simo sexto obiit. Is auctor est Libri *A-*
ruc, nempe Dictionarii, in quo voces
 difficiliore in *Tbalmud* occurrentes ex-
 planantur. Huic successit Abraham
Aben Ezra, qui explicandæ Sacræ Scri-
 pturæ secundum sensum litteralem &
 Grammaticalem vacavit, cum antea
 pleri-

plerique in expositionibus Mysticis Ca-
 balæ hærerent. Abraham tamen Tradi-
 tionem adversus *Caraitas*, qui nullam
 nisi solius Scripturæ auctoritatem reci-
 piebant, defendit. Erat natione Hispa-
 nus, & variis deinde susceptis itineribus,
 in Insula Rhodo, anno millesimo cente-
 simo septuagesimo quarto, annos natus
 septuaginta quinque, naturæ debitum
 solvit, vir Astronomiæ quoque & Medi-
 cinæ peritus.

Sub idem tempus in Francia luce
 fruebatur R. Salomon *Jarobi* * natus ^{*forte Raschi.}
 Trevis in Campania, vel ut alii affirmant,
Lunellæ in Occitania inferiore. Is Pa-
 risiis scholæ præfuit, & in totam Bibliam
 ac integrum ferme *Tbalmud* commenta-
 tus est; unde a Judæis ad indicandam
 ejus excellentiam simpliciter Interpres
 appellabatur. Sed Adnotationes ejus
 in Scripturam obscuræ sunt, verba ple-
 rumque vulgaria & hodie ignota. Sa-
 lomon, in Terram sanctam & usque in
 Persiam profectus, cum in Europam re-
 diisset, Treviris anno ætatis suæ septua-
 gesimo quinto, reparatæ salutis millesi-
 mo centesimo octogesimo vita functus
 est. Judæi eum, nomine decurtato, *Ra-
 schi* vocarunt. Ipsiisque ac *Aben Ezra*
 notæ marginem Bibliarum Rabbiorum
 implent.

Verum

Sæcul. XII.

A.C. 1173.

Buxtorf.
præf. in mo-
*re Nevach.**Bibl. Orient.*
*p. 719.**Abulfar.*
*p. 297.**Bibl. Orient.*
p. 538.

Verum *Rambam*, seu R. Moyses, Ma-
monis filio, Rabbinorum nullus illustris
extitit. Natus erat Cordubæ anno Ma-
di secundum Judæos quater millesimo
octingentesimo nonagesimo quinto, Je-
su Christi millesimo centesimo trigesimo
quinto, cujus pater, & majorum ipsius
viri sex, Judicis munere eminuerant.
postquam Libris Judæorum vacasset, tra-
didit se Disciplinæ Averrois, civis Sa-
nam & ipse Cordubæ primo lucem aspe-
xerat, & Philosophi inter Arabes claris-
simi. Averroes in Aristotelem, primum
in linguam Arabicam versum, commen-
tatus est, ejusque explicationibus, la-
tinitate donatis, postea Scholastici nostris
usui sunt. Moyses igitur Averrois Dis-
cipulus adversæ fortunæ, quam ille expe-
tus est, particeps fuit; nam ejus Magis-
ter Principibus Musulmannorum, qui
Almohades dicebantur, & brevi ante Do-
minatam obtinuerant, suspectus esse ma-
ruit. Quin Moyses, ut inimicos elude-
ret, in mente Judæus perseverans, pu-
blice Mahometanam Religionem profes-
sus fuisse fertur. Tandem relicta Hispa-
nia in Ægyptum profectus, cum ad Ju-
daicam superstitionem rediisset, &
quodam oppido *Fustat* prope Cairum
sedem sibi elegisset, sub præsidio præ-
fecti *Fadel*, medicas artes ingenti omnium
applausu exercuit.

Moyses

Moyfes, quia rationem Philosophia Sæcul. XII.
 & disciplinis Mathematicis excoluerat, A.C. 1173.
 brevi inter omnes Judæos, non nisi suæ
 Traditioni, fabulis corruptæ, studentes,
 doctrina eminuit, & gravem methodum
 adhibuit. Ex magno numero librorum,
 quos composuit, duos præ ceteris cele-
 brantur, quorum primus cum Titulo
Jadbazaca totam Doctrinam *Tbalmud*, Bibl. Rabb.
 nempe Jurisprudentiam civilem & Ca- p. 345.
 nonicam Judæorum, pulchro ordine di-
 visam, & in lingua Hebraica terfa clare
 explicatam, complectitur. Alterum O- p. 366.
 pus cum Titulo *More Nevochim* clavis
 est, ad capiendos textus difficiles Scri-
 pturæ, ex distinctione varii sensus, vide-
 licet Literalis, Metaphorici, Anagogici,
 Allegorici contra illos, qui verba S. Scri-
 pturæ imperite accipientes, Deum sibi
 corporeum fingeant, aut in alios erro-
 res labebantur. Hunc Librum a Moyse
 lingua Arabica, nempe ipsius patria,
 scriptum R. Salomon *ben-Tibon* in He-
 braicam transtulit, adhuc vivente & con-
 sentiente Auctore. Judæis vero Fran-
 cis, tum Antiochiæ, Tripoli, aut in aliis
 Orientis civitatibus, tum in Europa ver-
 fantibus, cum ex versione cognitionem
 hujus Libri cepissent, minime probaba-
 tur; impatientissime enim ferebant, Phi-
 losophiam Aristotelis ad explicandam
 Religionem adhiberi. Nemo ex iis ar-
 dentius

Sæcul. XII.

A.C. 1173.

dentius in Moysen inuectus est, quam quidam R. Salomon Montispeffulanus, duoque ex ejus Discipulis, contendentes, flammis tradendum esse hunc librum. Cumque alii doctissimi Judæi, imprimis Narbonenses, librum defenderent, exortum est quoddam belli civilis genus inter Synagogas, se se mutuo excommunicantes; ac per annos quadraginta schisma tenuit. Nihilominus Moyses, Maimonis filii, existimatio æmulorum invidiam superavit, ac Judæi affirmare non verentur, ipsum esse virorum omnium maximum, qui post Moysen Legislatorem solis lucem aspexerunt. Moyses anno millesimo ducentesimo primo septuagenarius viam universæ carnis ingressus est. Præcipuus ejus defensor extitit R. David Kimbi, inter Grammaticos Judæos celeberrimus, hi enim artem istam, ab Arabibus acceptam, annis demum abhinc centum quinquaginta colere cœperant. R. David, natione Hispanus Grammaticam suam, in eorum lingua, *Micol* dictam, circa annum salutis millesimum ducentessimum scripsit. Hæc de Sæculi duodecimi Rabbini, quorum nomina in scholis Christianorum præ ceteris nota sunt, dicenda mihi videbantur.

v. Morin. II.

Exercit.

Bibl. 14. c. I.

Simon. Crit.

v. test. I.

c. 30. 31.

§. XLV.

Sæcul. XII.

A.C. 1173.

Richardus Archiepiscopus Cantuariensis eligitur.

In Anglia Sedes Cantuariensis huc usque vacabat, quamvis Odo, Capituli Prior, anno superiore nihil intentatum reliquisset, quo licentiam Archiepiscopum Canonice eligendi impetraret. Rex enim pertimescebat, ne Thomæ successorem, virum constantem & virtutis ejus imitorem sufficerent, cupiebatque efficere, ut Episcopus Bajocensis eligeretur, vir simplicis ingenii, qui a sua sententia facile dimoveri posset. Tandem cum Londini conventus Episcoporum Angliæ, mense Febuario, anno millesimo centesimo septuagesimo tertio, ageretur, cui Odo Prior & aliquot Monachi intererant, solemniter Rogerium Abbatem Beccensem elegerunt. Conenserunt Episcopi, nec Rex adversabatur, sed Abbas Rogerius, Legatis licet & Rege vehementer urgentibus, nunquam eo adduci potuit, ut hanc Dignitatem reciperet, ac ab eo onere *Alvei* ad S. Barbaram die Jovis, quinta Aprilis liberatus est. Sub finem ejusdem mensis Episcopi Clericique Angliæ Londinum convocantur, ad eligendos Episcopos, quandoquidem Ecclesiæ septem va-

*Gervas.
Chron. an.
1172.*

Hist. Eccles. Tom. XVII. E e e ca-

Sæcul. XII. cabant. Electi sunt igitur Episcopi sex,
 A.C. 1173. ad Regis & Præcerum arbitrium, vide-
 licet Richardus, Archidiaconus Picta-
 v. Gauduin. viensis, in Episcopum Wintoniensem,
 Geofridus *Ridel*, Archidiaconus Cantua-
 riensis, in Episcopum Elisensem, *Foliot*,
 Archidiaconus Oxoniensis, in Episco-
 pum Herfordiensem, Renaldus, Archi-
 diaconus Saresberiensis, Joscelini ejus-
 dem Ecclesiæ Episcopi filius, in Episco-
 pum Bathoniensem, Geofridus Regis fi-
 lius ex concubina natus, in Episcopum
 Lincolnensem, qui annos septem redi-
 tibus hujus Ecclesiæ, cujus Archidiaconus
 erat, potitus est, nunquam Episco-
 pus ordinatus. Ecclesiæ Cicestriensis
 Joannem *de Grenford*, ejusdem Ecclesiæ
 Decanum, suffecerunt.

Omnibus peractis de Archiepiscopo
 Cantuariensi eligendo quæstio mota.
 Odo Prior petiit, ut aliquis ex Ecclesiæ
 Cantuariensis gremio ad istud Dignita-
 tis Ecclesiasticæ fastigium eveheretur;
 & postquam diu deliberatum, Regem,
 qui tunc in Normannia versabatur, con-
 sulere statuerunt. Tum in alio Conci-
 lio Londinensi Westmonasterii celebra-
 to Richardus Dubrisiensis Prior Canonice
 electus est. Is in Normannia natus,
 artibus liberalibus institutus, ac in Mo-
 nasterium Ecclesiæ Cantuariensis rece-
 ptus, Capellani officio, sicut Sanctus Tho-
 mas

mas, postea Archiepiscopus, sub Theobaldo Præsule functus est. Cumque morum suavitate omnis conditionis homines sibi devinciret, ad Prioratum S. Martini, Ecclesiæ Cantuariensi subditum, in civitate Dubrisiensi, promotus est. Archiepiscopus electus est in Dominica Octavæ Pentecostes, die tertia Junii, atque Sabbato sequente solemniter pompa Cantuariæ receptus. Jamque ad eum postera luce consecrandum omnia parabantur, cum affertur Epistola Regis juvenis, ad Capitulum Cantuariense directâ, in qua dicebat: *Ad me delatum est, velle patrem meum in vestra ceterisque Provinciæ vestræ Ecclesiis viros minime idoneos ad Episcopatum evehere. Quia vero sine meo consensu, postquam in Regem unctus sum, Episcopi eligi non debent, appellavi ad S. Sedem, ac appellationem meam Cardinalibus Legatis Alberto & Theodiuino indicavi, qui, cum sint viri prudentes, acquieverunt. Præterea appellationem interjectam Episcopis Londinensi, Exoniensi & Vigornienti significavi, idemque vobis significo. Ita Ordinatio Richardi dilata est, qui Legatos ad Papam misit, & paulo post ipse ad eum iter suscepit.*

Sæcul. XII.
A.C. 1173.

Gervas. Act.
pontif.

p. 1613.

Monast. Ing.
to. 2. init.

Sæcul. XII.
A C. 1173.

§. XLVI.

Bellum civile in Anglia.

Gervas.
ibid.

ep. Petr.
Bles. ep. 136.

Quippe ante bimestre in Quadragesima Rex juvenis Henricus III. favente Rege Franciæ, duobus fratribus Richardo & Geofrido in consiliorum societatem adscitis, in Regem patrem defectionem moverat. Regina quoque Alienora eorum mater, Guilielmus Rex Scotiæ, Philippus Comes Flandriæ, ejusque Frater Matthæus Comes Bononiæ, & Theobaldus Comes Campaniæ, Henrici juvenis partibus accesserant. Bellum hoc civile filiorum contra parentem pœnam esse a Deo, S. Thomæ Cantuariensis eadem ulciscente, immissam crediderunt, ne ante autumnum anni sequentis concordia revocari potuit. Henricus vero secundus, a filiis suis laceffitus, ad Alexandrum Papam dedit Epistolam, in qua dicit: *Supplex genibus tuis accido, consilium petens. Regnum Angliæ sub tua jurisdictione existit, & quoad Jus Feudale tibi soli subjicior. Intelligat nunc Anglia, quid Summus Pontifex possit, & quia armis ferroque non utitur, patrimonium S. Petri gladio spirituali defendat.* Talia loquentem Petrus Blesensis inducit hunc Principem, cujus jussu & nomine Epistolam scripsit.

§. XLVII.

§. XLVII.

Sæcul. XII.
A. C. 1174.*S. Bernardus Sanctorum numero ad-
scribitur.*

Plus quam decem anni effluxerant, ex quo Fideles instabant, ut S. Bernardus in Sanctorum Catalogum referretur, cujus sanctitas tot virtutibus & miraculis eluxerat. Alexandrum III. Parisiis anno millesimo centesimo sexagesimo tertio commorantem, multi viri non temendæ auctoritatis rogarunt, ut istud negotium in Concilio, quod Turone celebraturus erat, perficeret; id ipsum cupiebat Papa, sed cum deinde plurimi petiissent, ut similem gratiam aliis provinciis concederet, eique non videretur, omnium voluntati obsequendum, ut invidiæ materiam tolleret, S. Bernardum Albo Sanctorum adscribere in aliud tempus distulit. Tandem interjectis decem annis, Monachis Clarævallis, & compluribus aliis primi ordinis viris rem istam urgentibus, Papa, id etiam suadentibus Cardinalibus, Bernardum Abbatem solemniter Sanctum pronuntiavit, ejusque Festum in die obitus publice celebrari jussit. Hæc cognoscimus ex quatuor Bullis Anagninæ decima octava Januarii anno millesimo centesimo septuagesimo quarto datis,

E e e 3 quarum

To. 2. ap.

S. Bern.

p. 1341.

to. 10. Cons.

p. 1376.

Sæcul. XII.
A.C. 1174.

quarum prima ad omnes Episcopos, Ab-
bates, ceterosque Franciæ Prælatos, se-
cunda ad Regem Ludovicum, quem Pa-
pa hortatur, ut monasterii Claravallen-
sis, ubi Sancti Bernardi corpus quiesce-
bat, tutelam suscipiat, tertia ad omnes
Abbates Ordinis Cisterciensis, & quarta
ad Abbatem Claravallensem ejusque
Congregationem dirigitur. Ita S. Ber-
nardus post annos mortis suæ viginti &
menses quinque Sanctorum numero as-
sertus est.

§. XLVIII.

*S. Petri Tarentasiensis supremum
tempus.*

Subidem tempus Alexander Papa S. Pe-
trum Archiepiscopum Tarentasien-
sem in Franciam misit, ut Reges Fran-
ciæ & Angliæ reconciliare conaretur, ex
quorum discordia tot hominum cædes,
provinciarum pernicies, & Ecclesiarum
ruina proficiscebantur. Hæc vero Sum-
mi Pontificis mandata reddita sunt S. Pe-
tro deliberanti, an non equi, quos pau-
cos habebat, venundandi essent, quo
pauperum inopiam sublevaret; cumque
hac de re Henricum, tunc Abbatem de
Hautecombe, deinde ad Claramvallem
translatum, & tandem Cardinalem Epi-
scopum Albanensem, consulisset, is Ar-
chiepi-

chiepiscopum monuerat, ipsum forte pe- Sæcul. XII.
 dibus iter facientem posse provinciam A.C. 1174.
 suam lustrare, sed si in regiones remotio-
 res excurrendum esset, quod certe futu-
 rum, sine equis labori non suffecturum.
 Dum pie consultant, adest cursor a Papa
 missus cum mandatis; Petrus quam ce-
 lerrime posset in Franciam proficiscere-
 tur. Ergo Præsul, accepto socio Abbate
 Cisterciensi, viæ se commisit, in quo iti-
 nere complura miracula edidit.

S. Petrus Ludovicum Regem habuit
 Calvimonti in Vexino, cum Henrico Re-
 ge juvene, genero suo, qui venienti
 S. Præsuli obviam procedens, ubi eum
 conspexit, ex equo desiliit, pedesque e-
 jus amplexus, repugnanti deinde Hume-
 rale detraxit, cujus particulas jam prius
 alii resecurant. Monachis vero Ar-
 chiepiscopi sociis Regem juvenem inter-
 rogantibus, in quem usum vetustum cen-
 tonem in thesauro suo vellet reponere,
 respondit: *Alia vobis esset sententia, si
 sciretis, quot agroti attactu cinguli e-
 jus, quod aliquot abhinc annis dono ac-
 ceperam, sanitati fuerint restituti.* S. Præ-
 sul, ex quo advenisset, non nullis patra-
 tis miraculis omnium admirationem rap-
 puit, ac præter alia puero duodenni, &
 ab annis septem cæco, duobus Regibus
 & Comite Flandriæ præsentibus, lumen
 reddidit in hunc modum: puero, quem

Sæcul. XII.

A.C. 1174.

cum matre sua Regum Pratoriani repellabant, accedere jusso, ejusdem manui denarium inseruit, mox digitis suis propria saliva madefactis, infantem signo Crucis in oculis & in capite munivit, breviterque oravit. Spectantibus vero Regibus aliisque & invicem quærentibus, an serio hæc ageret, aperiuntur pueri oculi, denarium & circumstantes aspiciunt, dicens: *Mater video jam, video omnia.* Illa ad Archiepiscopum tanquam ad aram refugii conversa, & in genua provoluta, extensis manibus levatisque in cœlum oculis ardentissime oravit. Rex Franciæ, miraculi adjunctis ad examen revocatis & cognita veritate, ante puerum genuflectit, Divinam in eo adorans omnipotentiam, tum oculos ejus caputque osculatus eleemosynam offert.

In die cinerum, hoc anno millesimo centesimo septuagesimo quarto in sextam Februarii incidente, ambo Reges ad Monasterium *de Mortemer* Ordinis Cisterciensis, in Silva Lugdunensi in Normannia positum, se contulerunt. S. Præsul, Sacris operatus, ambos Reges cinere asperxit, iterumque Equitem, qui pridem accepto vulnere oculorum alterum amiserat, sanavit, & pluribus aliis prodigiis, ejus orationem sequentibus, Giffortii in Abbatia *Pere & Hautebruyere* Sanctitatis opinionem auxit. At nullus
alius

alius itineris hujus fructus obvenit, nam Sæcul. XII. A. C. 1174.
 negotium pacis, cujus amore a Pontifice missus fuerat, infectum reliquit. In
 reditu S. Petrus morbo tentatus, ac in
 Monasterio Bellavallensi Diocesi Vesun-
 tinenſis ſubſiſtere compulſus eſt, ibique
 in Feſto Exaltationis S. Crucis, decima
 quarta Septembris, eodem anno mil-
 leſimo centeſimo ſeptuageſimo quarto,
 ad Cœleſtia abiit, cui die poſt obitum
 tertia Eberhardus Archiepiſcopus Ve-
 ſuntinenſis, pluribus Abbatibus aſſiſtenti-
 bus, juſta peregit. S. Petrus ad annum
 ætatis ſuæ ſeptuageſimum tertium per-
 venerat, & Eccleſiæ Tarentaſienſi annos
 triginta tres præfuerat. Eccleſia ejus
 memoriam octava Maji colit.

*vid. Pag.
ann. 1174.*

*n. 12.
Sup. Lib.
LXVIII.
§. 73.*

§. XLIX.

Richardus Cantuarienſis ordinatur.

Inter hæc Richardus, electus Archi-
 episcopus Cantuarienſis, & Renaldus,
 electus Episcopus Bathoniensis, Romam
 pervenerant, petentes, ut ipſorum cetero-
 rumque Episcoporum in Anglia electio
 confirmaretur. His quidem obſtebant
 potentiſſimi Adverſarii, videlicet Le-
 gati Regis Franciæ, & Regis junioris
 Angliæ, duce quodam Bertario, Au-
 relianenſi Doctore. Papa vero vehe-
 menter querebatur, quod ceteri Epi-
 ſcopi electi, inprimis Geofridus *Ridel*
 E e e 5 Epi-

*Roger. Ho-
ved. p. 538.
Gervas.
an. 1174.*

Sæcul. XII. Episcopus Elisiensis, non adveniens;
A.C. 1174. sed tandem, postquam multa hinc &
 inde fuissent objecta, Electionem Ri-
 chardi Archiepiscopi in Dominica *Quasi-*
modo, ultima die Martii, anno millesimo
 centesimo septuagesimo quarto, ratam
 habuit, & ipsum Dominica sequente
 ordinavit. Alia die eidem Pallium con-
 tulit, ac paulopost Primatum & Legati
 Apostolici in Anglia auctoritatem, qua
 in Regem patrem rebelles adhibitis cen-
 suris Ecclesiasticis coerceret.

§. L.

Regis Angliæ Pœnitentia.

*Cervas. &
 Roger.*

At belli necdum erat finis, quod Scoti
 & Cambri, ferocissimi populi, &
 veteres Anglorum hostes inaudita sa-
 vitia gerebant. Quippe Sacerdotes ad
 aram Sacris operantes trucidabant, &
 dissecto prægnantium feminarum utero
 infantes mucronibus fixos in lucem pro-
 trahebant. Rex parens, a suis propo-
 modum omnibus proditus (nam exteri
 in corporis custodiam successerant, quos
 pingui stipendio sibi conciliabat) pre-
 mentibus undique angustiis, cum vir
 spes superesset, provincias in continentem
 servari posse, saltem Angliam sibi asserere
 statuit, quo mense Julio ineunte navi-
 gavit. In Angliam autem appulsus nihil
 antiquius habuit, quam Cantuariam ire
 veniam

Gest. post.

veniam a Sancto Martyre rogaturus. Sæcul. XII.
A.C. 1174.
 Quare die Veneris, duodecima ejusdem
 mensis, ex Ecclesia S. Dunstani, satis
 longe extra urbem posita, procedens,
 vili tunica lanea ad carnem tectus, nudis
 per lutum platearum pedibus, usque
 ad sepulchrum Sancti pervenit, ibique
 prostratus ab omnibus Episcopis, Abbati-
 bus, illiusque Congregationis Monachis,
 singillatim accedentibus, virgis percuti
 sustinuit. Ita jacens in nudo pavimento
 totam diem noctemque sequentem orans
 & nihil cibi capiens perseveravit. Ma-
 tutinis decantatis, cuncta Altaria Ec-
 clesie superioris ac Reliquias Sanctorum
 ibi quiescentes veneratus, ad tumulum
 S. Thomæ in cella inferiore rediit. Sab-
 bato, cum illucesceret, petiit in hono-
 rem ejusdem S. Thomæ Missam celebrari,
 cui interfuit. Tum magno solatio &
 lætitia refectus Cantuaria excessit, ac
 die Dominica Londinum intravit.

Eadem die, decima tertia Julii, dum
 Rex Angliæ Sacro intendit, Rex Scotiæ
 in Comitatu Eboracensi ab Anglorum
 agmine captus est, & Rex juvenis cum
 Comite Flandriæ in Angliam transfreta-
 turus, cum comperisset, patrem suum
 in illo regno versari, remansit in Nor-
 mannia, ac civitatem Rotomagensem,
 Rege Franciæ operam jungente, ad de-
 ditionem compellere omnibus viribus
 conatus

Sæcul. XII.

A.C. 1174.

conatus est. Itaque vix tribus septimanis elapsis, ex quo Rex ad Sepulchrum S. Thomæ peregrinatus fuerat, bello in Anglia sopito, in Normanniam circa Festum S. Laurentii reuectus est, auxilia urbi Rotomagensi laturus. Ceterum Deum & S. Thomam laudans, Regem Scotiae tresque alios Comites captivos, more triumphantium, ducebat.

*Petr. Bles.**ep. 69.**Id. ep. 47.*

In Normannia Richardus Archiepiscopus Cantuariensis, nuper ordinatus, Roma redux, Regem prope Cadomum e navi descendentem excepit, atque ipsa die cum ipso prandere iussus est. Ceterum Archiepiscopus, Cadomi commorans, Sacrae Sedis auctoritate omnes Regis inimicos, ne quidem Rege ipsius filio, quem prius ruituri fulminis admonuerat, excepto, excommunicavit. Inde Archiepiscopus in Angliam deuectus Sabbato die quinta Octobris Cantuariam peruenit, ubi die sequente quatuor Episcopos, Wintoniensem, Elisiensem, Herefordiensem, & Cicestriensem consecrauit. Satis ei fuit recipere iuramentum Renaldi Episcopi Bathoniensis, qui in reditu ex Italia ad S. Joannem in Valle Mauriensi ordinatus fuerat. Rex vero Angliæ Rotomagum ab obsidione liberavit, & in Colloquio die post Festum S. Michaelis, ultima Septembris habito, rebel-

rebelles filios in gratiam recepit. Ita Sæcul. XII.
 pax in omnes ejus Ditiones rediit. A.C. 1174.

§. LI.

*Albertus Archiepiscopus Salisburgensis
 depositus.*

In Germania Fridericus Imperator Ratisbonæ vigesima sexta Maji comitia celebravit, quibus augustiora unquam in Bavaria acta fuisse nemo meminerat. In iis tandem Imperator de Ecclesia Salisburgensi decernere statuerat, cujus Archiepiscopus Albertus Alexandro Papæ addictus, ideoque Friderico invisus, cum ante biennium in conventu Salisburgi convocato, ejus conspectum frustra subiisset, Ratisbonam quoque cum Henrico Austriæ Duce, Propinquo suo, venit. Huic Præsuli, Ladislao Rege Bohemiæ, parente suo, anno superiore millesimo centesimo septuagesimo tertio, vita functo, fixa sedes nullibi erat, nam Bohemiam Imperator occupaverat. Ceterum non nulli Præsules Bavariæ a suo Metropolita defecerant, Nunciisque cum querelis clam ad Papam missis, eum deponi poposcerant. Sed Papa a plerisque ejusdem provinciæ Præsulibus certiora edoctus, Archiepiscopum Albertum tuebatur.

In Conventu Ratisbonensi nullum ferociorem adversarium Albertus sensit, quam

*Chron. Reichersp.
 an. 1172.
 1174.*

Sæcul. XII.

A. C. 1174.

quam Richerium Episcopum Brixinensem, qui absque ejus consensu electus, etiam in eodem Conventu ab Episcopo Gurcensi, Alberto invito, consecratus est; nam altera die omnes Præsules præsentis permovit, ut Imperatoris voluntati velificarentur, & eum deponerent; cunctique Principes Sæculares, Duce Austriæ excepto, consenserunt. Nec mora, in Sedem Salisburgensem sufficitur Henricus Bertolsgadensis, Solio imponitur, Investituram Imperator confert, Principes Feuda hujus Ecclesie tenentes, quorum primi Duces Bavarie & Saxonie fuerunt, Homagium Archiepiscopo præstant. Fuere tamen aliquot Præsules & Clerici, licet pauci, qui actorum participes esse noluerunt, quod contra Canones peccaret electio. Ceterum ajebant, si Sedes Salisburgensis vacasset, Henricum Bertolsgadensem non modo Archiepiscopali Sacerdotio dignum, sed etiam sibi pergratum futurum. Is singularem pietatem profitebatur, Vir prudens & eloquens, a puero sub Disciplina Ecclesiastica educatus, quem denique tam Laici quam Ecclesiastici magni faciebant.

Albertus Archiepiscopus ab æmulis oppressus querelas ad Alexandrum Papam detulit, Erchampoldo, Capellano suo, Canonico Reicherspergensis, Romanam

mam misso, qui jam ante in eadem causa Sæcul. XII.
 bis iter ad Sedem Apostolicam susceperat. A.C. 1174.
 Is tres Papæ epistolas retulit, Anagninæ
 octava Septembris datas, quarum prima
 ad Albertum Archiepiscopum, secunda
 ad Conradum Archiepiscopum Mogun-
 tinum, suum in Germania Legatum, &
 tertia ad Præpositum & Capitulum Salis-
 burgense directa. In his epistolis Papa
 Depositionem Alberti, tanquam contra
 Jura Divina humanaque, ac summa Sacræ
 Sedis injuria peractam, nullam declarat.
 Legato suo præcipit: Episcopis Gurcensi,
 Brixinensi & Henrico Præposito diem
 præscriberet, intra quem intrusus iste
 ad Ecclesiam suam redire, & Archi-
 episcopo suo obedire compelleretur.
 Capitulum quoque Salisburgense sine
 mora legitimo suo Archiepiscopo Alberto
 obsequi jubet. Illud autem memorabile,
 quod Episcopi Gurcensis & Brixinensis
 dicerent, se Henricum Præpositum salva
 obedientia Alexandro Papæ debita ele-
 gisse, quod Papa in his literis refert.
 At Pontificis conatus in cassum cecide-
 runt, adversante Imperatore, sub cujus
 præsidio Henricus annos quatuor Sedem
 Salisburgensem tenuit.

§. LII.

Lambertus Balbus Leodii.

Rudolphus Episcopus Leodiensis, Ale-
 xandri *Ægyd. c. 52.*
M. Chr.
Belg. p. 193.

Sæcul. XII.

A.C. 1174.

xandri Successor, avaritiæ vitio usque ad
 eo fordescebat, ut in foro publico Præben-
 das plus pecuniæ offerenti venumdaret.
 Quidam S. Presbyter nomine Lambertus,
 cognomento Balbus, quia lingua im-
 peditus erat, scandali enormitatem non
 ferens, adversus simoniam corruptos-
 que Clericorum mores declamare cœpit.
 Literis licet leviter tinctus magno zelo
 fervebat; unde tota civitas ejus præ-
 dicatione commota; turmatim populus
 confluebat, & multi peccatores con-
 versi. Indignabantur vero Clericorum
 præcipui, cumque, quid agendum, de-
 liberassent, Episcopum adeunt, qui missis
 ministris Presbyterum comprehendi ju-
 bet. Dum per Ecclesiam Dominæ Nostræ
 deducitur, quidam Presbyteri aliique
 Clerici captivum pugionibus pungebant,
 & unguibus cutem lacerabant; at ille
 conversis ad Altare oculis & ducto altis-
 sime suspirio, *heu, tempus imminet, in-*
quit, quo porci in loco, in quo nunc stas,
terram fodient. Vera dixisse Lamber-
 tum eventus postea docuit. Itaque iussu
 Episcopi in Arce Rivoniacensi includitur,
 ubi Acta Apostolorum ex Latino in Franci-
 cum transtulit. Inde cum Episcopus,
 Clericorum consilium secutus, Romam
 misit, ut ibi poenam daret temeritatis,
 qua non vocatus prædicare ausus fuisset.
 Verum Alexander Papa, haud ignarus,
 optima

273. 500-
 491. 3. 205 libraz

optimæ fidei virum esse, quem aliorum ^{Sæcul. XII.}
 invidia persequeretur, Lambertum data ^{A. C. 1175.}
 prædicandi licentia domum remisit. Is
 etiam matronas puellasque collegerat,
 permoveratque ad continentiam ser-
 vandam. Hæ ab Auctoris nomine * * le Begue.
Beguina appellatæ; atque istud Institutum
 in hanc usque diem in Belgio ætatem
 tulit, ubi præclaro Fidelium exemplo,
 visuntur congregationes feminarum,
 quæ, nullo edito voto perpetuo, vitæ
 rationem communem, orationi & la-
 bori vacantes, tenent. Lambertus Bal-
 bus Leodii anno millesimo centesimo
 septuagesimo septimo animam Creatori
 suo reddidit, ac in Ecclesia S. Christo-
 phori, quam ædificaverat, tumulo il-
 latus est.

§. LIII.

Concilium Londinense.

Pace in Angliam reducta, ambo Reges ^{Gervas.}
 pater & filius simul eo revecti sunt, ^{p. 1429.}
 mense Majo, anno millesimo centesimo ^{to. 10. Conc.}
 septuagesimo quinto, cum Richardus ^{p. 1461.}
 Archiepiscopus Cantuariensis Concilium ^{Rog. p. 542.}
 celebraturus esset, quod etiam in Do-
 minica ante Ascensionem Domini, die
 decima nona Maji, in Ecclesia S. Petri
 Westmonasterii inchoavit, omnibus
 Episcopis Cantuariensis provinciæ Suf-
 fraganeis præsentibus, exceptis Vigor-
^{Hist. Eccles. Tom. XVII.} Fff nienfi,

Sæcul. XII.
A C. 1175.

nienti, qui morbo detinebatur, & Norwicensi, quem mors abstulerat. Præerat vero Richardus, ut Archiepiscopus, Primas & Sacræ Sedis Legatus. Ad ejus dextram sedebat Episcopus Londinensis, ut Ecclesiæ Cantuariensis Decanus, ad lævam Episcopus Wintoniensis, ut ejusdem Ecclesiæ Cantor. Tum ceteri Episcopi & Abbates secundum Ordinationis suæ tempus in subselliis acquiescebant. Postquam Archiepiscopus, ea qua pollebat facundia, perorasset, Canones, Regis Optimatumque consensu conditos, recitari jussit, numero novemdecim, ac plerosque ex antiquis Conciliis expromptos. In quibus sequentia notatu digna mihi visa sunt.

6. 3. His, qui in Sacris Ordinibus constituti sunt, judicium sanguinis agitare non liceat. Nempe ubi rei membris truncabantur, quæ pœna illa ætate erat frequentissima. Nullus Presbyter Officium Vicecomitis aut Pratoris Sæcularis obbeat. Nempe Laicorum ignorantia prohibebat, ne iis semper Judicis auctoritate committeretur. Judicia sanguinis contra sæculares non exercentur in Ecclesia & Cœmeterio, quia reis ibi constituta est tutela refugii. Monachi aut Clerici non negotientur. Monachi præfecturam & ratiocinia prædiorum sæcularium

cularium in se non suscipiant, & Laici ^{Sæcul. XII.}
Beneficia Ecclesiastica non administrent. A.C. 1175.

Si Clerici litigaverint, victus ad ex-
pensas condemnetur. Præfationibus in
Missa institutis non addantur aliæ, sed
illæ decem pro more recepto serventur.

c. 14.

Sunt autem eædem, quas hodieque re-
citamus. Nemo quasi pro complemento
Communions intinctam Eucharistiam
Fidelibus porrigat. Ergo jam tunc pleri-
que sub sola panis specie communica-
bant. Hostia non consecratur nisi in
calice aureo vel argenteo, non autem in
stanneo. Matrimonia clandestina non
fiant. Qui pueris desponsant puellas
in cunabulis, nihil agunt, nisi postquam
uterque puerorum ad ætatem a Legibus
& constitutionibus Canonicis præscrip-
tam pervenerit, consentiat. Nempe
Reges sæpe filiorum filiarumque suarum
in cunis jacentium conjugia decerne-
bant.

c. 16.

c. 17.

c. 18. 19.

In hoc Concilio Clerici Rogerii Archi-
episcopi Eboracensis Archiepiscopum
Cantuariensem ad Romanum Pontificem
appellarunt de jure duplici, quod Ebo-
racensis sibi competere contendebat;
nempe, Crucem sibi procedenti præ-
ferri debere, etiam in Diocesi Cantua-
riensi, secundo, Episcopos quatuor Lin-
colniensem, Cestrensem, Vigorniensem

Fff 2

&

Artum, innumeris fabulis repletam, Sæcul. XII.
 scripsit, & Prophetias Merlini vertit. A.C. 1175.

§. LIV.

Exemptio Monachorum.

Cum Monachi Malmesburienses Abbatem elegissent, Episcopus Saresberienſis Diœceſanus, nomine Summi Pontificis, vetuit, ne a quoquam alio Episcopo extra Diœceſim Benedictionem Abbatialem accipere præſumeret. Nihilominus Abbas, clam in regionem Walenſium profectus, ab Episcopo Landavano benedictus est. Quare, Episcopo Saresberienſi querelam ad Richardum Archiepiſcopum Cantuarienſem deferente, is Episcopum Landavanum & Abbatem ab Officio Sacerdotali ſuſpēdit, donec facti ſui rationem reddidiſſent. Poſtquam igitur Partes litigantes ad Judicium ſe contuliſſent, & producta fuiſſent privilegia, Archiepiſcopus nihil invenit, quod Abbatem a Jurisdictione Episcopi Saresberienſis eximeret, niſi aliquam exemptionis Bullam, falſitatis ſuſpectam, quod & Sigillum & Stilus a communi aliarum literarum forma abhorrerent. Auditis teſtibus & privilegiis inſpectis, Archiepiſcopus Partes ad transactionem & concordiam hortabatur, nec difficilem ſe præbebat Episcopus; ſed Abbas pacem repulit ac Archiepiſcopi

Sæcul. XII.
A.C. 1175

sententiæ se submittere detrectavit, dicens se non alterius quam solius Pape judicio stare debere, atque discedens & indignans adjecit; Abbates vecordes esse homines ac miserabiles, quibus animus deficeret, quo Episcoporum potestatem abolerent, cum, dato unius nummi aurei censu, Romæ plenam libertatem impetrare possent.

Petr. Bles.
ep. 68.

Inde arrepta occasione Richardus Archiepiscopus data ad Alexandrum Papam epistola, nomine omnium Episcoporum de Exemptionibus conquestus est, in hunc modum: *Hoc malum, inquit, latissime grassatur. Abbates Primatibus & Episcopis rebelles insultant. Nemini imperium pati possunt, qui depravatos eorum mores castiget. Quidquid cupiunt, licere sibi volunt. Inde est, quod plurimorum monasteriorum bona diripiuntur. Abbates lautissime epulantur, quiete vivunt. Monachi, quasi Capite destituti, otiantur, & confabulantur; si enim disputationum tumultum audires, Sancte Pater, profecto te nequaquam in virorum religiosorum claustrum sed ad forum publicum delatum fuisse existimares. Nisi promptum remedium huic pesti opponas, timendum, ne etiam Episcopi Archiepiscopis, Decani & Archidiaconi suis Praesulibus obedire recusent, sicque Ecclesiastica Hierarchia in totum destruat. Quil enim*

enim aliud agis, obsecro, cum Abbates ^{Sæcul. XII.}
 a potestate Episcoporum eximis, quam ^{A.C. 1175.}
 quod seditiosis vexillum præferas, &
 filiorum manibus gladios, quos in patres
 suos stringant, inseras? An Papæ salva
 Justitia cuiquam gratiam concedere pos-
 sint, qua Episcopi jus lædunt, & quod
 suum est, adimunt? Scio, Pontifices olim
 hæc exemptiones concessisse, ut pacem mo-
 nasteriorum conservarent, eaque ab Epi-
 scoporum tyrannide liberarent. Attamen
 contrarium, quam quod sperabatur e-
 venit; nam monasteria, quibus, sive
 Auctoritate Papali, sive, quod frequen-
 tius fit, per Bullas obreptitias & adulte-
 ratas, abominanda libertas obtigit, ex-
 inde multo magis perturbata, & ad pau-
 pertatem redacta sunt. Quare multæ
 Congregationes, Sanctitatis fama cele-
 berrimæ, vel nunquam exemptiones re-
 ceperunt, vel paulopost abjecerunt re-
 ceptas. Huc usque Archiepiscopus Can-
 tuariensis, seu potius Petrus Blesensis,
 ipsius nomine scribens. Ceterum Mona-
 steriorum Malmesburiense tunc certe exem-
 tum non erat, cum in medio Sæculi se-
 quentis necdum fuerit, quod ex Bulla
 Innocentii IV. anno millesimo ducen-
 tesimo quadragesimo octavo data cogno-
 scimus (*).

Monast.
 Angl. tom. I.
 p. 53.

Fff 4

§. LV.

(*) Exemptionem contra fas omne affectabat
 Abbas

Sæcul. XII.
A.C. 1175.

*Ab Alex.
ad. Baron.
1174. &
1175.*

§. LV.

Alexandria Episcopatus.

Mense Septembri anno millesimo centesimo septuagesimo quarto Fride-ricus Imperator Longobardiam quinto intravit, totamque hyemem in Alexandria novæ obsidione transegit, quam tandem post quatuor mensium spatium in Festo Resurrectionis dominicæ, decima tertia die Aprilis, anno millesimo centesimo septuagesimo quinto, solvere coactus, Ticinum se recepit, unde missis ad Episcopos Portuensensem & Ostiensensem, ac ad Cardinalem S. Petri ad vincula Nunciis, pacis conditiones Papæ exponi iussit. Papa eosdem tres Cardinales Ticinum misit, Imperator vero Philippo, electo Archiepiscopo Coloniensi, Cancellario suo, & Protonotario mandata dedit, quibus instructi cum Legatis & Consulibus civitatum Longobardiæ de pacis foederibus agerent. Sed nihil

Abbas iste Malmesburiensis. Nam nec hodie Exemptiones Pontificiæ in Congregationibus Ordinis Nostri usque adeo extenduntur, ut Abbates electi ab alio quam ab Episcopo Diocesano benedici possint. Quin licet Episcopi nec per se, nec per Legatum Electioni intersint, deinde tamen Abbates Electos benedicunt & confirmant.

nihil effectum, plurimique crediderunt, ^{Sæcul. XII.}
 solum ideo astutum Principem hanc viam ^{A. C. 1175.}
 tentasse, ut per inducias Longobardo-
 rum, quibus fors armorum favebat,
 successum in æstate suspenderet.

Inter hæc Papa, ut Alexandrinorum
 civium fidem, Sacræ Sedi præstitam, be-
 neficio remuneraretur, a S. Galdino Ar- ^{Ital. Sacerd.}
 chiepiscopo Mediolanensi, Episcopis il- ^{to. 4. p. 449.}
 lius provinciæ, & Longobardiæ Magi- ^{Act. ap. Bara}
 stratibus rogatus, novam urbem Episco- ^{1175.}
 patus honore donavit, primumque Epi-
 scopum dedit Harduinum Ecclesiæ Ro-
 manæ Subdiaconum, qui antequam sa-
 cro oleo ungeretur decessit e vita. Con-
 tra, ut a civitate Ticinensi pœnas expo-
 sceret, quod diu Octaviani Antipapæ
 & Friderici Imperatoris excommunicati
 partibus favisset, Papa illum Episcopum
 jure Crucis præferendæ & Pallii exuit.

§. LVI.

Ordo Militaris S. Jacobi.

Eodem anno Alexander Papa Institutum ^{to. 10. Conc.}
 novi Ordinis Militaris S. Jacobi in ^{p. 1378.}
 Hispania confirmavit. Constabat vero
 hic Ordo Clericis & Equitibus partim
 cœlibatum colentibus, partim in conju-
 gio viventibus, quorum uxores tanquam
 Ordinis sorores habebantur. Instituti
 ratio erat, Saracenos oppugnare, tum

F f f 5

ut

Sæcul. XII. ut ab eorum irruptionibus Christiani liberarentur, tum ut nata occasione eos ipsos ad Christi Fidem perducerent. Equitibus præpositus erat Magister, nomine Petrus Fernandez, præter plures alios præfectos. Nihil proprium possidebant, sed erat communio bonorum; quæ in re exemplum primorum Hierosolymis Fidelium sequebantur. Ordini adstricti erant, nec ad Sæculum redire, aut ad aliud Institutum transire, sine Magistri consensu licebat. At Equitum viduæ secundo nubere non prohibebantur. Omnia quæ armis occupassent, aut donatione acquisivissent, non privatis, sed toti Ordini adscribebantur, si modo illas conditiones Saraceni tempore, quod omnem hominum memoriam superaret, tenuissent, licet etiam aliquis possessionis chartas tanto tempore antiquiores exhibisset. Clerici ad Ordinem pertinentes in Congregatione & Bonorum communionem vivere tenebantur, superpelliceis induebantur, Equitibus Sacramenta administrabant, & eorum filios informabant. Ipsorum erat regere Ecclesias ab Equitibus ædificatas, quæ ab omni censu & decimis, Episcopo dandis, liberæ erant. Totus Ordo ab Interdictis generalibus erat exemptus, & Ordinis membra, a nemine nisi a Legato a latere vel Interdicto vel Excommunicationi subjici poterant.

erant, quod privilegium ad eorum fami- Sæcul. XII.
 lias quoque & famulos extendebatur. A. C. 1175.
 Ad hæc privilegia redimenda Ordo sin-
 gulis annis Papæ decem *Malachin*, vul-
 gare pecuniæ signatæ in Hispania genus,
 persolvere tenebatur.

Hæc ex Bulla Alexandri Papæ, ap-
 positis tredecim Cardinalium nominibus,
 Ferentini, quinta Julii, anno millesimo
 centesimo septuagesimo quinto, data,
 cognoscimus.

§. LVII.

Hugucio Legatus in Anglia.

Regem Angliæ vehementer offenderat Gervas.
 Alienora conjux, quæ filios suos ar- an. 1175.
 ma parenti inferentes consilio juverat.
 Eam in munitissima quadam Arce custo-
 diæ tradiderat; quin & divortium me-
 ditari dicebatur, ac in eam rem præci-
 pue Legatum a Papapetiisse credebatur.
 Misit Papa Hugonem seu Hugucionem,
 Cardinalem Diaconum Tituli S. Angeli,
 seu S. Michaelis, de prosapia Petri Leonis
 ortum. Eum sub finem mensis Octo-
 bris anno millesimo centesimo septuage-
 simo quinto in Angliam appulsum Rex
 honore maximo, quem nempe blanditiis
 capere cupiebat, excepit. Paucis post
 adventum suum diebus potestatem fecit
 Regi, qua actio mota est coram Regio
 Præto-

æcul. XII.
A.C. 1176.

Prætore Laico contra Clericos, accusatos, quod in nemore, Regis oblectationi destinato, feras insectati fuissent. Idque Clericis in Anglia minime probabatur; unde Legatus, Regis munificentia corruptus, nimium indulgisse ferebatur.

Roger.
p. 550.
to. 10. Conc.
p. 1469.

Robert. de Monte an.
1175.

Anno sequente ineunte, ad Festum nempe conversionis S. Pauli, vigesima quinta Januarii, Rex Angliæ Northamptonii frequentissimum Conventum Episcoporum & Optimatum celebravit, cui etiam Guilielmus Rex Scotiæ interfuit; eum enim, Henricus duris conditionibus liberatum, ad præstandum sibi homagium compulerat, ac ab Episcopis illius regni exegerat, ut promitterent, se Archiepiscopum Eboracensem Metropolitanam suam esse veneraturos. Aderat ergo Guilielmus Regis Henrici jussu, cum Richardo Episcopo S. Andreae, Joscelino Episcopo Glascoviensi ceterisque omnibus Episcopis, Abbatibus & Principibus Scotiæ. Præcepitque Rex Angliæ, ut Ecclesiæ Anglicanæ se se eadem ratione submitterent, qua sub Regibus Antecessoribus suis subjecti fuissent. (Nempe illa ætate necdum in Scotia Ecclesia Metropolitana erecta fuerat.) Rogerius vero Archiepiscopus Eboracensis affirmabat, Episcopos Glascoviensem & alterum *de Quittern* seu Casæ Candidæ sibi esse subje-

subjectos, atque ut id probaret, Bullas Pontificum expromebat. Contra Jo- seelinus Glascoviensis respondebat, Ecclesiam suam singulari privilegio esse Ecclesiae Romanae filiam, & a potestate cujuscunque Archiepiscopi & Episcopi exemptam. Præter hæc omnia Richardus Archiepiscopus Cantuariensis omnibus viribus contendebat, cunctas Scotiae Ecclesias Cantuariensi subjectas esse oportere, obtinuitque a Rege, ut Episcopos Scotiae nullo edito subjectionis juramento dimitteret.

In Dominica IV. Quadragesimæ, hoc anno in diem decimam quartam Martii incidente, cum Hugucio Legatus Concilium Londini convocasset, Rogerius Archiepiscopus Eboracensis contendit, primum locum in Sessionibus sibi & secundum Archiepiscopo Cantuariensi deberi, exhibuitque literas S. Gregorii, in quibus dicit, ex priore vel posteriore ordinationis tempore statuendum esse, quis amborum, vel Episcopus Londinensis vel Eboracensis, jure primum locum occupare debeat. Nam dicebat Rogerius; quæ S. Gregorius de Episcopo Londinensi scripsisset, de Episcopo Cantuariensi accipienda esse, se vero diu ante quam Richardum fuisse ordinatum. Die Jovis sequente inchoatur Concilium Westmonasterii in sacello monachorum

infr-

Sæcul. XII.
A.C. 1176.

to. 10. p. 1470
ex Rog.
Gervas.
p. 1433.

Radulf. dic.
p. 588.
Sup. Lib.
XXXVI.
S. 37.
Grego. 12.
ep. 15.

Sæcul. XII. infirmorum, Regibus patre & filio præ-
 A.C. 1176. sentibus, Legatus Concilii Præses in me-
 dio & sede elatiore locum capit, Richardus
 Archiepiscopus Cantuariensis sub-
 sellium ad dextram occupat, tanquam
 Primas, & ecce Rogerius Archiepisco-
 pus Eboracensis ad sinistram procedere
 dedignatus, in gremium Richardi pro-
 ruere & genibus ejus insidere non est
 verecundatus. Mox autem a quibusdam
 Episcopis aliisque Clericis abstrahitur,
 in terram prosternitur, pugnis & fusti-
 bus strenue castigatur, ac tandem ab Ar-
 chiepiscopo Richardo e furentium ma-
 nibus eripitur. Rogerius de terra sur-
 git vestibus in illo tumultu fœde lace-
 ratis, & ad pedes Regis supplex accidit,
 rogans, ut injuriam sibi a Richardo illa-
 tam ulcisceretur, plerisque inter hæc
 vociferantibus: *Væ tibi, perfide! væ
 tibi, latro! cujus manus hodieque S. Tho-
 mæ perempti sanguine rubescunt.* Risit
 Rex Rogerium ista precantem. Utrin-
 que ad Papam appellatum, sed postea
 aliud placuit. Ita solutum est Conci-
 lium, discedente Legato, cum intellige-
 ret, auctoritatem suam in Anglia viluisse.
 Exinde, Rege potissimum auctore, inter
 ambos Archiepiscopos convenit de in-
 ducis quinque annorum, quo temporis
 spatio nec Rogerio ob accepta in Con-
 cilio verbera conqueri liceret, nec aliqua
 actio

actio de eorum lite aut Ecclesiarum privilegiis moveretur, sed tota causa Archiepiscopi Rotomagensis, aliorumque Regni Franciæ Episcoporum arbitrio, committeretur.

Sæcul. XII.

A.C. 1176.

§. LVIII.

Vivianus Legatus in Scotia.

Postquam Hugucio Legatus ad Festum *Gervas.*

S. Petri, mense Junio exeunte, solvisset ex Anglia, mense sequente alius appulit, nempe Vivianus Cardinalis Presbyter, in Scotiam, vicinas Insulas, ac in Hiberniam cum potestate Legati missus. Cumque Regis Angliæ jussu Richardus Episcopus Wintoniensis & Geofridus Episcopus Elisiensis ad eum venissent, ut quærerent, qua auctoritate in Angliam sine Regis licentia pedem inferre ausus fuisset, pavidus jurejurando promisit, se in ista Legatione contra Regis voluntatem nihil acturum. Ita licentia trans-eundi ei data, addidit Rex iter facienti præsidium, atque omnia necessaria, donec in ditiones Regis Scotiæ pervenisset. In Scotia Vivianus, anno sequente Concilium celebrans, Christianum Episcopum Casæ candidæ a Sacris suspendit, quod ad Synodum non venisset. Sed ille censuræ se subicere renuit, Rogerii
Archi-

Sæcul. XII. Archiepiscopi Eboracensis, cujus erat
 A.C. 1176. Suffraganeus, præsidio munitus. Ex
 to. 10. Conc. Scotia Vivianus in Hiberniam naviga-
 p. 1481. 1739 vit, & Dublini Concilium omnium to-
 G. Neubrig. tius Insulæ Episcoporum celebravit. At
 3. 6. 9. non tantam, quantam speraverat, auri-
 vim inde referens, in Scotiam reve-
 ctus est.

§. LIX.

*Joannes Saresberiensis Episcopus
 Carnotensis.*

*Radulf. de
 dic. p. 592.*

Sup. n. 9.

*Petr. Cell. 7.
 ep. 8.*

In Festo S. Magdalenaë vigesima secunda
 Julii anno millesimo centesimo septua-
 gesimo sexto Decanus, Cantor, & Can-
 cellarius Ecclesiæ Carnotensis, Cantua-
 riam pervenerunt, totius Capituli no-
 mine Joannem Saresberiensem, quem E-
 piscopum elegerant, sibi expetentes.
 Nam Guilielmus *manibus candidis*, Regis
 Ludovici junioris Affinis, qui annis octo,
 dispensante Papa, cum Archiepiscopatu
 Senonensi, ad quem anno millesimo cen-
 tesimo sexagesimo octavo evectus fue-
 rat, etiam Carnotensem possederat, Joan-
 nem Saresberiensem ad Cathedram Car-
 notensem eligi curaverat, tum ob singu-
 larem viri pietatem, tum quod amicitia
 fidem S. Thomæ Cantuariensi in extre-
 mis

mis servasset, arcanorum conscius, exilii, *Sæcul. XII.*
 omniumque ærumnarum particeps. Cum *A.C. 1176.*
 igitur Delegati Carnotenses Cantuariæ
 Literas Capituli sui, Regis Franciæ &
 Archiepiscopi Senonensis publice præle-
 gissent, eis Capitulum Cantuariense, ab-
 sente Archiepiscopo, Joannem Saresbe-
 riensem, a quocunque vinculo, quo in
 Anglia fuisset adstrictus, liberum tradi-
 derunt. Is a Legatis Carnotensibus in
 Franciam deductus, Senonibus a Mauri-
 tio Episcopo Parisiensi, die Dominica,
 mensis Augusti octava, consecratur, &
 Dominica sequente, in Festo Assumptio-
 nis Domine Nostræ, Episcopali solio so-
 lemni ritu Carnoti imponitur. Cui Ec-
 clesiæ annis quatuor præfuit.

Eadem die, qua Joannes ordinaba-
 tur, Guilielmus Archiepiscopus Seno-
 nensis possessionem Sedis Remensis adiit,
 quo auctoritate Papæ translatus est.
 Quippe Henricus Archiepiscopus, Regis
 Ludovici junioris frater, decima tertia
 Novembris, anno superiore millesimo
 centesimo septuagesimo quinto, obierat,
 postquam Sedem hanc Archiepiscopalem
 annos quatuordecim tenuisset. Guiliel-
 mus vero ejus Successor annis viginti
 sex Remensem Ecclesiam rexit.

*Rad. disert.**p. 592.**Petr. Cell. 7.**ep. 6.**Chron. Rem.**to. 1. Bibl.**Lab. p. 361.**Marlot. 3.**c. 4.*

Sæcul. XII.
A.C. 1176.

§. LX.

Petrus Comestor.

Otto de S. Blas. c. 12. Chr. MS. ap. Cl. Hemer. p. 40. P. Comestor. Præfat. **G**uilielmo *candidis manibus* in Cathedra Archiepiscopali Senonensis Ecclesiæ sedenti, Petrus, cognomento Comestor, id est multum manducans, celeberrimum Opus, cui nomen *Historia Scholastica*, inscripsit. Auctor se Presbyterum Trecentensem dicit, ac ab amicis suis instantissime rogatum manum huic Operi admovisse, quod Archiepiscopi iudicio emendandum subjicit. Est vero series Historiæ Sacræ, ab initio Genesis usque ad finem Actuum Apostolorum, ex ipsius Scripturæ locis & Interpretationibus marginalibus expromta, adjectis non nunquam Historiæ profanæ factis synchronis. Verumtamen hoc Opus non est simpliciter Historicum, nam Historiæ Creationis Petrus adjungit opiniones Theologorum & Philosophorum sui ævi, de Cœlo Empyreo, de quatuor Elementis, de ratione, qua formatus est Mundus, & de Statu primi Hominis. Unde sæpius narrationi suæ inserit varias explicationes, quas, quia præsumit esse veras, argumentis stabilire ne quidem conatur. Dicit non

nunquam, Platonem aut Aristotelem hæc docere, sed locum, in quo ea inveniri queant, non indicat. Sæpe Josephum Historicum in testem adducit, & complures Historias profanas non nominatis auctoribus narrat.

Sæcul. XII.

A.C. 1176.

Textus Librorum Historicorum Sacrae Scripturae in hoc Opere ferme integri referuntur; sed Auctor, sæpe a sensu Literali discedens, Sensus Allegoricos & Explicationes, a cujuslibet arbitrio pendentes, sequitur, ac Nominibus propriis falsas Etymologias tribuit. Complures fabulas affirmando commemorat, licet etiam sæpissime dubitans loquatur. Quibus omnibus non obstantibus Liber iste, etsi valde imperfectus, tanto omnium applausu exceptus est, ut per annos trecentos, tanquam Theologiae positivæ Corpus, habitus, ac Libro Sententiarum Petri Lombardi, atque Decreto Gratiani comparatus fuerit. Idque fabulæ, quæ diu fidem invenit, hos tres Scriptores fratres fuisse, occasionem præbere potuit. Ceterum Petrus Comestor, Decanus Ecclesiæ Trecensis, postea Cancellarius Ecclesiæ Parisiensis anno millesimo centesimo sexagesimo quarto, postquam in Schola Theologica Magister aliquamdiu docuisset,

Ggg 2

ad

Sæcul. XII. ad Monasterium S. Victoris se recepit,
 A. C. 1176. & anno millesimo centesimo septuagesimo nono e vivis abiit, omnia quæ habebat pauperibus & Ecclesiis testamento relinquens. Sepultus est ad S. Victorem, ubi hodieque ejus Epitaphium legitur.
Rob de Maria Autis an. 1179. Hemer. de Acad. Par. p. 113.

§. LXI.

Concilium Albigense. Manichæi.

to. 10. Conc. p. 1470. *Roger. Hoved. p. 555. Catel. Langued. li. 2. p. 350.* Anno millesimo centesimo septuagesimo sexto Archiepiscopus Narbonensis, & complures Provinciæ illius Episcopi, Conventum celebrarunt, in quo Hæretici ad formam Judicii Ecclesiastici auditi & condemnati. Hi *Boni Homines* appellari volebant, ac Defensores habebant Optimates Lumbariæ, modici oppidi duabus leucis ab Albiga positi, & postea eversi, quod aliud erat a Lombasia in Vasconia, posteriore tempore in Sedem Episcopalem erecta. Sententia autem in hos *Bonos Homines* lata est a Giraldo Episcopo Albigeni, secundum opinionem electorum utrinque Judicum, Archiepiscopo Narbonensi, Episcopis Nemausensi, Tolosano, Agathensi, compluribus Abbatibus, virisque tum Ecclesiasticis tum Sæcularibus spectatissimis presentibus, ac ex civitatibus Albiga, Lumbaria,

baria, aliisque frequenti populo con-
fluente.

Sæcul. XII.
A.C. 1176.

Gaucelinus Episcopus Lutevensis, ex electis Judicibus unus, jubente Episcopo Albigeni, cui, utpote Diocesano, ista competeat auctoritas, examen exorsus, *Bonos Homines* interrogavit, primo, an Legem Moysis ceterosque Veteris Testamenti Libros reciperent? responderunt, omnibus, quotquot aderant, audientibus, quod eos non reciperent, sed solummodo Evangelia & reliquos Novi Testamenti Codices. Secundo, interrogati de Fide sua, & moniti, ut eam exponerent, responderunt, se Fidem suam non explicaturos esse, nisi cogerentur. Tertio Gaucelinus quaesivit, an crederent, quod parvuli per Baptismum salvarentur? responderunt, se hac super re mentem suam non esse aperturos, sed Responſa ex Evangeliiis & Epistolis allaturos. Quartam quaestionem movit Episcopus de corpore & sanguine Domini Nostri, interrogans, ubi & a quo consecraretur, quis hoc corpus & sanguinem reciperet, & an æquali modo tam a bono quam a malo Ministro conficeretur? Responderunt, illos, qui digne Corpus Christi acciperent, salvari, illos vero, qui indigne sumerent,

G g g 3

dam-

Sæcul. XII.
A.C. 1176.

damnationem sibi parare. Adjecerunt, omnem hominem probum, sive Clericum sive Laicum, Corpus Christi consecrare, iterum addentes, se ad Fidem suam explanandam a nemine compelli oportere (*).

Quinto,

(*) Ein aufmerksamer Leser der Kirchengeschichte, aus welchen man ganz deutlich die wahre Kirche Christi von einer jeden falschen erkennen kann, wird hier wiederum von sich selbst anmerken, daß diejenigen Irrlehrer, welche von der römischen Kirche verdammet worden, und die einige Protestanten (nach dem Geständnisse des Herrn Mosheim im Versuche einer unpartheyischen und gründlichen Ketzergeschichte auf der 29. Seite) als ihre Väter und Vorläufer mit beiden Armen umfassen, da sie sagen: Ihr Katholiken, ihr wollet unsere Väter und Vorläufer sehen; da sind sie. Wir lebeten, ehe wir noch gebohren wurden, in den gottseligen Waldensern, Albigenfern, Katharern, Aposteln, Wickliffiten, Fratricellern und vielen andern ꝛc. Scheltet diese Leute so lang als ihr wollet, für falsche Propheten, für Ketzer, für Abtrünnige
wir

Quinto, interrogati, quid de Matri- Sæcul. XII.
 monio sentirent, atque an vir & mulier A.C. 1176.
 licentia maritali utentes salvari possent,
 noluerunt aliud respondere, nisi hanc
 licentiam concessam esse propter forni-
 cationem, afferentes verba S. Pauli. I. Cor. 7. 2.
 Sexto quæsit Episcopus, quæ esset eo-
 rum fides de Pœnitentia, an Christiano
 sub finem vitæ esset salutaris, an milites
 lethali vulnere affecti per pœnitentiam
 possent salvari, an peccata nostra vel
 Sacerdotibus vel Laicis sine discrimine
 confiteri debeamus, & de quibus ac-
 cipiendum sit illud S. Jacobi, ubi dicit:
Confitemini alterutrum peccata vestra. Jac. 5. 16.
 Responderunt; Infirmis sufficere, si con-
 fiterentur, cui vellent. De militibus
 quidquam dicere recusarunt, quod S. Ja-
 cobo de solis ægrotantibus sermo esset.
 Episcopus rursus ex eis quæsit, an suf-
 ficeret contritio cordis & confessio oris,

G g g 4 vel

wir erkennen sie für unsere Brüder, und
 schämen uns ihrer Gemeinschaft nicht; daß
 diese Irrlehrer, sage ich, allezeit auch solche Sätze
 geglaubet und vertheidiget, welche anheut von
 den Protestanten selbst als Kezerisch gehalten wer-
 den. Wie auch, daß sie ihre Meinungen sowohl
 als die Protestanten in der Schrift gegründet.

Sæcul. XII.
A. C. 1176

vel an pœnitentes etiam satisfactionem, videlicet jejunia, afflictiones corporis, eleemosynas conjungere tenerentur; Responderunt; S. Jacobum solam requirere confessionem, se vero hoc Apostolo meliores esse nolle, aut quidquam de suo cerebro natum addere, quod Episcopi facerent.

Matth. 5. 34. Dixerunt præterea multa non interrogati, ac inter alia; nunquam esse jurandum, secundum præceptum Jesu Christi in Evangelio, & S. Jacobi in sua Epistola. S. Paulum præscripsisse, quibus dotibus instructos esse oporteat Episcopos & Presbyteros. Si tales non ordinentur, eos nec Episcopos esse nec Presbyteros, sed lupos rapaces, hypocritas, & seductores, amantes salutarium in foro, primas Cathedras & accubitus in cœnis, jubentes, se appellari Doctores & Magistros contra præceptum Jesu Christi, indutos vestibus albis, gestantes in digitis aureos & gemmatis annulos, quod Christus non instituisset. Inferebant denique, iis non esse obediendum, quod essent mercenarii, & Sacerdotes illis similes, qui Jesum Christum Pilato tradidissent. Hos sermones Archiepiscopus Narbonensis, Episcopus Nemausensis, Abbas Sendracensis & Abbas de Fonte frigido

Jac. 5. 12.

Boni Homines.

Matth. 23.

frigido, auctoritate verborum ex multis locis Novi Testamenti expromptorum refutarunt; tumque auditis omnibus, quæ utrinque dicta fuerant, imperato silentio, Episcopus Lutevensis Sententiam definiendam protulit in hunc modum:

Ego Gaucelinus, Episcopus Lutevensis, ex præcepto Episcopi Albigenensis aliorumque Episcoporum ei assistentium, judico istos Bonos Homines esse Hæreticos. Damno Sectam Oliverii sociorumque ejus, nempe Sectam Hæreticorum Lombariensium, ubicunque terrarum existant. Tum ex auctoritate Novi Testamenti eosdem Hæresis convicit, erantque præcipui errores sequentes. Nempe contra errorem in Capite seu quæstione prima affert verba Jesu Christi ubi dicit: Non veni legem solvere sed adimplere: Si crederetis Moysi, crederetis forsitan & mihi. Et iterum: Et incipiens a Moyse interpretabatur illis Scripturas. In Transfiguratione Christi Moyses & Elias apparuerunt, testimonium ei perhibentes. Ad Caput secundum Episcopus demonstravit necessitatem fidei confitendi, cum S. Paulus dicat: Corde creditur ad Justitiam, ore autem confessio fit ad

Sæcul. XII.
A. C. 1176.

Matth. 5. 17.
Joh. 5. 46.
Luc. 24. 27.

Rom. 10. 10.
1. Petr. 3. 15.

Matth. 16. 15.

G g g 5 lutem.

- Sæcul. XII. *lutem.* S. Petrus vero dicit: *Estote pa-*
A.C. 1176. *rati ad Satisfactionem omni poscenti vos*
rationem de ea, quæ in vobis est, spe.
 Hinc cum Jesus Christus ex Petro cete-
 risque Apostolis quæsit, quem ipsum
 esse dicerent, nomine omnium respondit:
Tu es Christus filius Dei vivi. S. Martha
 quoque de fide sua interrogata simile re-
 sponsum dedit. Ita Hæretici isti men-
 dacii convincebantur, qui se nunquam
 mentiri jactabant; est enim quoddam
 mendacii genus tacere, quando loquen-
 dum est. Ad Quæstionem tertiam de
 Baptismo parvulorum Episcopus Bonos
 Homines ita refutabat: *Deus vult omnes*
homines salvos fieri. At sine Baptismo
non possunt, cum Jesus Christus dicat:
Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu
Sancto, non intrabit in Regnum Cælo-
rum. Qui ergo pueros a Baptismo ex-
 cludit, eos contra Dei Voluntatem ab
 æterna Salute excludit. Non negamus
 quidem, quod sine fide Deo placere im-
 possibile sit, si autem interrogatis, per
 cujus fidem infantes salventur, responde-
 mus, quod salventur per fidem Ecclesie
 aut Patrinorum suorum, ea ratione, qua
 Paralyticus per fidem illorum, qui ipsum
 Christo offerebant, sanatus est, & filia
 mulieris Cananæ matris fides saluti fuit.
 Ad

Sæcul. XII.

A.C. 1176.Joan. II.
27.

1. Tim. 2. 4.

Joan. 3. 5.

Hebr. II. 6.

Ad Caput quartum, de Eucharistia: Sæcul. XII.
 Consecratur per virtutem verborum A. C. 1176.

Domini Nostri: *Hoc est Corpus meum.*

Hic est Sanguis meus. Nec consecratio ista a merito vel Dignitate Ministri pendet. Ex pluribus vero locis S. Pauli probatur, quod Episcopi, Presbyteri, & Diaconi in Ecclesia Ministri Verbi Divini & Sacramentorum sint.

Ad Caput quintum de Matrimonio *Joan. 11.*

ajebat: Jesus Christus nuptias sua præsentia & primo miraculo honoravit, dixitque, ab homine separari non debere, quod Deus conjunxit. S. Paulus dixit:

Qui matrimonio jungit virginem suam *Matth. 19. 6.*

bene facit, & iterum: Nolite fraudare *1. Cor. 7. 5.*

invicem nisi ex consensu postea revertimini in id ipsum. Inferius: *Volo* *1. Tim. 5. 14.*

juniores viduas nubere, & filios procreare.

Ad quæstionem de Pœnitentia Episcopus Lutevensis ostendit, quod potestas ligandi & solvendi data fuerit Sacerdotibus per verba Jesu Christi: *Quæcunque* *Matth. 16.*

ligaveris super terram & cetera, & per *19.*

verba S. Jacobi: *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesie.* *Tan- Jac. 5. 4.*

dem Episcopus exprobravit, quod *Boni Homi-*

Homi-

Sæcul. XII. *Homines* essent ex numero illorum Veteratorum, crassa ignorantia laborantium, & a veritate auditum avertentium, quos venturos S. Paulus vaticinatus fuisset. Illi responderunt; ipsum Episcopum hæc loquentem esse hæreticum, hypocritam, pseudo-pastorem, quod ex Evangelio & Epistolis Apostolorum probare in promptu haberent. Contra Episcopus affirmare, Sententiam a se latam esse secundum Canones, quod, si cogere-
 tur, probaturus esset, in Curia Alexandri Papæ, Ludovici Regis Franciæ, Raimundi Comitis Tolosani, vel Constantiæ ibi præsentis ejus Sponsæ, Ludovici Regis Sororis, & in Curia Trenkewelli Vicecomitis Bliterensis, qui etiam Conventui intererat.

Itaque *Boni Homines*, damnati, ad populum convertuntur, & profitentur fidem Catholicam, diserte affirmantes, corde credendum esse, & ore confitendum. Corpus Christi non consecrari nisi in Ecclesia, & non nisi a Sacerdote sive bono, sive malo. Parvulos salvari per Baptisma. Virum & mulierem licite agere, cum sexum commiscant in matrimonio. Pœnitentiam a Presbytero recipi debere. Verumtamen interroganti

ganti Episcopo Lutevensi, an jurare vel-
 lent, se hanc fidem tenere, responde-
 runt, se neutiquam juraturos, quod omne
 juramentum Doctrinæ Evangelii & Episto-
 larum Apostolicarum adversaretur. Tum
 Episcopus iterum Sententiam latam con-
 firmare, quod ob hanc ipsam opinionem
 essent Hæretici, & quoniam merito
 Hæresis suspicio in eos, infamia publica
 notatos, caderet, jurare omnino tene-
 rentur, si ad unitatem Ecclesiæ recipi
 vellent. Deinde licitum esse juramen-
 tum ex eo demonstravit, quod in Apo-
 calypsi Angelus per viventem in Sæcula
 Sæculorum jurasse legatur. Et quod
 ipse Apostolus sæpe Deum testem in-
 vocet, quæ dictio utique esset juramen-
 tum. Præterea quod S. Paulus dicat,
 Deum per semetipsum jurasse, quoniam
 per quem juraret se majorem non ha-
 buisset. Dixerunt Hæretici, quod Epi-
 scopus Albigenis ipsis promississet, non
 futurum, ut ad jurandum compelleren-
 tur. Quod ipse negavit, & de Sede sua
 surgens dixit: *Sententiam a Gaucelino*
Episcopo Lutevensi modo jussu meo pro-
latam confirmo & approbo, ac Equites
Nobilesque Lumbaviensis civitatis com-
moneo, ne contra pacta mecum inita eos
 ullo

Sæcul. XII.
 A. C. 1176.

Apoc. 10. 6.
Heb. 6. 13.
Gal. 1. 20.
Philipp. 1. 8.

Sæcul. XII. *ullo modo tueantur.* Abbas quoque Ca-
 A.C 1176. strensis & tres alii, qui Judices delecti
 fuerant, eandem Sententiam ratam
 habuerunt, & tandem præsentibus sub-
 scripserunt, nominatim Pontius Archi-
 episcopus Narbonensis, Arnaldus Ne-
 mausensis Episcopus, Gocelinus Tolo-
 fanus, Guilielmus Agathensis. Raimun-
 dus Abbas B. Pontii, Henricus Abbas
 Galiacensis, & quidam alii viri Eccle-
 siastici spectatissimi. Inter Sæculares le-
 guntur Trenkevillus Vicecomes Blete-
 rensis, Constantia Comitissa Tolosana,
 & Sicardus Vicecomes Lantrocensis.
 Ceterum hæc narratio ex Actis auto-
 graphis excerpta satis exploratum facit,
 quod isti Hæretici, tempore sequente
 Albigenes dicti, Manichæi fuerint, cum
 Vetus Testamentum rejecerint, & Matri-
 monium damnaverint.

§. LXII.

Galdini Mediolanensis extrema.

vit. S. Gald.
 18. April.
 Boll. to. 10.
 p. 595.

Hujusmodi Manichæos, sub nomine
 Catharorum, in Longobardia in-
 venire erat, qui Mediolanum illo tem-
 pore irreperant, quo ea civitas in Schis-
 maticorum potestate erat. Quin etiam
 urbe iterum restaurata, non timide late-
 bant,

bant, sed etiam virus propagabant, quos Sæcul. XII.
 S. Galdinus Mediolanensis Archiepisco- A.C. 1176.
 pus magno fervore persequabatur. Is
 sæpe contra insanientium hominum er-
 rorem ad populum suum perorabat, ut
 e periculo eriperet, tumque privatim
 rudes veritatem Fidei edocebat. Hoc
 anno millesimo centesimo septuagesimo
 sexto, die decima octava Aprilis, Do-
 minica post Pascha secunda, qua S. Gal-
 dinus ante annos decem Archiepiscopus
 ordinatus fuerat, ad Ecclesiam S. Theclæ
 processit, Sacris operaturus. Sentiens
 vero, vires sibi ad Missam celebrandam
 deesse, Officium solemne Algisum Ec-
 clesiæ suæ Cathedralis thesauro Præfe-
 ctum peragere iussit. Ipse tamen ante
 Evangelium conscensa Cathedra contra
 illos Hæreticos eloquentissime dixit, erro-
 res clarissime refellens, & Fidem Catho-
 licam ex Evangelio & Doctrina SS. Pa-
 trum demonstrans. Voce subito de-
 ficiente finem dicendi fecit, intelligens,
 supremam vitæ horam advenisse. Ergo
 a suis rogatur, ut paululum in ipso sug-
 gestu decumberet, ibique, completa
 Missa, signis se se circumstantium preci-
 bus commendans, Spiritum Deo reddidit.
 Sub eodem suggestu sepultus, miraculis
 claruit, Ecclesia vero ejus memoriam in 18. April.
 die

Sup. Lib.
LXXI.
f. 41.

Martyr. Ro.
18. April.

die

Sæcul. XII.
A.C. 1176.

die obitus colit. In Archiepiscopatu
successit Algifus Pirovanensis, Ecclesie
Mediolanensis Ærario præfectus & Can-
cellarius, Uberti, qui S. Galdinum in
Sede Archiepiscopali antecesserat, Pro-
pinquus. Sed Clericis Mediolanensibus
diu de electione Episcopi dissidentibus,
Algifus demum post elapsas septi-
manas sex, uempe mense Julio
ineunte, S. Galdino suf-
fectus est.

Finis Tomi XVII.



INDEX